

Ulkomaille suuntautuvien konsernin sisäisten korkomaksujen verokohtelu Suomessa

Yritysjuridiikka
Maisterin tutkinnon tutkielma
Hansi Hautamäki
2011

Tiivistelmä

Suomessa ei ole alikapitalisointia tai koronvähennysoikeutta rajoittavaa sääntelyä. Tämä tarjoaa merkittäviäkin verosuunnittelumahdollisuuksia kansainvälisessä konsernirahoituksessa. Suomalainen tytäryhtiö voidaan alikapitalisoida konsernin sisäisellä lainalla ja korot tulouttaa lähdeverovapaasti ulkomaille. Merkittävimmät verosuunnittelumahdollisuudet vaikuttavat liittyvän holdingyhtiörakenteisiin ja hybridirahoitukseen.

Verosuunnittelumahdollisuudet perustuvat siihen, että konsernin suomalaisen tytäryhtiön verotuksessa korot ovat vähennyskelpoisia. Saajalleen, rajoitetusti verovelvolliselle ulkomaiselle emoyhtiölle, suomalaisen tytäryhtiön maksamat korot ovat nykyainsäädännön perusteella lähdeverovapaata. Veronkiertosäännösten soveltaminen tässä tapauksessa on hyvin vaikeata johtuen Suomen solmimista verosopimuksista ja EU:n perussäännön takaavasta sijoittautumisvapaudesta.

Verojärjestelmän kannalta nykytilanne on epäneutraali, koska velkarahoitus on koronvähennysoikeudesta johtuen edullisempaa. Lisäksi alikapitalisointisääntelyn puuttuminen johtaa siihen, että oikeuskäytännössä tilanteita joudutaan tarkastelemaan veronkiertosäännösten nojalla. Tällä on oikeusvarmuutta ja ennustettavuutta heikentävä vaikutus.

Lukujen perusteella ongelma keskittyy pieneen joukkoon kansainvälisten konsernien holdingyhtiöitä. Tarkkojen lukujen puuttuessa paras arvio on se, että Suomi menettää näiden yhtiöiden kautta tapahtuvassa verosuunnittelussa verotuloja noin 100 miljoonaa euroa vuosittain. Koko kansantalouden kannalta luku ei ole merkittävä. Huomionarvoisempaa on se, että ongelmalla on potentiaalia kasvattaa merkitystään tulevaisuudessa.

Kansainvälisessä vertailussa Suomen sääntely on selkeästi jäljessä. Saksassa ensimmäiset säännökset tehtiin jo 90-luvulla. Ruotsissa ja Tanskassa alikapitalisointiongelmaan kiinnitettiin huomiota 00-luvun puolivälissä. Tämän johdosta kummassakin maassa koronvähennysoikeutta on rajoitettu sääntelyllä. Ruotsin ja Tanskan silloiset ongelmat ovat verrattavissa Suomen nykyiseen tilanteeseen.

Valtiovarainministeriössä on ajan mittaan kartoitettu sääntelyvaihtoehtoja Suomessa. Tämä ei ole kuitenkaan johtanut sääntelyyn, koska kansainvälinen tilanne sääntelyn osalta on koettu epävarmaksi. Viimeksi niin sanottu Hetemäen työryhmä käsitteli aihetta väliraportissaan vuonna 2010. Työryhmä ei kuitenkaan katsonut aiheelliseksi turvautua sääntelyyn tässä vaiheessa. Raportin taustamuistioon liittyvissä lausunnoissa suurinta kannatusta sai korkojenvähennysoikeuden kohdennettu rajoittaminen ulkomaille suuntautuviin, etuyhteydessä maksettaviin korkomaksuihin.

Sisällysluettelo

1.	Johdanto	1
1.1	Yleistä	1
1.2	Tutkielman tarkoitus	2
1.3	Aikaisempi tutkimus ja selvitykset	3
1.3.1	Aikaisempi tutkimus	3
1.3.2	Aiheeseen liittyvät selvitykset.....	4
1.4	Tutkielman käsitteitä.....	6
1.4.1	Sisäinen korko.....	6
1.4.2	Konserni.....	7
1.4.3	Muita käsitteitä.....	8
1.5	Rajaukset ja rakenne	10
2.	Konsernin sisäinen velkarahoitus ja siihen liittyvä verosuunnittelu	11
2.1	Konsernin sisäinen rahoitus	11
2.1.1	Oma pääoma	12
2.1.2	Vieras pääoma.....	12
2.1.3	Hybridirahoitus	14
2.1.4	Konsernin sisäiseen rahoitukseen liittyvät erityistapaukset	15
2.2	Kansainväliset konsernit Suomessa	16
2.2.1	Kansainvälisten konsernien tytäryhtiöt Suomessa	17
2.2.2	Kansainvälisten konsernien tytäryhtiöiden rahoitus Suomessa	19
2.3	Konsernin sisäiseen velkarahoitukseen liittyviä verosuunnittelumahdollisuuksia.....	21
2.3.1	Yleistä	21
2.3.2	Yhteisöveroaste-erot verosuunnittelun motiivina	23
2.3.3	<i>Debt push down</i> -järjestelyt.....	25
2.3.4	Konsernirakenteiden uudelleen strukturointi ja holdingyhtiöt.....	26
2.3.5	Rahoitusmuotoihin liittyvät verosuunnittelumahdollisuudet	31

2.3.6	Yhteenvedoa verosuunnittelusta	34
3.	Sisäiset korot nykyisen vero-oikeuden valossa	36
3.1	Yleisiä periaatteita liittyen sisäisten korkojen verotukseen	36
3.1.1	Neutraalisuus.....	37
3.1.2	Syrjintäkielto.....	38
3.1.3	Verotuksen tehokkuus.....	42
3.1.4	Verokilpailu	43
3.2	Lainsäädännöllistä taustaa konsernin sisäisten korkojen verokohteluun	45
3.2.1	Sisäinen korko elinkeinotoiminnan tulonlähteenä	45
3.2.2	Sisäiseen korkoon liittyvä vähennysoikeus.....	47
3.2.3	Vähennysoikeuteen liittyvät poikkeukset	48
3.3	Sisäisiin korkoihin liittyvä siirtohinnoittelu.....	50
3.3.1	Markkinaehtoperiaatteen mukainen korko.....	52
3.3.2	Markkinaehtoperiaatteesta poikkeava koron taso	54
3.4	Lyhyesti veronkiertoon liittyvästä lainsäädännöstä	56
4.	Kansainvälistä vertailua sisäisiin korkoihin liittyvästä sääntelystä.....	59
4.1	Yleistä kansainvälisen sääntelyn kehityksestä	59
4.2	Vertailtavat valtiot ja taustaa vertailuvaltioiden sääntelylle.....	61
4.2.1	Saksa	61
4.2.2	Ruotsi	62
4.2.3	Tanska	63
4.3	Vertailuvaltioiden alikapitalisointiin ja koronvähennysoikeuteen liittyvä lainsäädäntö.....	64
4.3.1	Saksan <i>Zinsscharke</i> –sääntely	64
4.3.2	Korkotulojen lähdeverotus Saksassa.....	67
4.3.3	Ruotsin korkojenvähennysoikeuden rajoitukset.....	68
4.3.4	Tanskassa sovellettava lainsäädäntö	69
5.	Lainsäädännöllisten vaihtoehtojen tarkastelua liittyen konsernin sisäisten korkojen verokohteluun.....	73

5.1	Tuloslaskelmaan perustuva korkovähennysrajoitus.....	73
5.2	Koronvähennysoikeuden kohdennettu rajoittaminen.....	74
5.3	Perinteiset alikapitalisointisäännökset.....	76
5.4	Rajoitetusti verovelvollisen korkotulojen lähdeverotus.....	80
6.	Johtopäätökset.....	82

Lähteet

Andersson, Edward: Alikapitalisointi ja syrjäntäkielto. Verotus 2003. s. 460-468. (*Andersson 2003*).

Andersson, Edward – Ilkkala, Jarmo – Penttilä, Seppo: Elinkeinoverolain kommentaari. Talentum 2009. (*Andersson – Ilkkala – Penttilä 2009*).

Andersson, Edward – Linnakangas, Esko: Tuloverotus. Talentum 2006. (*Andersson – Linnakangas 2006*).

Arvela, Lasse: Tuloverotuksen ja pääomaverotuksen uudistaminen: tuloverotuksen kehittämistyöryhmän ehdotukset. Verotus 2003. s. 4-15. (*Arvela 2003*).

Bundgaard, Jakob: Classification and Treatment of Hybrid Financial Instruments and Income Derived Therefrom under EU Corporate Tax Directives. European Taxation Volume 50 – Number 10 – October 2010. IBFD 2010. s. 442-456. (*Bungaard 2010*).

Confédération Fiscale Européenne (CFE): Comment by the CFE Task Force on ECD cases on the Judgement in Belgium SPF Finance v. Truck Center SA, Case C-282/07, Judgement of 22 December 2008. European Taxation Volume 49 – number 11 – 2009. IBFD 2009. s. 491-496. (*CFE 2009*)

Finanssialan Keskusliitto: Lausunto valtiovarainministeriölle 28.5.2009
Korkovähennysrajoitukset elinkeinotulon verotuksessa. (*Finanssialan keskusliitto 2009*).

Elinkeinoelämän Keskusliitto: Lausunto valtiovarainministeriölle 1.6.2009
Korkovähennysrajoitukset elinkeinotulon verotuksessa. (*EK 2009*).

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kirjanpitolain muuttamiseksi sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi. (*HE 126/2004*).

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi rajoitetusti verovelvollisen tulon ja varallisuuden verottamisesta annetun lain sekä kansainvälisen kaksinkertaisen verotuksen poistamisesta annetun lain muuttamisesta. (*HE 137/2003*).

Hallituksen esitys Eduskunnalle tuloverotuksen siirtohinnoittelua koskevaksi lainsäädännöksi. (*HE 107/2006*).

Hansen, Søren Friis – Stokholm, Jeppe R.: New tendencies in tax treatment of cross-border interest of corporations: Denmark. IFA Cahiers de droit fiscal international. Volume 93b International Fiscal Association 2008 Brussels Congress. s. 267-277. (*Hansen – Stokholm 2008*).

Helminen, Marjaana: Lausunto valtiovarainministeriölle 5.5.2009 selvityksestä ”Korkovähennysrajoitukset elinkeinotulon verotuksessa”. (*Helminen 2009*).

Hinny, Pascal: ”General Report” teoksessa *New tendencies in tax treatment of cross-border interest of corporations*. International Fiscal Association. 2008 Brussels Congress. Cahiers de droit fiscal international. Volume 93b. Sdu Fiscale & Finaciële Uitgevers. Alankomaat 2008. s. 15-50. (*Hinny 2008*).

Jonsson, Lars – Melz, Peter: *New tendencies in tax treatment of cross-border interest of corporations: Sweden*. IFA Cahiers de droit fiscal international. Volume 93b International Fiscal Association 2008 Brussels Congress. s. 701-713. (*Jonsson – Melz 2008*).

Karhu, Einari: *Alikapitalisoinnin lainsäädännölliset haasteet*. Helsingin kauppakorkeakoulu. Pro gradu –tutkielma 2007. (*Karhu 2007*).

Karjalainen, Jukka: *Konsernin sisäisten korkojen markkinaehtoisuus*. Verotus 4/2010. s. 378-383. (*Karjalainen 2010*).

Knuutinen, Reijo: *Konsernin sisäiset korot: koron hyväksyttävä taso*. Verotus 5/2005. s. 549-557. (*Knuutinen 2005*)

Knuutinen, Reijo: *Konsernin sisäiset lainat: alikapitalisointi*. Verotus 2/2005. s. 188-196. (*Knuutinen 2005a*)

Knüpfer, Samuli – Puttonen, Vesa: *Moderni rahoitus*. WSOY 2009. (*Knüpfer – Puttonen 2009*).

Konserniverokeskus: *Lausunto 29.5.2009 ”korkovähennysrajoituksia elinkeinotulon verotuksessa” käsittelevän selvityksen johdosta*. (*Konserniverokeskus 2009*).

Kukkonen, Matti – Walden, Risto: *Konsernin verosuunnittelu*. WSOYpro 2010. (*Kukkonen – Walden 2010*).

Malmgren, Marianne: *Korkovähennysrajoitukset elinkeinotulon verotuksessa*. Lausuntopyyntö 2009. VM/802/00.00.05/2009. (*Malmgren 2009*).

Mannio, Lauri: *Korko vero-oikeudessa*. Kauppakaari 1997. (*Mannio 1997*)

Myrsky, Matti – Linnakangas, Esko: *Elinkeinotulon verotus*. Talentum 2010. (*Myrsky – Linnakangas 2010*).

Myrsky, Matti – Linnakangas, Esko: *Kansainvälinen henkilö- ja yritysverotus*. Talentum 2009. (*Myrsky – Linnakangas 2009*).

Myrsky, Matti – Linnakangas, Esko: *Verotusmenettely ja muutoksenhaku*. Talentum 2007. (*Myrsky – Linnakangas 2007*).

OECD: *Model Tax Convention on Income and on Capital: Condensed Version 2010*. OECD Publishing. (*OECD 2010*)

OECD: *Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations*. 22 July 2010. OECD 2010. (*OECD 2010a*).

Penttilä, Seppo: Lausunto valtiovarainministeriölle 8.6.2009 selvityksestä ”Korkovähennysrajoitukset elinkeinotulon verotuksessa”. (Penttilä 2009).

Penttilä, Seppo: Ovatko rajat ylittävät verosuunnittelumahdollisuudet rajattomat? Keskukskauppakamarin suuri veropäivä 2007. s. 85-112. (Penttilä 2007).

Ranta-Lassila, Hannele: Konsernit ja verotuksen neutraalisuus. Kauppakaari 2002. (Ranta-Lassila 2002).

Skatteverket: Förslag om begränsningar i avdragsrätten för ränta m.m. på vissa skulder. 23.6.2008, dnr 131-348803-08/113. (Skatteverket 2008).

Striegel, Andreas: New tendencies in tax treatment of cross-border interest of corporations: Germany. IFA cahiers de droit fiscal international. Volume 93b, International Fiscal Association 2008 Brussels Congress. s. 313-343. (Striegel 2008).

Suomen Yrittäjät: Lausunto valtiovarainministeriölle selvityksestä ”Korkovähennys rajoitukset elinkeinotulon verotuksessa” 04.06.2009. (Suomen Yrittäjät 2009).

Tikka, Kari S.: Yritysverotuksen uudistaminen: tuloverotuksen kehittämistyöryhmän ehdotukset. Verotus 2003. s. 16-25. (Tikka 2003).

Tilastokeskus: Suomen yritykset 2008. Tilastokeskus 2010. (Tilastokeskus 2010).

Tilastokeskus: Ulkomaiset tytäryhtiöt Suomessa 2009. Tilastokeskus 26.11.2010. (Tilastokeskus 2010a).

Tilastokeskus: Yritysrekisterin vuositilasto 2009. Tilastokeskus 26.11.2010. (Tilastokeskus 2010b).

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus: Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen lausunto valtiovarainministeriön selvityksestä ”Korkovähennysrajoitukset elinkeinotulon verotuksessa”. VATT/85/400/2009. (VATT 2009).

Valtiovarainministeriö: Rahoitusmarkkinaosasto. Lausunto 4.6.2009: Vero-osaston selvitys korkovähennysrajoituksista elinkeinotulon verotuksessa. (VM 2009).

Valtiovarainministeriö: Valtiovarainministeriön uudistamistyöryhmän muistio. Valtiovarainministeriön työryhmämuistioita 1995:10. Painatuskeskus Oy 1995. (VM 1995).

Valtiovarainministeriö: Kilpailukykyiseen verotukseen. Tuloverotuksen kehittämistyöryhmän muistio 12/2002. Edita 2002. (VM 2002).

Valtiovarainministeriö: Verotuksen kehittämistyöryhmän väliraportti. Valtiovarainministeriön julkaisuja 35/2010. Valtiovarainministeriö, kesäkuu 2010. (VM 2010).

Valtiovarainministeriö: Verotuksen kehittämistyöryhmän loppuraportti. Valtiovarainministeriön julkaisuja 51/2010. Valtiovarainministeriö, joulukuu 2010. (VM 2010a).

van den Berg van Saparoea, Anouc: Optimizing the Interest Deduction Rules – A Never-Ending Story. European Taxation Volume 49 – Number 1 – 2009. IBFD 2009. s. 3-10. (*van den Berg van Saparoea 2009*).

van der Stok, Eelco: New tendencies in tax treatment of cross-border interest of corporations: Netherlands. IFA cahiers de droit fiscal international. Volume 93b, International Fiscal Association 2008 Brussels Congress. s. 505-527. (*van der Stok 2008*).

Verohallinto: Osakeyhtiölain uudet rahoitusvälineet verotuksessa. Verohallinnon ohjeita. Tiedote 5/1997, 4.9.1997. (*Verohallinto 1997*).

Verohallinto: Verotilasto 2008, verovuosi 2007. Verohallinto 2008. (*Verohallinto 2008*).

Verohallinto: Verotilasto 2010, verovuosi 2009. Verohallinto 2010. (*Verohallinto 2010*).

Verohallinto: Ulkomaisen yhteisön tuloverotus Suomessa. Verohallinnon ohje Dnro 129/37/2010, 18.2.2010. (*Verohallinto 2010a*).

Verohallitus: Lausunto valtiovarainministeriön selvitykseen Korkovähennysrajoituksen elinkeinotulon verotuksessa 4.6.2009. 672/37/2009. (*Verohallitus 2009*).

Veronmaksajain Keskusliitto: Lausunto selvityksestä ”Korkovähennysrajoitukset elinkeinotulon verotuksessa” 1.6.2009. (*Veronmaksajain Keskusliitto 2009*).

Viitala, Tomi: New tendencies in tax treatment of cross-border interest of corporations: Finland. IFA cahiers de droit fiscal international. Volume 93b, International Fiscal Association 2008 Brussels Congress. s. 277-288. (*Viitala 2008*).

Äimä, Kristiina: Sisäiset korot lähiyhtiöiden kansainvälisessä verotuksessa. WSOYpro 2010. (*Äimä 2010*).

Äimä, Kristiina: Sisäiset korot lähiyhtiön kansainvälisessä verotuksessa (väitöskirjan esittely). Verotus 2/2010. s. 176-190. (*Äimä 2010a*).

Äimä, Kristiina: The Taxation of Interest Payments between Associated Enterprises. Teoksessa Yearbook of Nordic Tax Research 2010: Taxation of Individuals and Goods in the Nordic Countries Relevant to Cross-border Mobility. DJØF Publishing Copenhagen 2010. s. 273-277. (*Äimä 2010b*).

Äimä, Kristiina: Verotus siirrettäessä toimintoja ja varoja Suomesta ja Suomeen. Keskuskauppakamarin Suuri Veropäivä 2007. s. 51-84. (*Äimä 2007*).

Internet lähteet

Beech-Bruun: Tax: New Danish interest deduction limitations and CFC rules. Focus June 2007. http://www.bechbruun.com/NR/rdonlyres/A9CB6A20-57BF-4FB0-9531-3CD259BF45DA/113942/Focus_DanishInterest_webNY.pdf (*Beech-Bruun 2007*).

Bueren van Velzen Guelen: Dutch Participation Exemption. Bueren van Velzen Guelen N.V. 4 June 2009. http://www.bvvg.nl/bvvg/download/nieuwsberichten/2009/dutch_participation_exemption.pdf (*Bueren van Velzen Guelen 2009*).

Bureau van Dijk: Orbis – Maailmalaajuinen yrityshakemisto. <https://orbis2.bvdep.com/version-2011225/Home.serv?product=orbisneo>

Keskuskauppakamari: Pääministeri Mari Kiviniemen puhe Keskuskauppakamarin Suuressa Veropäivässä 29.9.2010. Talous- ja veropoliittinen katsaus. <http://www.keskuskauppakamari.fi/Media/Puheet/Paaministeri-Mari-Kiviniemen-puhe-Keskuskauppakamarin-Suuressa-Veropaivassa> (*Keskuskauppakamari 2010*).

OECD: Gross domestic product (expenditure approach). OECD.Stat 2011. http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=SNA_TABLE1 (*OECD 2011*).

Suomen Pankki: Suomen maksutase, vuosikatsaus 2009-2010/I-II. Suomen Pankki 30.9.2010. http://www.suomenpankki.fi/fi/tilastot/maksutase/Documents/Mtvuosi1009_fi.pdf (*Suomen Pankki 2010*).

Suomen Pankki: Suorat sijoitukset Suomesta ulkomaille ja ulkomailta Suomeen, kanta. Päivitetty 04.01.2011. <http://www.suomenpankki.fi/fi/tilastot/maksutase/Pages/taulukot.aspx> (*Suomen Pankki 2011*).

United Nations: Population Division of the Department of Economic and Social Affairs of the United Nations Secretariat, *World Population Prospects: The 2008 Revision*, <http://esa.un.org/unpp> (*UN 2009*).

Kotimainen oikeuskäytäntö

KHO 1028/2009 (ei julk.)

KHO 1166/2005 (ei julk.)

KHO 1983 II 515

KHO 1983 II 529

KHO 1999:19

KHO 2010:73

KHO 2002:26

EY-tuomioistuimen päätökset

C-324/00, Lankhorst-Hohorst

C-524/04 Test Claimants in the Cap Group Litigation

C-196/04 Cardbury Schweppes

C-282/07, Belgian valtio – SPF Finances vs. Truck Center SA

C-347/04, Rewe Zentralfinanz

C-105/07, N.V. Lammers & Vann Cleef v. Belgische staat

C-446/03, Marks & Spencer

C-319/02, Manninen

Lyhenteet

CFC	Controlled foreign company (ulkomainen väliyhteisö)
CIN-periaate	Capital import neutrality (pääoman tuontineutraliteetti)
EBIT	Earnings before interest and taxes
EBITDA	Earnings before interest, taxes, depreciation and amortization
Emo-tytäryhtiödirektiivi	Neuvoston direktiivi 90/435/ETY (23.7.1990), eri jäsenvaltioissa sijaitseviin emo- ja tytäryhtiöihin sovellettavasta yhteisestä verojärjestelmästä
EStG	Einkommensteuergesetz (Saksan tuloverolaki)
ETA	Euroopan talousalue
EVL	Laki elinkeinotulon verottamisesta (24.6.1968/360)
EU	Euroopan unioni
EY	Euroopan yhteisö
IAS	International Accounting Standards (kansainväliset tilinpäätösstandardit)
IL	Inkomstskattelagen (Ruotsin tuloverolaki)
KHO	Korkein hallinto-oikeus
Korko- ja rojaltdirektiivi	Neuvoston direktiivi 2003/49/EY eri jäsenvaltioissa sijaitsevien lähiyhtiöiden välisiin korko- ja rojaltimaksuihin sovellettavasta yhteisestä verotusjärjestelmästä
KPL	Kirjanpitolaki (30.12.1997/1336)
KStG	Körperschaftsteuergesetz (Saksan yhteisöverolaki)
OECD	Organization for Economic Cooperation and Development (Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö)
OYL	Osakeyhtiölaki (21.7.2006/624)
SEL	Selskabsskatteoven (Tanskan yhtiöverolaki)
TVL	Tuloverolaki (30.12.1992/1535)
VATT	Valtion taloudellinen tutkimuskeskus
VML	Laki verotusmenettelystä (18.12.1995/1558)

1. Johdanto

1.1 Yleistä

Konsernin sisäiset korot ovat ajankohtainen aihe Suomessa, sillä niiden avulla on mahdollista pyrkiä optimoimaan kansainvälisen konsernin verorasitusta Suomessa. Konsernin on tällä hetkellä mahdollista rahoittaa suomalainen tytäryhtiö pääasiallisesti konsernin sisäisellä velkarahoituksella eli alikapitalisoida Suomessa sijaitseva tytäryhtiö. Tämä on mahdollista, koska Suomessa ei ole lainsäädäntöä, joka rajoittaisi yrityksen mahdollisuuksia valita rahoitusrakennettaan. Lisäksi alikapitalisointiin liittyvä oikeuskäytäntö on vähäistä.

Elinkeinoverotuksessa korot ovat yritystoimintaan kuuluva menoerä. Tällöin korko on maksajan verotuksessa vähennyskelpoinen meno. Saajalleen korko on veronalainen tuloerä. Suomi on kuitenkin käytännössä luopunut tuloverotuksessaan ulkomaille suuntautuvien korkotulojen lähdeverotuksesta. Toisin sanoen rajoitetusti verovelvollisen ei täydy maksaa veroa Suomesta saamastaan korkotulosta, eli ulkomaisen emoyhtiön ollessa Suomessa rajoitetusti verovelvollinen ei sen täydy maksaa veroja suomalaisen tytäryhtiön maksamista sisäisistä korkomaksuista. Suomessa korkoihin on perinteisesti liittynyt laaja vähennysoikeus verotuksessa. Korot ovat olleet maksajalleen vähennyskelpoisia silloinkin, kun niitä vastaavaa tuloa on verotettu ulkomailta huomattavasti Suomen verokantaa alhaisemmalla verokannalla. Tällä hetkellä tämä epäsymmetria ja mahdollisuus alikapitalisoida suomalainen tytäryhtiö tarjoavat kansainväliselle konsernille keinon minimoida tai jopa välttää Suomessa toimitettava verotus.¹

Epäsymmetriasta johtuvaa verotulojen menetystä ei voida pitää verokilpailukeinona. Yritysverotuksessa verokilpailu keskittyy nykyään yhteisöveroasteeseen.² Verotulot pyritään turvaamaan laajalla veropohjalla.³ Ottaen huomioon tämän sekä sen, että keskeisimmät teollisuusvaltiot ovat säätäneet alikapitalisoinnista tai rajoittaneet korkoihin liittyvää

¹ Ks. tähän liittyen Kukkonen – Walden 2010, s. 33, jotka toteavat, että Suomen nykytilanne on erittäin edullinen yrityksille. Lisäksi se on poikkeava verrattuna verokilpailijamaihin verrattuna.

² Ks. Arvela 2003, s. 5, jonka mukaan kansainvälisen yritys- ja henkilöverotuksen puolella kehityksenä on ollut verokantojen laskusuuntaus. Ks. myös Tikka 2003, missä todetaan, että matala nimellinen verokanta on tehokkain keino ylläpitää verojärjestelmän kilpailukykyä.

³ Ks. Keskuskaupakamari 2010, myös pääministeri Kiviniemi mainitsee tämän talous- ja veropoliittisessa katsauksessaan.

vähennysoikeutta, on perusteltua odottaa, että myös Suomessa turvaututaan vastaavaan sääntelyn lähitulevaisuudessa.⁴

1.2 Tutkielman tarkoitus

Aiemmassa tutkimuksessa ei ole liiemmästi arvioitu mahdollisten alikapitalisointisäännösten ja korkojenvähennysoikeuden rajoitusten fiskaalisia vaikutuksia.⁵ Alikapitalisointisäännösten keskeinen tarkoitus on kuitenkin fiskaalinen.⁶ Osassa tutkielmaa yritänkin arvioida näitä vaikutuksia niiden sääntelyvaihtoehtojen valossa, jotka ovat tulleet esiin lähdeaineistossa. Arvioni eivät termin mukaisesti perustu tarkkoihin laskelmiin. Tämä vaatisi laajempaa tutkimusta, mikä luultavasti poikkeaisi suurilta osin vero-oikeudellisesta tutkimuksesta keskittyen enemmän kansantaloustieteelliseen tutkimukseen. Arvioissani käytän pääasiallisesti hyväksi Tilastokeskuksen, Suomen Pankin ja Verohallinnon tilastoja ja lukuja.

Tarkoitukseni on myös kartoittaa nykyiseen alikapitalisointisääntelyyn tai sen puuttumiseen liittyviä verosuunnittelumahdollisuuksia Suomessa. Lähinnä tämä tapahtuu analysoimalla konsernirahoitusta suomalaisen tytäryhtiön näkökulmasta. Lisäksi analysoin aiheeseen liittyvää oikeuskäytäntöä, joka osaltaan mahdollistaa alikapitalisoinnin, eikä pääsääntöisesti rajoita korkoon liittyvää vähennysoikeutta.

Suuritan tutkimuksessa myös maavertailua. Tarkasteltavana on Suomen lisäksi kolme valtiota, jotka ovat Saksa, Ruotsi ja Tanska. Osaltaan vertailun tarkoituksena on tutkia mitkä ovat Suomen mahdollisuudet alikapitalisoinnin sääntelyssä ja korkovähennysten rajoittamisessa. Maavertailun tarkoituksena on myös analysoida mahdollisen sääntelyn fiskaalisia vaikutuksia. Tältä osin Tanska on erityisen mielenkiinnon kohteena, koska maailmanlaajuisessa vertailussa se on lähellä Suomea, jos otetaan huomioon se, että molemmat ovat pohjoismaina yhteiskunnalliselta rakenteeltaan lähellä toisiaan ja bruttokansantuote ja väkiluku ovat samaa suuruusluokkaa.⁷ Ruotsi on luonnollinen vertailukohta, koska Suomen lainsäädännöllä on vahva kytkös Ruotsin lainsäädäntöön. Saksa on vertailussa mukana sillä sen alikapitalisointi- ja korkokattosääntely on melko tiukkaa

⁴ Ks. tähän liittyen Kukkonen – Walden 2010, s. 33.

⁵ Ks. Karhu 2007, s. 5 ja 84, missä todetaan, että Suomessa olisi tarpeellista suorittaa empiirinen tutkimus, jonka avulla voitaisiin selvittää alikapitalisoinnin laajuutta käytännössä. Tämä olisi tarpeellista esimerkiksi Suomen veropohjan kannalta.

⁶ Andersson 2003, s. 461.

⁷ Ks. OECD 2011. Ostovoimakorjattu bruttokansantuote nykyhinnoin oli Tanskalla vuonna 2009 208 miljardia dollaria, kun vastaava luku oli Suomella 188 miljardia dollaria. Ks. myös UN 2009. Vuonna 2008 Suomen väkiluvun arvioitiin olevan vuonna 2010 noin 5,3 miljoonaa ja Tanskan noin 5,5 miljoonaa.

kansainvälisessä vertailussa. Saksa on lähtenyt siitä, että lainsäädännössä pyritään mahdollisimman tarkasti rajaamaan ne tilanteet milloin korko ei ole verotuksessa vähennyskelpoinen.⁸

Tarkoitukseni on myös arvioida mahdollista sääntelyä hyvän verojärjestelmän kannalta. Käyn läpi joitain hyvän verojärjestelmän kriteerejä, jotka ovat tulleet esille lähdekirjallisuudesta. Verotus on kokonaisuus, joka ideaalitulanteessa toteuttaa hyvälle verojärjestelmälle asetettuja kriteerejä ja tavoitteita. Näitä periaatteita toteuttamalla on todennäköisempää, että alikapitalisointisäännökset ja mahdolliset korkojenvähennysoikeuden rajoitukset ovat yhteensopivia verojärjestelmän kanssa ja toimivat näin osana kokonaisuutta.

1.3 Aikaisempi tutkimus ja selvitykset

1.3.1 Aikaisempi tutkimus

Lauri Mannion vuodelta 1997 oleva kirja ”Korko vero-oikeudessa” on vaikuttanut tässä tutkielmassa tehtävään koron määrittelyyn. Mannion kirjan perustella korkoa käsitellään tässä tutkielmassa pääomaerään liittyvien taloudellisten tosiseikkojen perusteella.

Konsernin määrittelyyn perustuvien lainkohtien tunnistamisessa on ollut apuna Hannele Ranta-Lassilan vuodelta 2002 peräisin oleva väitöskirja ”Konsernit ja verotuksen neutraalisuus”.

Tutkielman kannalta merkittävin on ollut Kristiina Äimän vuonna 2010 ilmestynyt väitöskirja ”Sisäiset korot lähiyhtiöiden kansainvälisessä verotuksessa”. Äimän väitöskirja on antanut suuntaviivat tälle tutkielmalle. Väitöskirjassaan Äimä käsittelee hyvin laajasti sisäisiin korkoihin liittyvää kansainvälistä vero-oikeutta. Luonnollisesti paino on eurooppavero-oikeudella.

Erotuksena Äimän väitöskirjaan, lähestymistapani aiheeseen on konkreettisempi. Yritän analysoida mitä nykyinen sääntelemätön tilanne merkitsee veronsaajille. Analysoin myös nykyiseen tilanteeseen liittyviä verosuunnittelumahdollisuuksia verovelvollisen näkökulmasta. Maavertailun avulla pyrin kartoittamaan sääntelyyn liittyviä mahdollisuuksia

⁸ Ks. tähän liittyen van den Berg van Saporoea 2009, s. 6-9, missä on analysoitu ja vertailtu Saksan, Alankomaiden ja Iso-Britannian koronvähennysoikeuden rajoituksia. Samassa yhteydessä myös todetaan, että Saksan säännökset ovat hyvin kunnianhimoisia. Ne ylittävät reilusti sen, mikä oli lainsäätäjän alkuperäinen tarkoitus. Saksan korkokattosääntely voidaan katsoa myös hyvin rajoittavaksi.

ja arvioimaan sen seurauksia. Lähestymistapani on analyttinen. Tämä eroaa Äimän lähestymistavasta, joka on kansainvälisen vero-oikeuden oikeuslähdeopin systematisointi.⁹

1.3.2 Aiheeseen liittyvät selvitykset

Suomessa on mietitty valtiovarainministeriön alaisuudessa eri työryhmissä mahdollista ulkomaille maksettavien korkomenojen vähennysoikeutta verotuksessa. Kansainvälisen verotuksen uudistamistyöryhmä työskenteli aiheen parissa 90-luvun puolivälissä ja julkaisi tähän työhön perustuvan muistion vuonna 1995.¹⁰ Toinen aihetta miettinyt työryhmä, tuloverotuksen kehittämistyöryhmä, käsitteli aihetta 2002 julkaistussa selvityksessään.¹¹ Kummankaan työryhmän työ ei johtanut alikapitalisointia tai korkojenvähennysoikeutta rajoittavaan sääntelyyn.

Valtiovarainministeriön alainen kansainvälisen verotuksen yksikkö käsitteli aihetta Marianne Malmgrenin johdolla vuonna 2009 julkaistussa muistiossa.¹² Muistio lähti laajalle lausuntokierrokselle. Osaltaan tämä muistio on toiminut pohjana viimeaikaiselle keskustelulle ja se on myös tässä tutkielmassa hyvin keskeinen lähde.¹³ Tutkielmassani viitataan tähän muistioon kutsumalla sitä Malmgrenin muistioksi. Tutkielmassani käsiteltävät lausunnot liittyvät tähän muistioon ellei toisin mainita. Malmgrenin muistio on toiminut myös taustamuistiona, kun valtiovarainministeriön verotuksen kehittämistyöryhmä (niin sanottu Hetemäen työryhmä) käsitteli aihetta vuonna 2010 julkaistussa väliraportissaan¹⁴.

Vuonna 1995 kansainvälisen verotuksen uudistamistyöryhmä katsoi, että veronsaajien aseman parantaminen ja verokohtelun ennustettavuus puolsivat alikapitalisoinnin selkeämpää sääntelyä. Ulkomaalaisessa omistuksessa olevien suomalaisyhtiöiden silloinen rahoitusrakenne kuitenkin viittasi siihen, että kyse ei ollut ainakaan veronsaajien kannalta merkittävästä ongelmasta. Lisäksi työryhmä katsoi, että itse sääntelyyn liittyi ongelmia. 90-luvun puolivälissä alikapitalisoinnin sääntely oli kansainvälisesti melko kirjavaa johtuen eri

⁹ Äimä 2010, s. 14.

¹⁰ VM 1995.

¹¹ VM 2002.

¹² Malmgren 2009.

¹³ Esimerkiksi Kristiina Äimä käsittelee esitystä ja sen lausuntoja melko perusteellisesti väitöskirjassaan (Äimä 2010). Myös Kukkonen ja Walden kommentoivat muistiota vuonna 2010 ilmestyneessä kirjassaan ”Konsernin verosuunnittelu” (Kukkonen – Walden 2010).

¹⁴ VM 2010; Ks. tähän liittyen VM 2010a, s. 41, loppuraportissaan verotyöryhmä täydensi ja tarkensi väliraportissa esitettyjä linjauksia ansiotuloverotuksen osalta. Työryhmä käsitteli loppuraportissaan myös väliraportin ulkopuolelle jääneitä verotuksen osa-alueita, mm. asuntoverotusta ja perintö- ja lahjaverotusta. Lisäksi loppuraportissa esitettiin kokonaisarvio sekä väli- että loppuraportissa esitettyjen linjausten tulonjako- ja verontuottovaikutuksista. Tässä tutkielmassa viitataan ensisijaisesti verotyöryhmän väliraporttiin.

maiden erilaisista käytännöistä ja lainsäädännöstä. Työryhmä ei pitänyt perusteltuna tehdä ehdotuksia alikapitalisointiin liittyvästä säännöksestä. Se kuitenkin katsoi, että asiaan tulisi palata viimeistään siinä vaiheessa, kun kansainvälisen käytännön suuntaviivat alkaisivat olla näkyvissä.¹⁵

Tuloverotuksen kehittämistyöryhmä ehdotti vuonna 2002, että alikapitalisoidun yrityksen ulkomaille maksettavien korkojen vähennysoikeus tulisi evätä. Ehdotuksen mukaan lakiin ei otettaisi mitään tiettyä säännöstä hyväksyttävästä pääomarakenteesta, vaan pääomarakenne määrittäisi toiminnan luonteen mukaisesti. Työryhmä ehdotti myös, että korkojenvähennysoikeuden rajoitus koskisi vain omaan pääomaan rinnastettavia velkoja. Työryhmä katsoi, että säädös ei olisi ristiriidassa verosopimusten syrjäntäkiellon kanssa, koska säädös olisi koskenut myös kotimaahan maksettua korkoa. Säännöksen soveltamisala olisi toteutunut tarkemmin käytännössä esimerkiksi verohallinnon antamien ohjeiden kautta.¹⁶

Valtionvarainministeriön verotuksen kehittämistyöryhmä katsoi väliraportissaan vuonna 2010, että korkoihin liittyvä vähennysoikeus on yksi keskeisimmistä kansainvälisen konsernin verosuunnittelutekijöistä. Työryhmä myös oletti, että kansainvälisen sääntelyn kehitys ja sääntelyn puuttuminen Suomessa saattaa tulevaisuudessa johtaa siihen, että korkojen vähennysoikeutta hyödynnetään Suomessa lisääntyvissä määrin. Toisaalta työryhmä myös oletti, että mahdollinen yhteisöveroasteen lasku 22 prosenttiin vähentäisi korkovähennykseen liittyvää verosuunnittelua siitä saatavan hyödyn pienentyessä. Työryhmä ei käsitellyt työssään korkovähennysrajoitusten käyttöönottamista, mutta katsoi, että sitä olisi syytä tarkastella toisessa yhteydessä.¹⁷

Kansainvälisistä selvityksistä keskeisin lähde tutkielmassani on *International Fiscal Associationin* vuonna 2008 järjestämään kongressiin liittyvät raportit.¹⁸ Kyseessä on hyvin kattava esitys yritysten kansainvälisistä korkomaksuista, eri maiden alikapitalisointisäännöksistä ja koronvähennysoikeuteen liittyvistä rajoituksista. Mielestäni julkaisua voidaan pitää ainakin jossain määrin alikapitalisoinnin sääntelyyn liittyvänä perusteoksena. Teos on keskeinen lähde myös Suomessa käytävälle keskustelulle. On otettava

¹⁵ VM 1995, s. 80.

¹⁶ Arvela 2003, s. 10.

¹⁷ VM 2010, s. 74. Vrt. Äimä 2010b, s. 277, jos koronvähennysoikeutta rajoitetaan, voitaisiin samalla miettiä yhteisöverokannan laskua. Asiaa voidaan myös ajatella käänteisesti: jos mietitään yhteisöverokannan laskua, voitaisiin samalla miettiä mahdollisuuksia rajoittaa koronvähennysoikeutta. Samalla konserniavustusjärjestelmää voitaisiin arvioida uudelleen.

¹⁸ Ks. esim. Hinnny 2008 ja Viitala 2008.

kuitenkin huomioon, että sääntelyn nopean kehityksen takia teos on vanhentumassa. Teoksessa esille tulevat peruseriaatteet ja esimerkit eri vaihtoehdoista koronvähennysoikeuden rajoituksiksi ja alikapitalisointiin liittyvästä sääntelystä pysyvät kuitenkin mielestäni ajankohtaisina.

1.4 Tutkielman käsitteitä

1.4.1 Sisäinen korko

Tässä tutkimuksessa sisäisellä korolla tarkoitetaan korkomaksuja jotka maksetaan velkapääomalle konserniyritysten välillä. Suomen verolainsäädännössä ei perinteisesti ole annettu mitään erityistä määritelmää korolle.¹⁹ Vuonna 2003 lakia rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta (30.12.2003/1282) kuitenkin muutettiin niin, että se on yhteensopiva korko- ja rojaltidirektiivin kanssa (2003/49/EY). Direktiivin rakenteesta johtuen lakiin jouduttiin ottamaan useita määritelmiä²⁰. Rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta annetun lain 3a § 1 kohdan mukaan ”*korolla tarkoitetaan tuloa velkasaatavista, riippumatta siitä, onko niiden vakuutena kiinnitys ja liittykö niihin oikeus osuuteen velallisen voitosta, ja erityisesti arvopaperien tuottoa ja joukkovelkakirjojen tai obligaatioiden tuottoa mukaan lukien tällaisiin arvopapereihin, joukkovelkakirjoihin tai obligaatioihin liittyvät emissiovoitot ja palkkiot; maksun viivästymisen johdosta maksettavia sakkomaksuja ei pidetä korkoina*”.²¹

Tarkasteltaessa sitä, onko jokin pääoman erä velkaa ja onko sille maksettava erä korkoa, tulisi lisäksi kiinnittää huomiota taloudellisiin tosiseikkoihin. Tällöin tarkastelun kohteena tulisi olla ainakin pääomapanoksen kesto ja takaisinmaksuehdot, pääomapanoksen takaisinmaksuehdot mahdollisessa purkutilanteessa ja pääomapanokseen liittyvät hallinnolliset oikeudet.²² Tässä tutkimuksessa sisäinen korko onkin sellainen maksuerä, jonka

¹⁹ Ks. esim. HE 137/2003.

²⁰ HE 137/2003.

²¹ Vrt. tähän liittyen elinkeinoverolain (EVL) 18 § 1 momentti 2 kohta, missä mainitaan, että velan korko voidaan lukea koroksi huolimatta siitä, että se riippuu elinkeinotoiminnan tuloksesta.

Ks. myös Äimä 2010, s. 252, missä hän viittaa hallituksen esitykseen 137/2003 todetakseen, että ”Suomen tuloverolainsäädännössä ei ole yleispätevää koron määritelmää”. Hallituksen esityksessä tämä arvio on kuitenkin annettu arvioitaessa nykytilaa ennen lakiin tehtäviä muutosehdotuksia ja ennen kuin lakia rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta muutettiin tietyin osin yhteensopivaksi esimerkiksi korko- ja rojaltidirektiivin (2003/49/EY) kanssa. Eri asia on voidaanko rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta annetun lain koron määritelmää pitää yleispätevänä.

Ks. myös Viitala 2008, s. 277 ja 280, jonka mukaan Suomen tuloverolainsäädännössä ei ole yksiselitteistä koron määritelmää. Yleisesti korko voidaan määritellä velkapääoman käytöstä maksetuksi korvaukseksi.

²² Mannio 1997, s. 165-167. Ks. tähän liittyen myös Äimä 2010, s. 252-253, jonka mukaan velkasuhde on suorituksen (koron) perusteena. Ks. myös Korko- ja rojaltidirektiivi (2003/49/EY) 2 artikla a kohta, jonka mukaan kaikenlaisten velkasaatavien tuotto on korkoa.

voidaan selkeästi katsoa olevan korvausta velkapääoman käytöstä tai tuloa velkasaatavasta ja joka tapahtuu konsernisuhteessa olevien yritysten välillä²³. Aiheen kannalta on myös perusteltua ottaa huomioon rajoitetusti verovelvollisen tulosta annetun lain 3a §:n 1 kohdan antama koron määritelmä. Lisäksi on hyvä huomioida, että erotuksena osinkoon koron tulisi periaatteessa olla kiinteä ja vuosituloksesta riippumaton.²⁴

1.4.2 Konserni

Konsernilla tarkoitetaan tässä tutkielmassa yrityksiä tai yhtiöitä, jotka keskinäisen omistuksen perusteella muodostavat konsernin. Konserniyhteys katsotaan muodostetuksi, jos toisella (emoyritys) yrityksellä on omistusyhteys toiseen (tytäryritys) yritykseen tai se käyttää tosiasiallisesti määräysvaltaa tässä yrityksessä.²⁵ Kirjanpitolain (KPL) 1:6 §:n mukaan emoyritys tytäryrityksineen muodostavat konsernin. Puhuttaessa konserniyrityksistä tarkoitetaan tutkielmassa osakeyhtiömuodossa toimivia konserniyrityksiä. Jos on kyse muusta yritysmuodosta, mainitaan tästä erikseen.

Suomen verolainsäädännön mukainen konsernin käsite on epäyhtenäinen.²⁶ Tärkein määrittely konsernikäsitteelle löytyy osakeyhtiö- (OYL) ja kirjanpitolaista.²⁷ KPL 1:5 §:n 1 momentin mukaan määräysvalta katsotaan syntyneeksi, kun yrityksellä on ”*enemmän kuin yli puolet kohdeyrityksen kaikkien osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä ja tämä äänen enemmistö perustuu omistukseen, jäsenyyteen, yhtiöjärjestykseen, yhtiösopimukseen tai niihin verrattaviin sääntöihin taikka muuhun sopimukseen*”. Määräysvalta kolmanteen yritykseen voi myös syntyä, jos konserniyritykset yhdessä tai erikseen omistavat osakkeita tai osuuksia määräysvaltaan oikeuttavan määrän (KPL 1:6 § ja OYL 8:12 §). OYL 8:12 §:n mukainen konsernikäsite noudattelee KPL 1:5 §:ssä annettua konsernimääritelmää.

Elinkeinoverolaissa (EVL) konsernikäsite mainitaan 6b §:n 7 momentissa.²⁸ Kyseisessä lainkohdassa viitataan OYL 8:12 §:n konsernikäsitteeseen. EVL 6b § 7 momentin konsernikäsitteeseen puolestaan viitataan EVL 16 § 7 kohdassa. Tässä kohdassa määritetään tapauksia milloin meno tai menetys ei ole vähennyskelpoinen konserniyritysten omistaessa yhdessä tai erikseen 10 prosenttia kohdeyrityksestä.

²³ Ks. tähän liittyen Mannio 1997, s. 9-10.

²⁴ Äimä 2010, s. 246.

²⁵ Ks. HE 126/2004. Kirjanpitolaki on säädetty määräysvallan osalta yhteensopivaksi konsernitilinpäätösdirektiivin (83/349/ETY) 1(1) ja 2 artiklan kanssa.

²⁶ Äimä 2010a, s. 176.

²⁷ Ranta-Lassila 2002, s. 9.

²⁸ EVL 6b § liittyy käyttöomaisuus osakkeiden verovapaaseen luovutukseen.

Tunnetuin verotuksessa annettu määritelmä löytyy konserniavustuslaista.²⁹ Konserniavustuslain 3 §:n mukaan annettu konserniavustus on emoyhtiölle vähennyskelpoinen meno ja tytäryhtiölle veronalainen tulo, jos emoyhtiö omistaa yhdeksän kymmenesosaa tytäryhtiön osakepääomasta tai osuuksista.

Vaikkakin lainsäädännössä konsernisuhteelle edellytetään eri tilanteista riippuen kymmenestä prosentista yhdeksäänkymmeneen prosenttiin yltävää omistusosuutta, katsotaan tässä tutkielmassa, että konsernisuhte muodostuu kun yhtiö välillisesti tai välittömästi omistaa vähintään 50 prosenttia kohdeyrityksen kaikkien osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä tai sillä muuten on tosiasiallinen määräysvalta kohdeyrityksessä.³⁰

Tässä tutkielmassa konsernilla tarkoitetaan osakeyhtiöitä, jotka keskinäisen omistuksen kautta täyttävät konsernisuhteelle asetetut vaatimukset.

1.4.3 Muita käsitteitä

Alikapitalisointisäännös

Alikapitalisointisäännöksellä tarkoitetaan tässä tutkielmassa sisäiseen lainsäädäntöön tehtyä säännöstä, jolla rajoitetaan konsernin emoyhtiön mahdollisuuksia rahoittaa tytäryhtiönsä haluamallaan tavalla. Lähinnä alikapitalisointisäännöksellä rajoitetaan velkarahoituksen käyttöä konsernin sisäisissä rahoitustapahtumissa. Alikapitalisointisäännöksellä voidaan estää verotulojen ulosvirtaus maasta, jolloin sitä voidaan tietyissä tapauksissa pitää veronkiertosäännöksenä.

Korkojenvähennysoikeuden rajoitus

Tässä tutkielmassa korkojenvähennysoikeuden rajoituksella tarkoitetaan sisäisessä lainsäädännössä säädettyjä säännöksiä, joilla rajoitetaan oikeutta vähentää korot yrityksen liikevoitosta (*earnings before interest and taxes, EBIT*), joka yksinkertaistettuna saadaan vähentämällä liikevaihdosta yritystoiminnan kulut. Korkojenvähennysoikeuden rajoitus voi olla mikä tahansa säännös, jolla tosiasiallisesti rajoitetaan korkojenvähennysoikeutta. Yleensä korkojenvähennysoikeuden rajoitukset kohdistuvat ulkomaille suuntautuviin korkoihin.

²⁹ Ranta-Lassila 2002, s. 9.

³⁰ Ks. tähän liittyen Äimä 2010a, s. 176-177, tätä voidaan pitää myös vero-oikeudellisen konsernikäsitteen lähtökohtana.

Koronvähennysoikeus voidaan esimerkiksi evätä lähdevaltiossa, jos koronsaajan asuinvaltiossa korkotuloa verotetaan hyvin matalalla verokannalla.

Korkojenvähennysoikeuden rajoitukset rajoittavat tuloslaskelman mukaisia vähennyksiä verotuksessa. Alikapitalisointisäännökset rajoittavat yrityksen oikeutta valita haluamansa taserakenne. Tämän tutkielman kannalta tämä on hyvin merkittävä näkökohta, jolla samalla erotetaan alikapitalisointisäännös ja koronvähennysoikeuden rajoittavat säännökset toisistaan. Se ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteivätkö säännökset voisi samanaikaisesti sisältyä maan verolainsäädäntöön esimerkiksi verokiertämistä ehkäisevinä säännöksinä.

Hybridi-instrumentti

Hybridi-instrumentteja ei voida määritellä yleisesti. Voidaan kuitenkin sanoa, että hybridi on rahoitusinstrumentti, jonka taloudellinen sisältö on kokonaan tai osittain ristiriidassa sen oikeudellisen muodon kanssa.³¹

Taloudelliselta sisällöltään hybridi-instrumentti on rahoitusinstrumentti, jossa on piirteitä sekä omasta että vieraasta pääomasta. Rahoituksen näkökulmasta esimerkiksi hybridilainat ovat nimensä mukaisesti lainaa, mutta ne voidaan laskea tietyin edellytyksin omaksi pääomaksi.³² Esimerkkinä tästä pääomalaina, joka voi olla juridiselta muodoltaan vierasta pääomaa. Tosiasiat voivat kuitenkin viitata siihen, että taloudelliselta sisällöltään kyseessä on oman pääomanehtoinen sijoitus³³.

Verotuksessa tämä aiheuttaa klassifiointiongelmia. Lähtökohtaisesti pääomaerään liittyvää korvausta verotetaan sen oikeudellisen muodon perusteella. Taloudellinen sisältö voi kuitenkin antaa aihetta muuttaa verotusperusteita. Sillä määritelläänkö jokin pääomaerä osakepääomaksi vai velkapääomaksi saattaa olla verotuksellisesti suurikin merkitys, koska velkapääomaan liittyvät korot ovat verotuksessa vähennyskelpoisia, kun osakepääomalle maksettavat osingot eivät ole. On myös mahdollista, että klassifiointi ei onnistu lainkaan.³⁴ Kansainvälisissä tilanteissa asuin- ja lähdevaltion toisistaan eriävä klassifiointi voi johtaa kaksinkertaiseen verotukseen tai nollaverotukseen.

³¹ Bundgaard 2010, s. 442.

³² Knüpfer - Puttonen 2009, s. 42.

³³ Esim. lainarahalle maksettava korvaus riippuu yrityksen tulosta, laina-aika on käytännössä ikuinen ja lainaan liittyy hallinnollisia oikeuksia lainanottaja yrityksessä.

³⁴ Bundgaard 2010, s. 442.

1.5 Rajaukset ja rakenne

Luvussa kaksi esittelen konsernirahoitusta yleisellä tasolla. Lähempänä analyysinkohteena on suomalaisten tytäryhtiöiden rahoittaminen ulkomaisten emoyhtiöiden myöntämällä velkarahoituksella. Lisäksi pyrin esittämään yleisimpiä verosuunnittelumahdollisuuksia liittyen konsernin sisäiseen velkarahoitukseen.

Konserniyhtiöistä tässä tutkielmassa käsitellään ensisijaisesti kansainvälisten konsernien Suomessa toimivia tytäryhtiöitä. Tämä on perusteltua, koska tutkielmassa käsitellään lähinnä Suomessa toimivien tytäryhtiöiden alikapitalisointia ulkomaiselta emoyhtiöltä saatavalla velkarahoituksella ja tämän perusteella tehtäviä korkovähennyksiä Suomessa toimitettavassa verotuksessa.

Erityisesti mielenkiinnonkohteena ovat suomalaiset osakeyhtiöt joiden omistus on jossakin toisessa EU-valtiossa. Tämä sen takia, että kansainvälisistä oikeuslähteistä EY-oikeus asettaa tässä tapauksessa Suomen sisäiselle lainsäädännölle kaikista tiukimmat reunaehdot.³⁵

En käsittele erikseen konsernin sisäisiä osinkoja. Osinkoja käsittelen ainoastaan siinä laajuudessa, missä ne auttavat ymmärtämään konsernin sisäisiä korkomaksuja.

Luvussa kolme pyrin käymään läpi oleellisimmat kohdat Suomen nykyisestä lainsäädännöstä aiheeseen liittyen. Lähinnä pyrin esittämään lainsäädännöstä ne kohdat, joiden perusteella kappaleessa kaksi esitetyt verosuunnittelumahdollisuudet ovat mahdollisia. Lisäksi yritän esittää lainsäädännöstä ne kohdat, joiden perusteella konsernin sisäisillä korkomaksuilla voidaan välttää Suomessa toimitettava verotus. Tarkastelen myös mahdollisuuksia puuttua ongelmaan nykylainsäädännön nojalla.

Luvussa neljä suoritan maavertailua. Ensin luon yleistä kuvaa kansainvälisestä kehityksestä. Tämän jälkeen käyn läpi vertailumaiden alikapitalisointisäännöstöä ja koronvähennysoikeuden rajoituksia ainoastaan pääpiirteittäin. Esimerkiksi Saksan sääntely on sen verran monimutkaista, että se jo yksinään antaisi aiheen tätä tutkielmaa laajemmalle tutkimukselle. Maavertailun tarkoituksena on auttaa analysoimaan alikapitalisointisäännösten ja koronvähennysoikeuden rajoitusten mahdollisuuksia Suomessa. Näitä tarkastelen luvussa viisi.

³⁵ Ks. Andersson 2003, s. 467.

2. Konsernin sisäinen velkarahoitus ja siihen liittyvä verosuunnittelu

2.1 Konsernin sisäinen rahoitus

Konsernin sisäiset lainat eivät rahoitustieteen näkökulmasta vaikuta koko konsernin pääomarakenteeseen, velkaisuuteen, eikä korkomenoihin. Tässä mielessä esimerkiksi emoyhtiön vakavaraisuuden kannalta ei ole merkitystä, miten tytäryhtiö rahoitetaan konsernin sisäisellä rahoituksella. Verotuksellisista näkökohdista sillä on kuitenkin merkitystä rahoitetaanko tytäryhtiö vieraalla pääomalla tai vaihtoehtoisesti omalla pääomalla. Vieraaseen pääomaan liittyvä korkokulu on verotuksessa vähennyskelpoinen meno, kun taas omalle pääomalle maksettava tuotto ei yleensä ole verotuksessa vähennyskelpoinen menoera.³⁶ Tämä voi johtaa konsernin sisäisissä rahoitustapahtumissa velkavetoiseen rahoitukseen eli rahoitettaessa esimerkiksi tytäryhtiötä korostetaan vierasta pääomaa oman pääoman kustannuksella, jotta voitaisiin minimoida verotuksesta aiheutuneet kustannukset.³⁷ Puhtaasti kotimaisten osakeyhtiöiden kesken ei verosuunnittelun kannalta ole väliä, onko yhtiö rahoitettu suurella vieraan pääoman, vai suurella oman pääoman määrällä.³⁸

Pääomaverotus voi vaikuttaa yrityksen investointipäätökseen pääoman vaihtoehtoiskustannuksen kautta. Verot ovat vain yksi tekijä, joka vaikuttaa rahoituskustannuksiin. Muiden tekijöiden pysyessä ennallaan, investointituoton verottaminen nostaa investointiin käytettävän pääoman vaihtoehtoiskustannusta. Investoinnin bruttotuoton tulisi nousta jotta se tuottaisi verojen jälkeen yhtä paljon kuin vaihtoehtoiset sijoituskohteet.³⁹ Konsernitasolla asiaa voidaan ajatella niin, että konserni voi maakohtaisesti valita eri sijoituskohteiden välillä. Tällöin korkea verokanta tai korkojenvähennysoikeuteen liittyvät rajoitukset nostavat sijoituksen tuottovaatimuksia, millä voi olla maakohtaisesti investointeja vähentävä vaikutus. Rajalliset resurssit kannattaa suunnata sinne missä niille saadaan paras tuotto. Maksetut verot ovat menoera, joka alentaa sijoituksen tuottoa.

³⁶ Malmgren 2009, s. 4.

³⁷ Knuutinen 2005a, s. 188.

³⁸ Andersson 2003, s. 460.

³⁹ VATT 2009, liite 1 s. 2.

2.1.1 Oma pääoma

Omalla pääomalla tarkoitetaan tässä tutkielmassa lähinnä emoyhtiön tytäryhtiön tekemää oman pääomanehtoista sijoitusta. Oma pääoma voi olla osakeanneilla hankittua omaa pääomaa tai tulo-rahoituksella hankittua sisäistä omaa pääomaa. Omaksi pääomaksi luokitellaan periaatteessa kaikki pääoma, joka ei ole vierasta pääomaa.⁴⁰

Oma pääoma voidaan määritellä myös siihen liitettävän tunnusmerkistön kautta. Näitä voivat muun muassa olla se, että pääomaan ei liity takaisinmaksuvelvoitetta, pääomaan liittyy äänioikeus yhtiökokouksessa tai siihen liittyy muita hallinnollisia oikeuksia ja pääomaerään liittyvä tuotto riippuu täysin yrityksen tuloksesta.

Sijoittajan näkökulmasta omaan pääomaan liittyy suurempi riski verrattuna vieraaseen pääomaan. Esimerkiksi yhtiön purkutilanteessa oma pääoma palautetaan vasta, kun kaikki vieraan pääomanehtoiset erät on palautettu. Korkeampi riski heijastuu korkeampana tuotto-odotuksena. Lisääntynyt vieraan pääoman määrä heikentää yhtiön vakavaraisuutta, mikä johtaa myös oman pääoman osalta korkeampaan tuotto-odotukseen.

Oman pääomanehtoisen sijoituksen eduksi on katsottava, että se parantaa yrityksen vakavaraisuutta. Oman pääoman voitonjaon ajoittamisella voidaan myös säädellä yhtiön kassavirtoja. Lisäksi sen eduksi on katsottava se, että EY:n emo- ja tytäryhtiödirektiivin (2003/123/EY) perusteella osingot ovat lähdeverovapaita.⁴¹

2.1.2 Vieras pääoma

Vieraalla pääomalla tarkoitetaan tässä tutkielmassa tytäryhtiön emoyhtiöltä saamaa rahamuotoista lainaa. Vieras pääoma voi olla ostovelkoja ja muuta lyhytaikaista vierasta pääomaa tai ulkoisen välittäjän myöntämää pitkäaikaista vierasta pääomaa. Yhtä hyvin vieras pääoma voi olla peräisin konsernin sisäisistä lähteistä. Vieraalle pääomalle maksetaan korko- tai muuta tuottoa laina-ajalta. Lainarahoituksen edullisuutta rahoitusmuotona heikentää se, että lainaan liittyvät sopimusvelvoitteet on täytettävä myös silloin, kun yhtiön liiketoiminta on tappiollista.⁴²

⁴⁰ Äimä 2010, s. 135.

⁴¹ Äimä 2010, s. 164-167.

⁴² Äimä 2010, s. 135-136.

Yleensä lainamuotoinen rahoitus on katsottu yritysrahoituksessa edullisemmaksi kuin oman pääomanehtoinen sijoitus, koska lainan korkoihin liittyy erityinen korkojen vähennysoikeus.⁴³ Yksinkertaistaen voitaisiin sanoa, että vieraan pääomanehtoinen rahoitus on juuri koroista tehtävän vähennyksen verran edullisempaa, kuin mitä oman pääomanehtoinen rahoitus. Periaatteessa tällä tulisi olla investointeja lisäävä vaikutus, koska osa investoinneista tulee kannattavaksi alentuneen tuottovaatimuksen johdosta.⁴⁴

Omaan pääomaan verrattuna vieras pääoma on tavallisesti joustavampi rahoitusmuoto. Voittoa on vaivattomampaa kotiuttaa korkoina ja lainanlyhennyksinä kuin osinkoina ja osakepääoman palautuksina. Esimerkiksi yhtiöoikeudelliset velvoitteet voivat rajoittaa oman pääoman palauttamista. Tavallisesti korkotuloa verotetaan osinkotuloa kevyemmin. Yleensä korosta maksetaan veroa asuinvaltiossa, kun portfolioluonteisesta osinkotulosta maksetaan veroa sekä lähde- että asuinvaltiossa. Lisäksi korkojen lähdeverokanta on yleensä matalampi kuin osinkojen lähdeverokanta.⁴⁵

Tyypillisesti yrityksillä on vierasta pääomaa noin 60 prosenttia taseesta. Tutkimukset ovat osoittaneet, että ulkomaalaisomistuksessa olevilla yrityksillä vieraan pääoman määrä on hieman suurempi kuin kotimaisilla yrityksillä. Yleensä vieras pääoma on myös lyhytaikaista. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen (VATT) lausunnon liitteessä mainitaan, että vuonna 2005 lyhytaikaisen velan osuus vieraasta pääomasta oli 85 prosenttia.⁴⁶

Yleensä ulkomainen sijoittaja sijoittaakin suomalaiseen yritykseen osakepääomaa. Konsernisuhteessa olisi kuitenkin kätevämpää sijoittaa pieni osuus osakepääomaa ja sen lisäksi pysyvä osuus lainaa jo sen takia, että emoyhtiön kannalta lainavaroja voidaan irrottaa tytäryhtiöstä osakepääomaa helpommin. Periaatteessa pysyväluontoista lainaa tulisi käsitellä omana pääomana. Suomessa ei ole sovellettu tätä tulkintaa, minkä osoittaa oikeustapausten vähäisyys viime vuosikymmeninä.⁴⁷

⁴³ Äimä 2010a, s. 188.

⁴⁴ Ks. tähän liittyen EK 2009 ja Suomen Yrittäjät 2009, missä esitetään, että mahdolliset korkojenvähennysrajoitukset vähentäisivät Suomeen tehtäviä sijoituksia ja näin ollen heikentäisivät Suomen kilpailuasemaa.

⁴⁵ Äimä 2010, s. 162.

⁴⁶ Ks. VATT 2009, liite 1 s. 8. Ks. myös Malmgren 2009, liite 3. Ks. myös kappale 2.2.2, jossa selvitetään tarkemmin ulkomaisten tytäryhtiöiden rahoitusta Suomessa.

⁴⁷ Andersson – Linnakangas 2006, s. 26. Tätä voi selittää osaltaan edellä mainittu VATT:n lausunnon liite, jonka mukaan suurin osa vieraasta pääomasta oli ainakin vuonna 2005 lyhytaikaista velkaa.

2.1.3 Hybridirahoitus

Velkarahoitus ei välttämättä turvaa parhaiten yrityksen rahoitusta. Tulorahoitus voi toisaalta johtaa liian hitaaseen kasvuun. Hybridirahoitus on rahoitusmuoto, joka ehdoiltaan asettuu oman ja vieraan pääoman väliin. Hybridi-instrumentteja käytetään sen takia, että puhtaasti velkapääomaa tai osakepääomaa olevilta instrumenteilta puuttuu ominaisuuksia, joita hybrideillä saavutetaan⁴⁸.

Hybridirahoitusta voidaan kutsua myös välirahoitukseksi tai *mezzaninne-rahoitukseksi*. Verotuksessa hybridi-instrumentteja voidaan klassifioida rahoitusvälineen oikeudellisen muodon ja/tai taloudellisen sisällön perusteella. Aina nämä eivät vastaa toisiaan. Rahoitettaessa hybridi-instrumentilla voidaan pääomaerä nimetä oikeudelliselta muodoltaan velaksi. Taloudelliselta sisällöltään pääomaerä voi kuitenkin viitata omaan pääomaan, jos lainan ehtoihin liittyy esimerkiksi oikeus osuuteen yhtiön tulosta, laina-aika on ikuinen tai velkakirjaan liittyy vaihto-oikeus yhtiön osakkeisiin.⁴⁹

Esimerkkinä hybridi-instrumentista voidaan mainita pääomalaina, joka luetaan vieraaksi pääomaksi. Pääomalainan velkoja on kuitenkin muita velkoja huonommassa asemassa vaateidensa kanssa, kun yhtiö puretaan. Toisaalta pääomalainalle maksettu tuotto on lähtökohtaisesti korkeampaa kuin velkarahoitukselle maksettu tuotto. Sisäisten korkojen osalta huomionarvoisia ovat pääomalainamuotoiset velkaerät, jotka taloudellisten sisältönsä perusteella ovat omaa pääomaa, mutta jotka oikeudellisen muodon perusteella käsitetään vieraaksi pääomaksi. Tämä johtaa tilanteeseen, missä hybridin oikeudellinen muoto on ristiriidassa sen taloudellisen sisällön kanssa. Pääomalainan kohdalla esimerkiksi määrittämätön laina-aika voisi viitata siihen, että se on tosiasiaassa osakepääomasijoitus.

Konsernien rahoituksessa monimutkaiset rahoitusmallit kuten hybridit ovat laajasti käytössä.⁵⁰ Kansainvälisissä tilanteissa hybridirahoituksessa voidaan käyttää hyväksi asuin- ja lähdevaltion toisistaan poikkeavia määritelmiä pääomaerään liittyen. Näin voidaan mahdollisesti saavuttaa jopa nollaverotus. Toisaalta riskinä voi olla kahdenkertainen verotus, jos lähdevaltiossa korkotuloon kohdistuu esimerkiksi lähdevero ja asuinvaltiossa sitä verotetaan yrityksen tulona.⁵¹

⁴⁸ Bundgaard 2010, s. 442.

⁴⁹ Äimä 2010, s. 137-141.

⁵⁰ Kukkonen – Walden 2010, s. 31.

⁵¹ Ks. Äimä 2010, s. 162.

Yksi syy hybridi-instrumenttien kansainvälisen suosion kasvuun on ollut euron käyttöönotto. Kuitenkin ennen vuotta 2005 lähinnä finanssisektorin yritykset käyttivät hybridejä laajemmin. Vuoden 2005 jälkeen koettiin dramaattinen muutos, kun hybridien käyttö levisi laajasti myös finanssisektorin ulkopuolelle.⁵²

2.1.4 Konsernin sisäiseen rahoitukseen liittyvät erityistapaukset

Alikapitalisointi

Alikapitalisoinnilla voidaan tarkoittaa esimerkiksi ulkomaisen tytäryhtiön rahoittamista ylisuurella velkapääomalla suhteessa oman pääoman määrään. Tällöin tosiasiallisesti oman pääomanehtoinen rahoitus järjestetään juridisesti vieraan pääoman muotoon.⁵³ Tämä on veronäkökohdista katsottuna kannattavaa, koska emoyhtiölle maksetut lainankorot ovat verotuksessa vähennyskelpoisia.⁵⁴ Valtion kannalta mahdollisuus alikapitalisoida kaventaa veropohjaa, mikä johtaa verotulojen laskuun.⁵⁵

Suomessa ei ole alikapitalisointiin liittyvää lainsäädäntöä tai niin sanottuja alikapitalisointisäännöksiä. Lisäksi oikeuskäytännössä ei ole puututtu konsernin mahdollisuuksiin valita tytäryhtiön pääomarakenne⁵⁶. Tällä hetkellä ulkomaisen emoyhtiön on mahdollista alikapitalisoida Suomessa sijaitseva tytäryhtiö ja tätä kautta pyrkiä maksimoimaan Suomen verotuksessa tehtävät korkovähennykset.

Useissa maissa on voimassa alikapitalisointisäännöksiä, joissa tietyn oman ja vieraan pääoman suhdeluvun ylittävältä osalta lainan korot eivät ole vähennyskelpoisia. Tämä on tunnetuin tapa puuttua sääntelyllä alikapitalisointiin. Alikapitalisointisäännöksistä johtuva korkojen vähennyskelvottomuus voi olla merkittävä lisäkustannus.⁵⁷

⁵² Bundgaard 2010, s. 443.

⁵³ Myrsky – Linnakangas 2009, s. 294.

⁵⁴ Äimä 2010, s.27 ja s. 159.

⁵⁵ VM 1995, s. 66.

⁵⁶ Ks. KHO 1999:19, verosopimukseen sisältyvän syrjäntäkiellon perusteella oman ja vieraan pääoman suhteeksi sallittiin 1:15, kunhan lainat vain olivat markkinaehtoisia. Ks. myös KHO 19.2.1986 T 642, vieraan ja oman pääoman suhteeksi sallittiin 2,25:1, kun lainoja oli lyhennetty ja korko oli ollut alhainen verrattuna Suomen olosuhteissa osakepääomasta yleisesti maksettuun osinkoon.

⁵⁷ Myrsky – Linnakangas 2009, s. 294.

Lainsäätäjän kannalta alikapitalisointia koskevat kysymykset nivoutuvat yhteen veron kiertämistä, peiteltyä osingonjakoa ja markkinaehtoperiaatteen soveltamista koskevien kysymysten kanssa.⁵⁸

Ylikapitalisointi

Ylikapitalisoinnissa oman pääoman määrä suhteessa vieraaseen pääomaan on korostunut. Esimerkiksi tytäryhtiö voidaan rahoittaa suhteellisesti katsottuna suurella oman pääoman määrällä. Tämänkaltainen järjestely voi olla lähdevaltion veronsaajan intresseissä, koska sen saamat verotulot kasvavat voittojen jäädessä lähdevaltioon. Myös korkovähennysten määrä on luonnollisesti pienempi. Tilanne voikin kiinnostaa enemmän emoyhtiön asuinvaltiota, koska ylikapitalisoinnilla tuloja ei tulouteta asuinvaltion verotukseen vaan ne jäävät lähdevaltioon. Näin voidaan kiertää asuinvaltion korkeaa verotusta. Tässä pitää tietysti olettaa, että lähdevaltiossa on hyvin pieni yhteisöveroaste.⁵⁹

Tässä tutkielmassa en käsittele enempää ylikapitalisointia. Ylikapitalisointi ei ole tämän tutkielman aiheen kannalta keskeinen ongelma, koska tässä tarkastelu keskittyy nimenomaisesti alikapitalisointiongelmaan. Se on myös perusteltua, koska kansainvälisesti juuri alikapitalisoinnin kautta tapahtuva verojen kiertäminen nähdään ongelmaksi.

2.2 Kansainväliset konsernit Suomessa

Tässä kappaleessa keskityn tarkastelemaan lähinnä konsernien Suomessa sijaitsevia tytäryhtiöitä. Ensiksi luon kuvaa siitä, kuinka laajaa ulkomaisten yritysten toiminta on Suomessa. Tämä tapahtuu ensisijaisesti tarkastelemalla ulkomaisten tytäryhtiöiden lukumäärää, liikevaihtoa ja henkilöstön määrää ja vertaamalla niitä koko Suomen yrityssektoriin. Tiedot ovat pääasiassa tilastokeskuksen tilastoista ja keskittyvät vuosiin 2008 ja 2009. Tämän jälkeen analysoin sitä, miten ulkomaiset tytäryhtiöt ovat rahoitettu Suomessa. Kiinnostuksen kohteena on näiden yhtiöiden velkaantuneisuus. Näin voitaisiin arvioida sitä missä laajuudessa Suomessa sijaitsevat ulkomaiset tytäryhtiöt ovat alikapitalisoituja, jos ovat, ja minkä suuruisia mahdolliset korkovähennykset ovat koko kansantalouden kannalta. Jos esimerkiksi voitaisiin huomata, että ulkomaisten tytäryhtiöiden määrä on Suomessa lähtenyt räjähdysmäiseen nousuun, velkarahoitus on noussut oman pääoman kustannuksella ja ulkomaisille emoyhtiöille maksettuihin korkoihin liittyvä korkovähennysten määrä on

⁵⁸ VM 1995, s. 67.

⁵⁹ Knuutinen 2005a, s. 193.

kasvanut, voitaisiin perustellusti epäillä, että konsernin sisäistä velkarahoitusta ja siihen liittyvää koronvähennysoikeutta käytetään verorasituksen minimoimiseen tulouttamalla voittoja ulos Suomesta ja käyttämällä hyväksi koroista tehtävää vähennysoikeutta Suomen verotuksessa.

Tilastokeskus käyttää ulkomaalaisessa omistuksessa olevista yrityksistä pääasiassa nimitystä tytäryhtiö. Kuitenkin välillä tilastokeskus käyttää raportoinnissaan nimitystä ”*ulkomaalaisomisteiset yritykset*”. Esimerkiksi Yritysrekisterin vuositilasto 2009 –julkaisussa tilastokeskus ilmoittaa, että ”*ulkomaalaisomisteiset yritykset*” tuottivat 20 prosenttia kokonaisliikevaihdosta vuonna 2009. Ulkomaiset tytäryhtiöt Suomessa –julkaisussa tilastokeskus ilmoittaa, että ”*ulkomaiset tytäryhtiöt*” tekivät yrityssektorin kokonaisliikevaihdosta vuonna 2009 20,1 prosenttia.⁶⁰ Seuraavassa kappaleessa termejä ”*ulkomaalaisomisteinen yritys*” ja ”*ulkomainen tytäryhtiö*” käytetään rinnan. Useimmissa tapauksissa tämä tarkoittaa käytännössä ulkomaisessa omistuksessa olevaa osakeyhtiötä jota voidaan kutsua myös ulkomaiseksi tytäryhtiöksi tai vaihtoehtoisesti ulkomaalaisomisteiseksi yritykseksi. Tässä kappaleessa termien käyttö noudattaa kuhunkin kohtaan liittyvän lähdeaineiston terminologiaa.

2.2.1 Kansainvälisten konsernien tytäryhtiöt Suomessa

Vuonna 2009 ulkomaisten tytäryhtiöiden määrä oli Suomessa noin 3000. Vuonna 2008 ulkomaisia tytäryhtiöitä oli Suomessa yli 3100. Vuonna 2007 ulkomaisten tytäryhtiöiden määrä oli yli 2800 ja vuonna 2006 ulkomaisten tytäryhtiöiden määrä oli noin 2500. Vuodesta 2008 vuoteen 2009 tytäryhtiöiden määrä on laskenut noin 4 prosenttia. Ulkomaisten tytäryhtiöiden merkittävin määräsvaltamaa oli vuonna 2009 Ruotsi. Toiseksi suurin määräsvaltamaa oli Yhdysvallat ja kolmanneksi eniten Suomessa oli vuonna 2009 saksalaisia tytäryhtiöitä.⁶¹ Viime aikoina (2007- 2008) erityisesti ruotsalaiset, saksalaiset ja hollantilaiset tahot ovat kasvattaneet osuuttaan Suomessa tapahtuvassa taloudellisessa toiminnassa.⁶²

Vuonna 2008 ulkomaalaisessa omistuksessa olevien yritysten lukumäärä oli kaikista yrityssektorin yrityksistä noin yksi prosentti. Ulkomaalaisomistuksessa olevilla yrityksillä on kuitenkin merkittävä työllistävä vaikutus, sillä vuonna 2008 ne työllistivät hieman yli 15

⁶⁰ Vrt. Tilastokeskus 2010b, s. 9 ja Tilastokeskus 2010a, s. 4.

⁶¹ Tilastokeskus 2010a.

⁶² Tilastokeskus 2010, s. 28-29.

prosenttia yrityssektorilla työskentelevästä henkilökunnasta.⁶³ Ulkomaalaisessa omistuksessa olevien yritysten osuus kaikista yrityksistä oli myös vuonna 2009 yksi prosentti kaikista yrityksistä ja ne työllistivät 16 prosenttia yrityssektorilla työskentelevästä henkilökunnasta.⁶⁴ Ulkomaalaisessa omistuksessa olevat yritykset ovatkin keskimäärin suurempia mitä kotimaiset yritykset. Keskimäärin ulkomaaisessa omistuksessa olevassa yrityksessä työskenteli esimerkiksi vuonna 2008 hieman yli 72 henkilöä, kun kotimaisessa yrityksessä työskenteli samana vuonna keskimäärin neljä henkilöä.⁶⁵ Voitaneen kuitenkin sanoa, että Suomen yrityssektorilla kotimaisuusaste on hyvin korkea.

Yritysten ulkomainen omistus vaihtelee suuresti toimialoittain. Pelkästään henkilöstön määrällä mitattuna merkittävimmät toimialat ovat rahoitus, informaatio ja viestintä, kaivostoiminta ja louhinta sekä teollisuus. Vuonna 2008 suurin kasvu yritysten lukumäärällä mitattuna saavutettiin kuitenkin rakennusallalla, jossa yritysten lukumäärä kasvoi peräti 71 prosenttia.⁶⁶

Tilastokeskuksen tietojen mukaan ulkomaisten tytäryhtiöiden liikevaihto oli vuonna 2006 noin 65 miljardia euroa. Vuonna 2008 ulkomaisten tytäryhtiöiden liikevaihto kasvoi lähes 89 miljardiin euroon kunnes se taas tippui vuonna 2009 noin 67 miljardiin euroon. Vuonna 2008 ulkomaisten tytäryhtiöiden osuus kaikkien Suomessa sijaitsevien yritysten liikevaihdosta oli 22,4 prosenttia. Vuonna 2009 ulkomaisten yritysten osuus kaikkien yritysten liikevaihdosta tippui 20 prosenttiin.⁶⁷

Verohallinnon verotilaston mukaan yhteisöt maksoivat tuloveroa vuonna 2009 4,3 miljardia euroa. Suomalaisten osakeyhtiöiden liikevaihto oli vuonna 2009 noin 319 miljardia euroa. Verotettavan tulon osuus oli noin 16,5 miljardia euroa. Suomalaiset osakeyhtiöt maksoivat tuloveroa vuonna 2009 4,1 miljardia euroa. Tämän perusteella suomalaiset osakeyhtiöt maksoivat noin 24,8 prosenttia veroa verotettavasta tulostaan. Verohallinnon verotilaston mukaan ulkomaisten yhteisöjen liikevaihto oli vuonna 2009 noin 4,4 miljardia euroa ja verotettava tulo noin 247 miljoonaa euroa. Ilmeisesti ulkomaisten yhteisöjen osalta

⁶³ Tilastokeskus 2010, s. 26.

⁶⁴ Tilastokeskus 2010b, s. 9.

⁶⁵ Tilastokeskus 2010, s. 26.

⁶⁶ Tilastokeskus 2010, s. 26-29.

⁶⁷ Tilastokeskus 2010a.

verohallinnon luvut käsittävät ainoastaan rajoitetusti verovelvolliset yhteisöt⁶⁸ eli muiden muassa suomalaisen tytäryhtiön ulkomaisen emoyhtiön. Ulkomaiset yhteisöt maksoivat tuloveroa Suomeen vuonna 2009 hieman yli 60 miljoonaa euroa. Tämä on noin 24,3 prosenttia verotettavasta tulosta.⁶⁹ Ulkomaisten yhteisöjen veronalainen tulo ei ilmeisesti sisällä konsernien sisäisiä korkomaksuja tai, jos sisältävät, niiden kertymä on hyvin pieni. Ulkomaisten yhteisöjen Suomesta saatuja korkomaksuja ja niiden verotuksellista kohtelua käsittelemme tarkemmin kappaleessa 3.2.1.

Vuosien 2004 ja 2008 välillä ulkomaisten tytäryhtiöiden määrä on kasvanut huomattavasti. Lisäksi niiden liikevaihto on kasvanut henkilöstömäärä nopeammin. Suomen koko yritystoiminnan kehitykseen verrattuna liikevaihdon kasvu on ollut jopa kaksi ja puoli kertaa nopeampaa. Vuosien 2005 ja 2009 välillä ulkomaisten tytäryhtiöiden liikevaihdon kasvu oli jopa kolme kertaa nopeampaa verrattuna Suomen koko yritystoimintaan. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että ulkomaiset tahot ovat hankkineet suomalaisessa määräysvallassa olevia yrityksiä uusperustannan ohella.⁷⁰

2.2.2 Kansainvälisten konsernien tytäryhtiöiden rahoitus Suomessa

Malmgren (2009) käy muistiossaan läpi joitain tunnuslukuja luodakseen kuvaa ulkomaille maksettujen korkotulojen vaikutuksesta Suomen verotukseen. Malmgrenin mukaan ulkomaalaisessa omistuksessa olevien yritysten oman pääoman suhde vieraaseen pääomaan on pienempi kuin kotimaisilla yrityksillä. Esimerkiksi vuonna 2007 ulkomaisessa omistuksessa olevilla keskisuurilla yrityksillä oli vierasta pääomaa taseesta 76 prosenttia, kun vastaava luku kotimaisilla keskisuurilla yrityksillä oli 63 prosenttia. Myös muissa kokoluokissa ulkomaalaiset yritykset olivat velkaisempia. Mielenkiintoista on se, että kaupan ja teollisuuden aloilla kotimaisilla yrityksillä oli taseessaan enemmän vierasta pääomaa kuin ulkomaisilla yrityksillä. Velkaantuneisuusasteet eivät välttämättä kerro korkojenvähennysoikeuden hyväksikäytöstä. Voihan olla niin, että vieras pääoma on lainattu markkinoilta. Malmgren kuitenkin esittää, että ulkomaisessa omistuksessa olevilla yrityksillä on omaan pääomaan suhteutettuna enemmän konsernin sisäisiä lainoja. Huomion arvoista on myös se, että holdingyhtiöiden määrä on ollut voimakkaassa kasvussa. Vuodesta 2006

⁶⁸ Ks. Verohallinto 2010a, kohta 1, liittyen verohallinnon määrittelyyn ulkomaisesta yhteisöstä. Tämän perusteella verohallinto tarkoittaa ulkomaisella yhteisöllä Suomessa rajoitetusti verovelvollista, eikä esimerkiksi ulkomaisessa omistuksessa olevaa suomalaista tytäryhtiötä.

⁶⁹ Verohallinto 2010, s. 70-73 ja 124.

⁷⁰ Tilastokeskus 2010 ja Tilastokeskus 2010a.

vuoteen 2007 niiden määrä kasvoi lähes tuhannella. Vuoden 2007 lopulla tilastokeskus arvioi holdingyhtiöiden määräksi 1927.⁷¹

VATT:n lausunnon liitteen mukaan vuodesta 2000-2006 vieraan pääoman määrä on ollut hyvin tasainen ulkomaisessa omistuksessa olevilla yrityksillä. Kyseisellä ajanjaksolla vieras pääoma on ollut taseen loppusummasta noin 60 prosenttia. VATT ei löytänyt selkeitä viitteitä siitä, että ulkomaiset tytäryhtiöt olisivat alikapitalisoituja tai että ulkomaisten tytäryhtiöiden kautta tapahtuisi koronvähennysoikeuden väärinkäyttöä. VATT:n liitteen päätelmissä tämän epäillään johtuvan siitä, että Suomi on matalan yhteisöverokannan maa ja siksi kannusteet ohjata tuloja ulos Suomesta ovat pieniä.⁷²

Malmgrenin luomassa muistiossa esitetään myös, että Suomen Pankin suorien sijoitusten tilastojen mukaan suomalaiset konserniyhtiöt maksoivat vuonna 2007 konsernisuhteessa saaduista lainoista korkoja ulkomaisille konserniyhtiöille yli 0,8 miljardia euroa. Vuonna 2008 ulkomaisille konserniyhtiöille maksetut korkomaksut laskivat 0,5 miljardiin euroon.⁷³ Vuonna 2009 ulkomaisten sijoittajien Suomeen tekemien suorien sijoitusten muuhun pääoman liittyvät korkotuotot olivat 0,7 miljardia euroa. Suomen Pankin määritelmän mukaan Suomesta ulkomaille maksetut suorien sijoitusten korot perustuvat yli 50 prosentin ulkomaiseen määräysvaltaan.⁷⁴ Tässä tutkielmassa käytetyn konsernin määritelmän perusteella nämä korkomaksut ovat tällöin konsernisuhteessa maksettuja sisäisiä korkoja. Lukuihin tulee suhtautua pienellä varauksella, koska erien täsmällistä sisältöä en tässä pysty esittämään. Mielestäni on aiheellista päätellä, että konsernisuhteessa maksetut korot ulkomaille ovat viime aikoina olleet noin puolen miljardin luokkaa. Tämä antaa suuntaa ulkomaille maksettujen korkomaksujen suuruudesta, niistä tehdyistä mahdollisista korkovähennyksistä verotuksessa ja Suomen valtion menettämistä verotuloista liittyen konsernin sisäisiin korkomaksuihin, jos ulkomaille maksetut korot katsotaan Suomessa menetetyiksi verotuloiksi. Toisaalta Suomi myös saa verotuloja rajat ylittävistä transaktioista. Kyse ei siis välttämättä ole verotulojen menettämisestä, vaan verotusoikeuden jakamisesta muiden valtioiden kanssa.

⁷¹ Malmgren 2009, s. 11-12 ja liite 3.

⁷² VATT 2009, liite 1 s. 13-15.

⁷³ Malmgren 2009, s. 11-12.

⁷⁴ Suomen Pankki 2010, s. 8.

2.3 Konsernin sisäiseen velkarahoitukseen liittyviä verosuunnittelumahdollisuuksia

Verosuunnittelu on moninainen ilmiö, jota on vaikeata määritellä tyhjentävästi. Penttilän (2007) mukaan ”verosuunnittelulla pyritään selvittämään veroseuraamukset, jotka liittyvät verovelvolliselle erilaisissa suunnittelutilanteissa avoinna oleviin toimintavaihtoehtoihin ja huolehtimaan siitä, että veroseuraamukset tulevat otetuiksi huomioon arvioitaessa vaihtoehtojen edullisuutta verovelvollisen kannalta”⁷⁵. Penttilän antamasta määritelmästä käy ilmi miten laajasta ilmiöstä voi olla kyse. Käytännössähän määritelmä ei sulje mitään pois.

Tässä tutkielmassa on mahdotonta käsitellä verosuunnittelua syvemmin aiheen laajuuden takia. Tämän takia käyn ensiksi lyhyesti läpi joitain yleisiä näkökohtia liittyen verosuunnitteluun. Tämän jälkeen käyn läpi tyypillisimpiä verosuunnittelumahdollisuuksia liittyen konsernin sisäiseen velkarahoitukseen. Keskityn lähinnä niihin tilanteisiin, missä ulkomainen emoyhtiö omistaa suomalaisen tytäryhtiön.

Lisäksi yritän analysoida verosuunnittelumahdollisuuksia käytännön esimerkkien avulla. Tässä en kuitenkaan pysty esittämään tarkkoja lukuja esimerkiksi hybridilainojen käytön laajuudesta. Aiemmin tuli kuitenkin esille, että hybridirahoitus on laajasti käytössä konsernien rahoituksessa. Tämä arvio on hyvin epämääräinen. Aihe vaatisikin perusteellisempaa tutkimusta. Esimerkiksi konsernien sisäisiä korkomaksuja tutkiessani olen huomannut, että hybrideihin liittyviä kysymyksiä on käsitelty hyvin suppeasti, ainakin käytännön tasolla. Lähinnä tällä hetkellä tyydytään sanomaan, että hybridirahoituksen avulla voidaan välttää Suomessa toimitettavaa verotusta.

2.3.1 Yleistä

Verosuunnittelu on eräs suurimmista julkisen talouden ongelmista, jota valtiot pyrkivät lainsäädännön keinoin estämään. Monikansallisilla konserneilla, kuten muillakin verovelvollisilla on kannustin välttää veroa. Kansainvälisillä konserneilla on kuitenkin kansallisia verovelvollisia paremmat mahdollisuudet verosuunnitteluun, koska ne voivat käyttää paremmin hyväkseen kansallisten verojärjestelmien yhteensopimattomuutta. Esimerkiksi sopeuttamalla maailmanlaajuisia pääomarakennettaan veroja säästäväksi voivat

⁷⁵ Penttilä 2007, s. 86.

monikansalliset yritykset saavuttaa merkittäviä säästöjä. Yksi keskeisesti vaikuttava tekijä kansainvälisessä verosuunnittelussa on korkoihin liittyvä vähennyskelpoisuus⁷⁶.

Valtioilla on kannustin estää verosuunnittelua, koska se pienentää niiden veropohjaa ja vääristää yksittäisen valtion alueella toimivien yritysten kannustimia. Toisaalta verosuunnittelun mahdollisuus voi toimia kannustimena investoida maahan. Tässä mielessä lainsäädännöllä on selkeä *trade off*. Sääntelyllä voidaan kasvattaa veropohjaa ja lisätä verotuloja. Toisaalta sääntely voi vähentää taloudellista aktiivisuutta, mikä laskee verotuloja.⁷⁷

Tärkein motiivi verosuunnittelulle on verojen minimointi. Juuri tämän voidaan katsoa synnyttäneen markkinoille uusia rahoitusinstrumentteja ja -järjestelyjä. Keskeisiä instrumentteja verojen minimoinnissa ovat siirtohinnoittelu, yrityksen sisäinen velanotto sekä tulon veronalaiseksi tunnistamisen sääteleminen.⁷⁸ Parhaiten verojen minimointi onnistuu, kun liiketoimintaa on mahdollisimman vähän. Äimän (2007) mukaan verosuunnittelun lähtökohtana onkin oltava efektiivisen verorasituksen optimointi eikä minimointi⁷⁹.

Sisäisten korkojen, kuten monen muun verosuunnittelukeinon, osalta on tyypillistä se, että ne ovat ilmiö jolla pyritään vastaamaan sääntelyyn, mutta joita samalla yritetään kitkeä sääntelyllä.⁸⁰ Yksi näkökohta verosuunnittelulle on se, että sen avulla pyritään pienentämään verorasitusta ja näin maksimoimaan voittoa lainsäädännön antamissa rajoissa.⁸¹ Voiton maksimointi voidaan liittää omistajalähtöiseen ajatteluun missä pyritään maksimoimaan yrityksen osakekohtaista tulosta. Verorasituksen optimointi tukee tätä ajattelua.⁸²

Yrityksen kannalta lainsäädäntö ja oikeustila rajoittavatkin verosuunnittelumahdollisuuksia. Myös moraaliset ja eettiset periaatteet voivat rajoittaa verosuunnittelua. Suomessa voidaan katsoa kansalaisvelvollisuudeksi rehellinen verojen maksaminen. Maksamalla veroja yritys on yhteiskuntavastuullinen. Verojen maksu voi myös lisätä yrityksen sosiaalista vastuuta ympäristöstään. Liiallinen verosuunnittelu taasen voi huonontaa yrityksen mainetta.⁸³ Suuri

⁷⁶ Äimä 2010, s. 163.

⁷⁷ VATT 2009, liite 1 s. 2-3.

⁷⁸ VATT 2009, liite 1 s. 2.

⁷⁹ Äimä 2007, s. 52.

⁸⁰ Hinnay 2008, s. 17-18.

⁸¹ Ks. tähän liittyen Äimä 2010, s. 158.

⁸² Penttilä 2007, s. 86.

⁸³ Viime aikoina Ruotsissa on herättänyt yleistä keskustelua IKEA:n suorittama verosuunnittelu, jossa tuloja on ohjattu Luxemburgilaiselle holdingyhtiölle verojen välttämiseksi.

yleisö saattaa ajatella, että veroja kiertämällä yritys pakoilee esimerkiksi yhteiskunnallista vastuutaan.⁸⁴

Tutkielman aiheen kannalta merkittävintä on se, että Suomen nykyinen lainsäädäntö mahdollistaa konsernien rajat ylittäviin korkomaksuihin liittyvän verosuunnittelun. Tai oikeastaan koronvähennysrajoitusten ja erityisten alikapitalisointisääntöjen puuttuminen mahdollistaa sen.⁸⁵ Myös se, että korot ovat laajasti vähennyskelpoisia Suomen verotuksessa ja korkoja ei ole oikeuskäytännössä uudelleen klassifioitu osingoksi alikapitalisointitilanteissa, tarjoaa mahdollisuuden verosuunnitteluun.⁸⁶

Verosuunnitteluun ei välttämättä liity mitään laitonta. Verosuunnittelun kautta tapahtuva veropako voi olla sekä laillista, että laitonta. Laillista veropakoa voi olla esimerkiksi muuttaminen lievemmän verotuksen valtioon.⁸⁷ Laitonta veropakoa voi olla veronkiertotarkoituksessa tehty voittojen tuloutus niin sanottuun verokeidasvaltioon, jossa on huomattavasti Suomea keveämpi verotus tai jopa nollaverotus.⁸⁸

2.3.2 Yhteisöveroaste-erot verosuunnittelun motiivina

Konsernien kohdalla verosuunnittelussa voidaan lähteä liikkeelle tarkastelemalla eri maiden yhteisöveroprosentteja. Taloudellisesta näkökulmasta katsottuna on kannattavaa rahoittaa ulkomainen tytäryritys velkarahalla, kun tytäryhtiön lähdevaltion yhteisöveroaste on emoyhtiön asuinvaltion yhteisöveroastetta korkeampi.⁸⁹ Tällä hetkellä Suomen yhteisöveroaste on 26 prosenttia. Sitä laskettiin vuonna 2005 29 prosentista nykyiseen 26 prosenttiin. Samalla pääomatulojen veroprosenttia laskettiin 29 prosentista 28 prosenttiin.

⁸⁴ Penttilä 2007, s. 88. Mielestäni tässä voidaan nähdä ristiriita omistajälhtöisen ajattelun kanssa, joka kuitenkin tuntuu olevan johtava ajattelutapa. Ongelma voi poistua, jos verojen maksaminen esimerkiksi parantaa yrityksen mainetta ja näin johtaa parempaan tulokseen.

⁸⁵ Malmgren 2009, s. 4.

⁸⁶ Viitala 2008, s. 287. Ks. tähän liittyen HE 137/2003, esimerkiksi klassifioinnin kannalta oletettavasti mielenkiintoisten hybridi-instrumenttien tulkinta on jätetty oikeuskäytännön varaan. Ks. myös KHO 1983 II 515, missä KHO katsoi Suomen ja Yhdysvaltojen verosopimukseen sisällytetyn syrjintäkiellon perusteella, että ulkomaisen emoyhtiön myöntämää lainaa ei voitu edes osaksikaan pitää täällä toimivaan tytäryhtiöön tehtynä pääomasijoituksena. Näin tytäryhtiö oli oikeutettu vähentämään emoyhtiölle maksetut korot verotuksessaan. Ks. myös tähän liittyen Knuutinen 2005a, s. 190, missä todetaan, että Suomessa on vähänlaisesti alikapitalisointiin liittyvää oikeuskäytäntöä.

⁸⁷ Myrsky – Linnakangas 2007, s. 155.

⁸⁸ Ks. tähän liittyen KHO 1028/2009 (ei julk.), liittyen monimutkaisiin omistusjärjestelyihin. Tapauksessa Hollannin Antilleilla sijaitseva emoyhtiö omisti välillisesti Suomessa sijaitsevan tytäryhtiön. Omistusjärjestelyjen avulla Suomesta saadut tulot ohjattiin Hollannin Antilleilla sijainneelle yhtiölle.

⁸⁹ Äimä 2010, s. 160.

Näillä uudistuksilla pyrittiin vastaamaan kansainväliseen verokilpailuun.⁹⁰ Ajan mittaan Suomi on kuitenkin menettänyt suhteellista kilpailuasemaansa yhteisöveroasteen osalta, kun muut EU-valtiot (esimerkiksi Saksa), ovat laskeneet yhteisöveroastettaan suhteellisesti Suomea enemmän.

Korkean veroasteen maassa sijaitsevien tytäryhtiöiden kohtaamat veroasteet korreloivat suurempien korkomaksujen ja matalampien osinkojen muodossa. VATT esittää Malmgrenin muistioon (2009) liittyvässä lausunnossaan, että sen vuonna 2005 tekemässä tutkimuksessa, joka kattoi 766 Suomessa sijaitsevaa ulkomaalaisomisteista yhtiötä, vain 14 yhtiön omistava taho eli emoyhtiö sijaitsi maassa missä on matalampi yhtiöveroaste kuin Suomessa. VATT:n mukaan tämä osoittaa sitä, että kannusteet siirtää velkaa Suomeen ovat heikkoja. Myös se, että yhteisöveroaste-erot ovat pieniä, puhuu tämän puolesta.⁹¹ Yhteisöveroasteet eivät yksistään ratkaise yritysten sijoittautumista. Tähän sijoittautumista voi puoltaa se, että yrityksen tuotteelle tai palvelulle on markkinat Suomessa ja yrityksen on mahdollista harjoittaa tuloksellista liiketoimintaa täällä. Jos yrityksellä on resursseja investoida Suomeen, on sen kannattavaa toteuttaa nämä investoinnit. Liiketaloudelliset syyt ovatkin perimmäisin syy päätöksessä sijoittautua Suomeen⁹². Rahoituksella voidaan minimoida Suomeen liittyvän investoinnin kustannuksia. Tässä tilanteessa yhteisöveroasteella ei ole merkitystä, koska investointi tehdään joka tapauksessa. Lainarahoituksen ollessa korkojenvähennyksen verran edullisempaa kannattaa tytäryhtiö rahoittaa konsernin sisäisellä lainalla. Tämän voidaan katsoa olevan verojärjestelmään liittyvä kannustin, joka ei kuitenkaan toimi investointiperusteena.

On kuitenkin huomattu, että lähde- ja asuinvaltion yhteisöveroaste-erolla on vaikutusta ulkomaalaisomistuksessa olevan Suomalaisen tytäryhtiön velkaantuneisuuteen. Vaikutuksia ei voida ilmeisesti ainakaan vielä osoittaa täsmällisesti. Yhteisöveroaste-erojen pienuuden tulisi periaatteessa laskea alikapitalisointiin liittyviä kannustimia.⁹³ Kannustin on joka tapauksessa olemassa, jos yhteisöveroaste-eron tuottama hyöty on suurempi kuin siitä aiheutuneet kustannukset. Näin huolimatta siitä kuinka pieni mahdollinen veroaste-ero on. On myös hyvä muistaa, mitä tuli edellä ilmi. Yhteisöveroaste on vain yksi tekijä valittaessa

⁹⁰ Andersson – Ilkkala – Penttilä 2009, s. 4.

⁹¹ VATT 2009, liite 1 s. 3 ja 7.

⁹² Ks. tähän liittyen Penttilä 2007, jonka mukaan verosuunnittelu alkaa ehkä vasta sen jälkeen, kun sijoittautumispäätös on tehty.

⁹³ Ks. VATT 2009, ks. myös VATT 2009 liittyvä liite 1 s. 10-12, jossa analysoidaan perusteellisemmin yhteisöveroasteen vaikutusta tytäryhtiön velkaantuneisuuteen.

sijoittautumismaata jollekin toiminnolle tai tehtäessä yritysjärjestelyjä. Suomalaisen tytäryhtiön velkaantuneisuuteen vaikuttaa luultavasti enemmän korkoihin liittyvä vähennysoikeus ja korkojen lähdeverovapaus, joiden avulla Suomesta saatua liiketuloa on mahdollista siirtää emoyhtiön asuinvaltioon.⁹⁴ Verrattuna oman pääomanehtoiseen rahoitukseen, on velkarahoitus edullisempaa, koska osingot maksetaan jo verotetusta tuotosta. Lisäksi yhtiöoikeudellisten velvoitteiden takia omalle pääomalle maksettavaa tuottoa voi olla vaikeampi irrottaa tytäryhtiöstä.

Ulkomaille suuntautuvien korkomaksujen osalta on myös oleellista se, mikä on kyseisen erän lopullinen verorasitus emoyhtiön asuinvaltiossa. Esimerkiksi Alankomaissa yhteisöveroaste on 25,5 prosenttia, joka on vain hieman matalampi kuin mitä Suomessa. Alankomaat on silti houkutteleva sijoittautumiskohde suomalaisten konsernien holdingyhtiöille. Tämä johtuu siitä, että Alankomaissa tehtiin vuonna 2007 verouudistus, jossa otettiin käyttöön ns. *interest box* –säännökset. Kyseisten säännösten johdosta konsernin sisäiset korkotulot ja korkotuotot ovat viiden prosentin verokannan piirissä. Ulkopuolisilta tahoilta otetut lainat saadaan vähentää normaalin 25,5 prosentin verokannan mukaan. Alankomaat on esimerkki siitä miten lainsäädäntö voidaan räätälöidä siten, että se houkuttelisi muiden muassa ulkomaisten konsernien rahoitustoimintoja maahan.⁹⁵

Interest box –säännökset ovat myös esimerkki siitä miten verohuojennuksia voidaan käyttää hyväksi verokilpailussa. Konserneille verohuojennukset tarjoavat houkutuksen järjestää rahoituksensa uudelleen sijoittamalla konsernin omistus ja rahoitustoiminnot niihin maihin, joiden verojärjestelmä sisältää verohuojennuksia. Alankomaissa sijaitsevan emoyhtiön on tällä hetkellä kannattavaa alikapitalisoida Suomessa sijaitseva tytäryhtiö maksimoidakseen rajoittamattomasta koronvähennysoikeudesta ja korkotulojen verohuojennuksesta saatava hyöty. Alankomaalaisessa omistuksessa olevien suomalaisten tytäryhtiöiden määrän kasvu viime aikoina viittaa siihen, että näin on mahdollisesti myös toimittu.

2.3.3 Debt push down-järjestelyt

Verosuunnittelun piiriin voidaan laskea kuuluvaksi niin kutsutut *debt push down*–järjestelyt, jotka vaikuttavat olevan yleisiä Suomessa. Tämänkaltaisella järjestelyllä konserniin kuuluvan tytäryhtiön pääomarakennetta muutetaan aikaisempaa velkapainotteisemmaksi. Korkein hallinto-oikeus on ratkaisuihissaan sallinut hyvin korkean vieraan pääoman määrän suhteessa

⁹⁴ Ks. tähän liittyen Malmgren 2009, s. 5.

⁹⁵ Penttilä 2007, s. 93.

omaan pääomaan.⁹⁶ Tämä ja se, että lainsäädännössä ei rajoiteta yrityksen mahdollisuutta valita haluamansa pääomarakenne, mahdollistavat *debt push down*-järjestelyt.

Debt push down-järjestelyt perustuvat osaltaan pääomaerien epäneutraaliin kohteluun verotuksessa. Korkovähennystä vastaava tulo ohjataan emoyhtiön kotivaltioon tai johonkin kolmanteen valtioon, joissa verokanta voi olla tytäryhtiön kotivaltiosta poikkeava ja/tai erityisten huojennusten kohteena. Kohdeyhtiön pääomarakenteen velkapainotteisuutta voidaan lisätä emoyhtiöltä saadulla lainalla. Tällöin kohdeyhtiön liiketoiminnasta saatua tulovirtaa käytetään korkomaksuihin.

Debt push down-järjestely voidaan myös toteuttaa välillisesti perustamalla Suomeen tytäryhtiö, joka ostaa kohdeyhtiön osakekannan emoyhtiöltä saadulla lainalla.⁹⁷ Tämä muistuttaa holdingyhtiöiden kautta tehtäviä rahoitusjärjestelyjä, joita käsitelen tarkemmin seuraavassa luvussa. Periaatteessa *debt push down*-järjestely tai velkapainotteisuuden nostaminen on perusidea optimoitaessa verorasitusta konsernin sisäisellä velkarahoituksella.

Debt push down-järjestelyihin ei aina tarvitse liittyä velkasuhdetta. Järjestelyt voidaan toteuttaa myös muodostamalla konsernin sisäisiä saamisia.⁹⁸

2.3.4 Konsernirakenteiden uudelleen strukturointi ja holdingyhtiöt

Verosuunnittelua voi olla myös konsernin uudelleen strukturointi⁹⁹. Varsinkin ulkomaisten kiinteistösijoittajien on huomattu perustavan Suomeen varsin velkapainotteisia holdingyhtiöitä joissa vieraan ja oman pääoman suhde on voinut olla jopa 9:1. Tavallisesti ulkomainen yhtiö perustaa Suomeen holdingyhtiön, jolle emoyhtiö antaa lainaa Suomessa sijaitsevan, liiketoimintaa harjoittavan yhtiön osakkeiden oston.¹⁰⁰ Velkapainotteisuus on lisännyt yritykseen liittyvää rahoitusriskiä joka on johtanut markkinaehtoperiaatteen

⁹⁶ Ks. tähän liittyen esim. KHO 1999:19, missä käytännössä toteutettiin *debt push down*-järjestely konsernirahoituksessa. Konsernin tavoitteena oli saada vieraan ja oman pääoman suhteeksi 15:1. KHO katsoi syrjintäkiellon nojalla, että vieras pääoma oli katsottava kokonaisuudessaan lainaksi ja tytäryhtiö sai täten vähentää lainan korot verotuksessaan.

⁹⁷ Ks. Penttilä 2007, s. 110-112.

⁹⁸ Äimä 2010, s. 163.

⁹⁹ Ks. KHO 1028/2009 (ei julk.), ilmeisesti kuitenkin aivan selkeästi keinotekoiset järjestelyt, joilla ei todistettavasti ole liiketaloudellisia perusteita, ole hyväksyttäviä.

¹⁰⁰ Konserniverokeskus 2009, s. 1.

mukaisesti melko suuriin korkotasoihin (12-15 prosenttia).¹⁰¹ Tämä on luonnollisesti johtanut suurempaan korkovähennykseen joka on entisestään lisännyt toiminnan kannattavuutta.¹⁰²

Ulkomainen emoyhtiö ei siis välttämättä omista suomalaista tytäryhtiötään suoraan. Välissä voi olla joko suomalainen tai ulkomainen väliyhteisö. Nämä voivat olla holding-yhtiöitä, jotka ovat potentiaalisia verosuunnittelun toteuttajia toimintaa koordinoivina, omistamiseen tai rahoitukseen liittyvinä väliportaan yrityksinä. Yksi tapa tunnistaa holding-yhtiö on verrata sen tuottamaa liikevaihtoa taseeseen tai katsomalla paljonko sillä on henkilökuntaa. Holding-yhtiöltä voidaan odottaa, että *liikevaihto per taseen loppusumma*-muuttuja saa pienen arvon. Jos yhtiön kautta kulkee merkittäviä rahasummia ja henkilöstön määrä on jäljempänä tulevan esimerkin mukaisesti kaksi henkilöä, voidaan olettaa, että kyseessä on holdingyhtiörakenne, jolla mahdollisesti kierretään Suomen verotusta.¹⁰³

Holdingyhtiörakenteen kohdalla asiasta tekee entistä mutkikkaamman se, että yleensä Suomessa liiketoimintaa tai tuotantoa harjoittava yhtiö antaa holdingyhtiölle konserniavustusta ulkomaille maksettavien korkokulujen kattamiseksi.¹⁰⁴ Tällöin voidaan päätyä tilanteeseen missä suomalainen, liiketoimintaa harjoittava, tytäryhtiö tekee käytännössä nollatulosta johtuen konserniavustuksesta tehtävästä kulukirjauksesta. Vastaavasti holdingyhtiölle konserniavustus on veronalaista tuloa. Tässä tapauksessa on mahdollista, että myös holdingyhtiö tekee nollatulosta, jos sillä ei ole liiketoiminnasta syntyneitä tuloja ja jos konserniavustus on täsmälleen ulkomaiselle emoyhtiölle maksettavien korkomaksujen suuruinen. Alla oleva esimerkkitapaus on konserniverokeskuksen valtiovarainministeriölle antamasta lausunnosta¹⁰⁵:

”Suomalainen osakeyhtiö kuuluu kansainväliseen konserniin. Yhtiön osakkeet ovat olleet norjalaisen konserniyhtiön omistuksessa. Konsernissa toteutettiin sisäisiä järjestelyjä, joiden jälkeen mm. suomalaisen yhtiön osakkeet olivat siirtyneet ruotsalaisen holdingyhtiön välittömään omistukseen. Viimeksi mainitun yhtiön omistaa järjestelyn yhteydessä perustettu suomalainen holdingyhtiö, jolle on osakekauppojen johdosta syntynyt konsernin sisäinen velka, määrältään noin 135 miljoonaa euroa. Järjestelyjen kohdeyhtiönä ollut suomalainen tuotantoyhtiö on ilmoittanut antavansa suomalaiselle holdingyhtiölle konserniavustusta. Holdingyhtiön rahoituskulut konsernin sisäisestä velasta ovat noin 14 miljoonaa euroa. Vuonna 2008 konserniavustusta on annettu noin 20 miljoonaa euroa. Holdingyhtiön toiminta käsittää konsernin johtoon

¹⁰¹ Äimä 2010, s. 361-362.

¹⁰² Ks. tähän liittyen KHO 1166/2005 (ei julk.), jossa korkein hallinto oikeus katsoi Suomen ja Yhdysvaltojen verosopimuksen nojalla, että yhtiöltä ei voitu evätä korkojenvähennysoikeutta syrjäntäkiellon perusteella vaikkakin se oli voimakkaasti alikapitalisoitu.

¹⁰³ Ks. VATT 2009, liite 1 s. 11-12.

¹⁰⁴ Konserniverokeskus 2009, s. 1.

¹⁰⁵ Konserniverokeskus 2009.

liittyviä tehtäviä ja sen palveluksessa on kaksi henkilöä. Yhtiön tulonmuodostus perustuu lähinnä saatavaan konserniavustukseen.”

Tämänkaltaisella järjestelyllä on mahdollista välttää Suomen verotus. Kyseisessä tapauksessa konserniavustus on suurempi kuin mitä korkokulut. Edellä esitetyssä tapauksessa on periaatteessa mahdollista, että holdingyhtiö tekee nollatulosta huolimatta konserniavustuksen suuremmasta määrästä. Tämä siinä tapauksessa, jos holdingyhtiöllä on vähentämättömiä tappioita edellisiltä tilikausilta.

Konserniverokeskus on arvioinut valtiovarainministeriölle antamassaan lausunnossa, että Suomessa oli vuosina 2006 ja 2007 23 holding-tyyppistä yhtiötä joiden korkokulut olivat huomattavia liikevaihtoon nähden. Vuonna 2006 näiden holding-tyyppisten yhtiöiden ulkomaisille konserniyhtiöille maksetut korkokulut olivat 350 miljoonaa euroa ja vuonna 2007 495 miljoonaa euroa. Konserniavustuksia nämä holding-tyyppiset yhtiöt olivat saaneet vuonna 2006 329,7 miljoonaa euroa ja vuonna 2007 494,6 miljoonaa euroa. Kaikissa tapauksissa korkokulut ja konserniavustukset eivät vastanneet toisiaan. Joukossa oli kuitenkin tapauksia joissa korkokulut ja saatu konserniavustus vastasivat toisiaan. Vuonna 2006 15 holding-tyyppistä yhtiötä oli saanut konserniavustusta ja vähentänyt verotuksessa ulkomaille maksettavia korkoja. 2007 vastaava luku oli 16.¹⁰⁶ Parempi kuva konserniavustusten ja korkovähennysten määrien vastaavuudesta kyseisten yhtiöiden osalta saataisiin, jos seurattaisiin kyseisten erien kertymiä esimerkiksi viiden vuoden ajalta.

Edellä on tullut ilmi, että Suomen Pankin mukaan kansainvälisessä konsernisuhteessa ulkomaille maksetut korot ovat olleet noin puolen miljardin luokkaa. Tämä vastaa lähes sitä summaa mitä Konserniverokeskus on arvioinut holdingyhtiöiden tekemiksi korkovähennykseksi ulkomaille maksetuista koroista. Esimerkiksi vuonna 2007 holding-tyyppisten yhtiöiden ulkomaisille konserniyhtiöille maksetut korot olivat edellä mainitut 495 miljoonaa. Samana vuonna konsernisuhteessa myönnettyistä lainoista maksettiin ulkomaille korkomaksuja 800 miljoonaa euroa.¹⁰⁷ Tämän perusteella vaikuttaisi siltä, että merkittävä osa ulkomaille suuntautuvien korkomaksujen korkovähennyksistä tehdään holding-tyyppisten yhtiöiden kautta.

Konserniverokeskus on joutunut tekemään joitain arvioita ja oletuksia, minkä vuoksi edellä kerrotut luvut ovat suuntaa antavia. Lähtökohta tarkastelulle oli se, että konserniverokeskus

¹⁰⁶ Konserniverokeskus 2009, s. 4.

¹⁰⁷ Ks. kappale 2.2.2.

poimi verotuksessa sellaiset yhtiöt joiden konsernille suorittamat korkokulut olivat yli 10 miljoonaa euroa. Mukana ovat myös Suomalaiset konserniyhtiöt jotka ovat lainanneet Suomen rajojen sisällä. Lähempään tarkasteluun valikoitui 23 yhtiötä edellä mainituin perustein. Käytännössä voidaan katsoa, että järjestämällä konsernin suomalaisen tytäryhtiön rahoitus holding-yhtiön kautta, on ollut mahdollista kiertää Suomen verotusta. Oletetaan karkeasti, että ei olisi ollut suomalaista alikapitalisoitua holdingyhtiötä ja että tytäryhtiö olisi maksanut toiminnastaan veroja Suomeen. Lisäksi oletetaan, että tytäryhtiöllä ei ole merkittäviä korkovähennyksiä ja tulokseksi olisi kaikesta huolimatta muodostunut konserniavustuksen määrä. Näillä oletuksilla, muiden asioiden pysyessä ennallaan, valtio menetti näiden yhtiöiden osalta veroja vuonna 2006 noin 86 miljoonaa euroa (329,7 miljoonaa * yhteisöveroaste 26%) ja vuonna 2007 noin 129 miljoonaa euroa (494,6 miljoonaa * yhteisöveroaste 26%).

Edellä olen esittänyt Verohallinnon tilastoja ulkomaalaisten yhteisöjen verotuksesta vuodelta 2009. Verohallinnon tilastoista ilmeni, että ulkomaiset yhteisöt maksavat verotettavasta tuloistaan veroa noin 24 prosenttia. Verohallinnon tilastoissa ulkomaisella yhteisöllä tarkoitetaan Suomessa rajoitetusti verovelvollista. Kansainvälisen konsernin suomalainen tytäryhtiö sisältyy verohallinnon tilastoissa mitä ilmeisimmin suomalaisiin osakeyhtiöihin. Suomalaiset osakeyhtiöt maksoivat verotettavasta tulostaan myös veroa noin 24 prosenttia. Kansainvälisen konsernin suomalaisen tytäryhtiön on mahdollista ohjata sisäisten korkojen avulla tulojaan ulkomaille mikä pienentää näiden yhtiöiden osalta verotettavaa tuloa. Ulkomaisen yhteisön verotettavassa tulossa tämä ei näy, koska Suomi on verotuksessaan luopunut korkotulon lähdeverotuksesta (tuloverolaki (TVL) 9 § 2 momentti).¹⁰⁸ Kansainvälisen konsernin ulkomaille suuntautuvat sisäiset korkomaksut näkyvät verotilastoissa ainoastaan menovähennyksenä. Tämä näkyy pienempänä osakeyhtiöiden verotettavana tulona.

TVL 10 §:ssä on lueteltu tulot, jotka ovat Suomesta saatuja. Nämä tulot muodostavat ulkomaisten yhteisöjen verotettavan tulon. Edellä mainitusti ulkomaille suuntautuvat korkomaksut ovat pääsääntöisesti Suomessa lähdeverovapaita. Tässä kappaleessa on tullut esille, että holdingyhtiö-rakenteella on mahdollista kiertää Suomen verotusta käyttämällä hyväksi korkoihin liittyvää vähennysoikeutta, korkojen lähdeverovapautta ja konserniavustusta. Verotilastojen mukaan ulkomaalaiset yhteisöt maksoivat vuonna 2009

¹⁰⁸ Tähän liittyen enemmän kappaleessa 3.2.1.

verotettavasta tulostaan veroa Suomeen noin 24 prosenttia. Vuonna 2007 ulkomaalaisten yhteisöjen verotettava tulo oli 231 miljoonaa euroa. Tästä tulosta ulkomaiset yhteisöt maksoivat veroa 59 miljoonaa euroa, joka on noin 25,5 prosenttia verotettavasta tulosta.¹⁰⁹ Tässä kappaleessa esille tulleiden tietojen perusteella suomalaiset holdingyhtiö-tyyppiset yritykset maksoivat ulkomaille konsernin sisäisiä korkomaksuja 494,6 miljoonaa euroa. Oletettavasti tätä tuloa ei ole lainkaan verotettu Suomessa tai siihen on kohdistunut hyvin pieni verotaakka. Tulo oli kuitenkin pääasiallisesti suomalaisen tytäryhtiön liiketoiminnasta. Konserniavustusten ja konsernin sisäisten lainojen avulla tämä tulo kuitenkin onnistuttiin ohjaamaan rajoitetusti verovelvollisen ulkomaisen emoyhtiön tuloksi, jota ei kuitenkaan Suomen verotuksessa lueta ulkomaisen yhteisön tuloksi. Jos halutaan spekuloida ja katsotaan holdingyhtiöiden ulkomaiselle emoyhtiölle maksamat korkomaksut ulkomaisten yhteisöjen verotettavaksi tuloksi, oli ulkomaisten yhteisöjen verotettava tulo vuonna 2007 725,6 miljoonaa euroa. Maksetun veron ollessa 59 miljoonaa euroa, maksoivat ulkomaiset yhteisöt tosiasiaa veroa Suomesta saadusta tulosta noin kahdeksan prosenttia. On kuitenkin syytä huomioda, että ulkomaiset yhteisöt maksavat tästä tulosta veroa asuinvaltiossaan kansainvälisten verotusperiaatteiden mukaisesti.¹¹⁰ Suomi on sisäisessä lainsäädännössään omaksunut nämä periaatteet ja näin jakanut verotusoikeuttaan esimerkiksi verosopimusvaltioiden kanssa.¹¹¹

Jonkinlaista osviittaa sisäisten korkojen avulla tehtyjen tulonsiirtojen laajuudesta saa, jos niitä verrataan osakeyhtiöiden verotettavaan tuloon. Vuonna 2007 osakeyhtiöiden verotettava tulo oli noin 27 miljardia euroa.¹¹² Samana vuonna holding-tyyppiset yhtiöt maksoivat konsernin sisäisiä korkoja ulkomaille 494,6 miljoonaa euroa. Tämä on hieman alle kaksi prosenttia osakeyhtiöiden verotettavasta tulosta. Jos otetaan huomioon kaikki konsernisuhteessa maksetut lainan korot vuodelta 2007 (edellä mainitut 800 miljoonaa euroa), on vastaava luku noin kolme prosenttia.

¹⁰⁹ Verohallinto 2008, s. 69 ja 117.

¹¹⁰ Ks. Kukkonen – Walden 2010, s. 32, minkä mukaan ”lopullinen verorasitus riippuu lainaa myöntäneen yhtiön asuinvaltion verotuksesta”.

¹¹¹ Ks. tähän liittyen KHO 2002:26, missä korkein hallinto-oikeus totesi, että ”verosopimusten ensisijaisena tavoitteena on poistaa kaksinkertaista verotusta. Niiden tarkoituksena on myös samalla estää veronkiertoa ja verojen välttämistä”. Tällä perusteella suomalaista emoyhtiötä voitiin verottaa sen belgialaisen tytäryhtiön tulosta väliyhteisölainsäädännön nojalla. Tämä herättää kysymyksiä siitä, että voitaisiinko myös suomalaisen holdingyhtiön ulkomaiselle emoyhtiölle maksamat korkotulot katsoa esimerkiksi peitellyksi voitonsiirroksi VML 29 §:n nojalla ja verottaa näitä tuloja Suomessa verosopimusten sitä estämättä.

¹¹² Verohallinto 2008, s. 117.

Osaan tässä esitetyistä luvuista pätee se, että ne ovat karkeita oletuksia. Toisaalta ne antavat viitteitä siitä minkälaisia verohyötyjä voitaisiin saavuttaa puuttamalla lainsäädännössä tai oikeuskäytännössä näihin tapauksiin. Luonnollisesti tiukempi lainsäädäntö ja oikeuskäytäntö voisivat mahdollisesti vaikuttaa Suomessa tapahtuviin ulkomaisiin investointeihin. Näitä vaikutuksia on kuitenkin vaikeaa arvioida täsmällisesti. Varovainen arvioni on, että valtion verotulot kasvaisivat noin 100 miljoonaa euroa¹¹³, jos alikapitalisointisäännökset ja/tai korkojenvähennysoikeuden rajoitukset kohdistettaisiin holdingyhtiöiden kautta tapahtuvaan verosuunnitteluun¹¹⁴. Tämä olisi tilanne, jos verotettaisiin käytännössä kaikkea konsernisuhteessa ulkomaille maksettuja korkomaksuja. Tarkempi kohdentaminen johtaisi mitä luultavimmin verotulojen pienempään kasvuun. Tässä arviossa ei ole otettu huomioon tiukemman verotuksen vaikutusta investointeihin.¹¹⁵

2.3.5 Rahoitusmuotoihin liittyvät verosuunnittelumahdollisuudet

Yksi verosuunnittelun keino on käyttää hyväksi hybrideihin liittyvää klassifiointiongelmaa.¹¹⁶ Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi rahoitusta sellaisella instrumentilla joka katsotaan Suomen lainsäädännössä velkana ja ulkomaisessa lainsäädännössä oman pääoman eränä. Tällaisella järjestelyllä voidaan saavuttaa edullinen verotus velkojan asuinvaltiossa tai jopa lähes nollaverotus¹¹⁷. Aikaisemmin on pystytty selvästi erottamaan korko ja osinko toisistaan, mutta hybridien tulo markkinoille on tehnyt tunnistamisen vaikeammaksi¹¹⁸. Erityisesti keväällä 2009 hybridien käyttö markkinoilla lisääntyi¹¹⁹.

Suomessa on ollut mahdollista käyttää hybridejä verosuunnittelun välineenä, koska yleensä hybridi-instrumentteja ei ole Suomessa luokiteltu uudelleen esimerkiksi omaksi pääomaksi¹²⁰.

¹¹³ Tai vastaavasti Suomi menettää tällä hetkellä veroja noin 100 miljoonaa euroa.

¹¹⁴ Vrt. Andersson 2003, s. 464 Suomen verosopimusverkosto kieltää alikapitalisointisäännökset lähes kaikkien taloudellisesti merkittävien emoyhtiövaltioiden kanssa. Näissä olosuhteissa on melko turhaa miettiä alikapitalisointisäännöstä sillä se ei luultavasti tuottaisi verotuloja.

¹¹⁵ Vrt. VM 2010, s. 14, Valtiovarainministeriössä arvioidaan, että yritys- ja pääomatuloverotukseen esitetyt muutokset pienentävät valtion verotuloja staattisesti arvioiden noin 300-400 miljoonaa euroa. Esimerkiksi yhteisöveronkevennys voitaisiin ainakin osittain rahoittaa laajentamalla veropohjaa alikapitalisointisäännöksillä. Ks. tähän liittyen kappaleet 4.2.1 ja 4.2.3, esimerkiksi Saksassa ja Tanskassa yhteisöveronkevennyksiä on rahoitettu tiukentamalla veronkiertosäännöksiä, joihin myös alikapitalisointisäännökset voidaan lukea.

¹¹⁶ Hanny 2008, s. 45-46.

¹¹⁷ Malmgren 2009, s. 5.

¹¹⁸ Mannio 1997, s. 178-179.

¹¹⁹ Knüpfer – Puttonen 2009, s. 42. Osaltaan hybridien lisääntynyt käyttö johtui siitä, että finanssikriisistä johtuen osakkeiden hinnat laskivat jolloin ei ollut kannattavaa hakea rahoitusta osakeannein pörssikurssien ollessa alhaalla. Perinteisen lainan ottaminen olisi voinut taas johtaa korkeaan velkaantumiseen.

¹²⁰ Malmgren 2009, s. 4.

Näitä hybridi-instrumentteja voivat olla esimerkiksi lainat, jotka oikeuttavat osuuteen yhtiön tulosta (*profit participation loans*) ja lainat, jotka ovat ikuisia¹²¹.

Klassifointiin liittyvänä verosuunnittelukeinona on nähty myös mahdollisten osakaslainojen käyttöä rahoituksessa. Osakaslainoja käytetään pääomarahoitukseen sijasta rahoitettaessa suomalaista tytäryhtiötä ja voitot kotiutetaan ulkomaille korkona ilman siitä perittävää lähdeveroa.¹²²

Yhteisöveroaste-erojen yhteydessä kävin jo jonkin verran läpi Alankomaiden kautta tehtävää verosuunnittelua. Tarkastelua voidaan laajentaa myös rahoitusinstrumentteihin tai oikeastaan hybridi-instrumentteihin.

Alankomaista käsin voidaan rahoittaa suomalaista tytäryhtiötä konsernin sisäisellä hybridilainalla. Suomessa hybridimuotoisia lainoja on käytännössä käsitelty velkana. Suomessa esimerkiksi voitto-osuuslainaan liittyvät korot on mahdollista vähentää elinkeinoverolain (EVL) 18 § 1 kohdan 2 momentin perusteella¹²³. Lisäksi Suomen verotuksessa pääomalainat katsotaan pääasiassa vieraaksi pääomaksi¹²⁴. Esimerkiksi pääomalainaan liittyvää koronmaksuvelvollisuutta voidaan pitää vieraan pääoman tunnusmerkkinä¹²⁵.

Alankomaissa tapahtuvassa verotuksessa rahoitusinstrumenttia verotetaan pääasiallisesti sen oikeudellisen muodon perusteella. Velka voidaan kuitenkin katsoa omaksi pääomaksi, jos (a) osapuolet ovat sopineet tosiasiallisesti oman pääomanmuotoisen sijoituksen tekemisestä, mutta laittaneet sen oikeudelliselta muodoltaan velkapääomaksi, (b) lainaehdot ovat sellaiset, että sitä ei voida tai haluta maksaa kokonaisuudessa takaisin tai (c) lainaan liittyy osuus yrityksen tulosta, se on ikuinen (tai laina-aika on yli 50 vuotta) tai laina on pääomalainaa.¹²⁶

Verrattuna Alankomaihin vaikuttaa siltä, että Suomessa on jossain määrin eri määrittelyperusteet hybridi-instrumenteille. Varsinkin se, että Suomen lainsäädännössä korko on vähennyskelpoinen myös silloin, kun se riippuu yrityksen tulosta, voi vaikuttaa siihen, että voitto-osuuslainalle maksettavaa korvausta ei hirveän herkästi uudelleen määritellä osingoksi. On hyvin todennäköistä, että Alankomaissa sijaitseva emoyhtiö voi käyttää hyväksi

¹²¹ Viitala 2008, s. 288.

¹²² Malmgren 2009, s. 5.

¹²³ Viitala 2008, s. 281.

¹²⁴ Verohallinto 1997.

¹²⁵ Äimä 2010, s. 247.

¹²⁶ van der Stok 2008, s. 505 ja 511.

hybridilainojen eri määrittelyperusteita myöntämällä suomalaiselle tytäryhtiölle hybridimuotoista lainaa. Alankomaissa tämä mahdollisesti katsotaan omaksi pääomaksi, jolloin hybridiin liittyvää tuloa käsitellään Alankomaiden verotuksessa osinkona. Suomessa tätä voidaan käsitellä vieraana pääomana, jolloin pääomaerään liittyvät korot ovat Suomen verotuksessa vähennyskelpoisia. Tämä voi mahdollistaa nollatuloksen tekemisen Suomessa. Johtuen Alankomaiden laajasta verosopimusverkostosta on myös mahdollista, että Suomesta saatu tulo voidaan lopulta ohjata verovapaasti kolmanteen valtioon¹²⁷.

Alankomaiden *participation exempt* –säännön mukaan Alankomaissa yhtiöverovelvollisen tytäryhtiöltä saadut osingot ovat verovapaita, jos (a) yhtiöverovelvollinen omistaa vähintään 5 prosenttia tytäryhtiön osakkeista ja (b) tytäryhtiö ei ole matalasti verotettu passiivinen yhtiö. Tytäryhtiötä ei katsota matalasti verotetuksi passiiviseksi yhtiöksi, jos yksi seuraavista asiantiloista toteutuu: (i) tytäryhtiön tuloihin kohdistuu vähintään 10 prosentin efektiivinen veroaste, joka lasketaan Alankomaiden verosäännösten mukaisesti, (ii) alle puolet yhtiön liikeomaisuudesta on kertaluontoisissa portfolio sijoituksissa¹²⁸ ja (iii) yli 90 prosenttia tytäryhtiön liikeomaisuudesta on kiinteistöissä.¹²⁹

On melko vaikeaa löytää mitään esimerkkiä hybrideillä tehtävästä verosuunnittelusta. Tämä edellyttäisi esimerkiksi laajempaa tutkimusta ulkomaisessa omistuksessa olevien holding-tyyppisten kiinteistöyhtiöiden rahoituksesta, omistuksesta ja asuinvaltiossa suoritetusta verotuksesta. Tähän tutkielmaan löytyi kuitenkin yksi esimerkki, jota voidaan tässä hieman analysoida.

Helsingissä sijaitsevan Itäkeskus-kauppakeskuksen omistaa Wederlhave Finland Oy. Yhtiön emoyhtiö on Alankomaissa sijaitseva Wederlhave N.V., joka omistaa 100 prosenttia suomalaisesta tytäryhtiöstä. Yhtiön liikevaihto oli vuonna 2009 lähes 38 miljoonaa euroa ja tulos 2,6 miljoonaa euroa. Yhtiöllä oli vuonna 2009 omaa pääomaa noin 18 miljoonaa euroa ja vierasta pääomaa 206 miljoonaa euroa. Yhtiö on voimakkaasti alikapitalisoitu oman ja vieraan pääoman suhteen ollessa 1:12. Vieras pääomaa on kokonaisuudessaan muuta pitkäaikaista velkaa. Tulos ennen veroja on 3,5 miljoonaa euroa, veroja yhtiö maksoi vuonna 2009 noin 900 000 euroa. Yrityksen liikeomaisuudesta yli puolet on kiinteää pääomaa.

¹²⁷ Ks. tähän liittyen Buren van Velzen Guelen 2009, s. 1.

¹²⁸ Ts. yhtiö ei pääasiallisesti harjoita sijoitustoimintaa, vaan osinkojen perustana on liiketoiminnasta syntynyt tulo.

¹²⁹ Buren van Velzen Guelen 2009, s. 1-2.

Toiminnan luonteesta kertoo jotain se, että vuonna 2009 yhtiössä työskenteli yhdeksän henkilöä.¹³⁰

On hyvinkin mahdollista, että yhtiö on rahoitettu hybridimuotoisella rahoituksella. Vuonna 2009 yhtiön rahoituskulut olivat 10 miljoonaa euroa. Samana vuonna emoyhtiön rahoitustuotot olivat ainoastaan 686 000 euroa. Tästä ei ole kuitenkaan täyttä varmuutta ennen, kuin on tietoa mitä taseen erä muut pitkäaikaiset velat sisältää ja onko yhtiö saanut lainaa konsernin sisäisistä lähteistä. Periaatteessa olisi kuitenkin mahdollista, että yhtiö on rahoitettu pääomalainalla tai muulla hybridimuotoisella rahoituksella, jonka johdosta lähde- (Suomi) ja asuinvaltion (Alankomaat) verotuksessa sama erä määritellään toisistaan poikkeavasti. Teoriassa on mahdollista, että tässä Suomessa saatu tulo tuloutetaan korkomaksuin Alankomaihin, missä sitä käsitellään verovapaana osinkona paikallisen lainsäädännön perusteella.

2.3.6 Yhteenvetoa verosuunnittelusta

Huolimatta uusista rahoitusinstrumenteista ja erilaisista rahoituksen ja omistuksen uudelleenjärjestelyistä, on konsernin sisäisiin korkoihin liittyvä verosuunnittelu ideaalitasollaan hyvinkin yksinkertaista. Korkomenot tulisi vähentää siinä valtiossa missä korkojenvähennysoikeutta ei ole lainkaan rajoitettu ja korkotulot tulisi tulouttaa siinä valtiossa missä ne ovat täysin verovapaita.¹³¹ Suomen uhkakuvana voidaan pitää sitä, että mikäli Suomi ei rajoita jollain tavalla korkojenvähennysoikeutta, voi Suomesta tulla maa jossa tehdään vain korkovähennyksiä ilman sitä vastaava tuloa¹³². Tällä olisi veropohjaa rapauttava vaikutus.

Mielestäni on perusteltua kiinnittää huomiota niihin tapauksiin missä yrityksellä on hyvin vähän liikevaihtoa verrattuna taseeseen ja korkomaksuihin (holdingyhtiöt). Korkovähennysoikeuden rajoitus voitaisiin kohdistaa juuri näihin tapauksiin, koska numeerisesta aineistosta voi päätellä, että pääasiassa sisäisiin korkoihin liittyvä verosuunnittelu tapahtuu holdingyhtiöiden kautta.

Hybridilainojen käyttöä verosuunnittelutarkoituksessa olisi syytä tutkia tarkemmin. Veronsaajan kannalta olisi hyvä tutkia ilmiön laajuutta, sekä myös hybrideihin liittyviä

¹³⁰ Esimerkissä esitettävät tiedot ovat Bureau van Dijk:n Orbis -yrittäjätietokannasta. Tässä esitettävät tiedot perustuvat Bureau van Dijk:n tietokannassa esitettyihin tilinpäätöstietoihin Wederlhave Finland Oy:stä ja Wederlhave N.V.:stä.

¹³¹ Äimä 2010, s. 359.

¹³² Ks. tähän liittyen Penttilä 2007, s. 89.

mahdollisuuksia vertailemalla esimerkiksi eri maiden määrittelyperusteita oman ja vieraan pääoman erille.

Konsernisuhteessa maksettujen korkojen verottaminen ei lisää valtion verotuloja mitenkään merkittävästi. Tässä en ole arvioinut tiukemman lainsäädännön ja laajemman veropohjan vaikutusta investointeihin. Jos nämä otettaisiin mukaan tarkasteluun, voitaisiin syystä epäillä alikapitalisointisäännösten ja koronvähennysoikeuden rajoitusten kannattavuutta Suomen kaltaisessa taloudessa. Tällä hetkellä Suomi on pääomanviejä. Maailmanlaajuisesti Suomi on varsin pieni talousalue, jonka kannalta olisi tärkeää pikemminkin houkutella pääomaa kuin asettaa sen tuonnille välillisiä rajoituksia.¹³³ Toisaalta Suomen on myös tärkeää seurata kansainvälistä kehitystä, myös lainsäädännön osalta. On vaikeaa perustella miksi katsoa vierestä, kun tuloja ohjataan pois Suomesta, kun muut valtiot ovat puuttuneet asiaan. Nykyisen kaltainen tilanne mahdollistaa konsernin sisäisin rahoitusjärjestelyin tehtävän verosuunnittelun ja sitä kautta Suomen verotuksen välttämisen. Tämä on selkeä puute nykylainsäädännössä, jota tarkastelen lähemmin seuraavassa kappaleessa

¹³³ Ks. tähän liittyen Andersson – Linnakangas 2006, s. 26.

3. Sisäiset korot nykyisen vero-oikeuden valossa

3.1 Yleisiä periaatteita liittyen sisäisten korkojen verotukseen

Verotuksen ensisijaisena tehtävänä on julkisen sektorin toiminnan rahoittaminen. Tämä on verotuksen fiskaalinen tehtävä. Verojärjestelmällä voi olla myös muita tehtäviä, joilla voidaan pyrkiä yhteiskunnallisiin ohjausvaikutuksiin tai vastaavasti mahdollisimman vähäiseen ohjailuun. Hyvän verojärjestelmän voidaan käsittää sisältävän ominaisuuksia, jotka edesauttavat näiden tavoitteiden tai tehtävien toteutumista. Näitä ominaisuuksia voivat olla muiden muassa: tasa-arvoisuus tai ei-syrjivä verokohtelu, neutraliteetti, oikeudenmukaisuus, ennakoitavuus ja oikeusvarmuus¹³⁴, hallinnollinen tehokkuus sekä kansainvälinen kilpailukyky.¹³⁵

Hyvä verojärjestelmä voi ottaa myös huomioon verotuksen ulkoisvaikutukset. Ulkoisvaikutusten arviointi on ollut viime aikoina esillä ainakin niin kutsutun Hetemäen työryhmän työssä.¹³⁶ Yksi työryhmän listaamista verotuksen haasteista on ollut kestävä kehitys, ja siihen liittyvät ympäristönäkökohdat. Verotuksella voidaan kannustaa tietynlaiseen, yhteiskunnan kannalta haluttuun käyttäytymiseen, esimerkiksi asettamalla erilaisia ympäristöveroja.¹³⁷ Sisäisten korkojen muodossa tapahtuva verojen välttäminen ja voittojen ulkomaille tulouttaminen voidaan katsoa negatiivisiksi ulkoisvaikutuksiksi. Joillakin perusteilla olisi mahdollista nähdä, että näin vältetään yhteiskunnallista vastuuta. Tässä tutkielmassa keskitytään lähinnä verotuksen neutraalisuuteen, ei-syrjivään kohteluun verotuksessa, verotuksen tehokkuuteen ja verokilpailuun. Ulkoisvaikutusten arviointi voisi olla sinällään mielenkiintoinen aihe, mutta niillä ei kuitenkaan ole suoraa liitännäistä konsernien sisäisiin korkoihin.

Tässä tutkielmassa käytetyt hyvän verojärjestelmän ominaisuudet eroavat hieman esimerkiksi siitä, miten yllämainittuja ominaisuuksia on käsitelty valtiovarainministeriön alaisten

¹³⁴ Ks. Keskuskauppakamari 2010, pääministeri Kiviniemi halusi korostaa tätä hyvän verojärjestelmän ominaisuutta talous- ja veropoliittisessa puheessaan keskuskauppakamarin suuressa veropäivässä, kun kysymyksenä oli verotuksen muutostarpeiden laajuus. Toisin sanoen pääministeri katsoi, että verotukseen ei ole tarpeellista tehdä suurta rakenteellista muutosta.

¹³⁵ VM 2002, s. 17. Ks. myös Myrsky – Linnakangas 2010, s. 522.

¹³⁶ Ks. VM 2010, s. 31.

¹³⁷ VM 2010, s. 35.

työryhmien töissä.¹³⁸ Tarkoitukseni on kuitenkin mahdollisimman hyvin seurata näitä periaatteita. Toisaalta yritän mahdollisimman hyvin ottaa huomioon sen miten näitä ominaisuuksia on käsitelty lähdeaineistossa ja soveltaa niitä mahdollisuuksien mukaan konsernin sisäisiin korkomaksuihin Näiden lisäksi käsittelen syrjäntäkieltoa, joka sisältyy kansainvälisenä verotusperiaatteena Suomen vero-oikeuteen.

3.1.1 Neutraalisuus

Verotuksen neutraalisuus keskittyy tässä vieraaseen pääomaan liittyvän korkokulun ja omaan pääomaan liittyvän tulon eriävään verokohteluun. Ulkomaille maksettu korkokulu on suomalaisen tytäryhtiön verotuksessa vähennyskelpoinen menoerä ja ulkomaiselle emoyhtiölle lähdeverovapaa tuloerä¹³⁹. Ulkomaiselle emoyhtiölle maksettu osinko maksetaan yrityksen voitosta, josta on maksettu veroa yhteisöverokannan mukaisesti. Neutraalisuuden periaate on olennainen sen takia, että eri pääomaerien toisistaan poikkeavan verokohtelun voidaan katsoa olevan yksi syy alikapitalisointiin.

Esimerkkinä pääomaerien epäneutraalista verokohtelusta voidaan mainita US Congressional Budget Officen arvio vuodelta 2005, jonka mukaan velkarahoituksella tehtyihin investointeihin kohdistui 6,4 prosentin efektiivinen verokanta, kun vastaava luku omalla pääomalla tehtyihin investointeihin oli 36,1 prosenttia.¹⁴⁰ On todennäköistä, että ainakin osaltaan korkojenvähennysoikeudella on vaikutusta näin suureen eroon eri rahoitusvaihtoehtojen verokohtelussa. Ero on jo niin suuri, että eriävällä verokohtelulla on oletettavasti ainakin osittaista vaikutusta investoinnin rahoitusvaihtoehdon valinnassa. Yksi verotuksen neutraalisuuden vaatimuksista on se, että verotuksella ei tulisi olla vaikutusta yrityksen päätöksentekoon. Päätökset tulisi voida tehdä puhtaasti liiketaloudellisin perustein.

Suomen verojärjestelmä ei siis ole sisäisten korkojen osalta neutraali, koska korot ovat vähennyskelpoisia (EVL 18 § 1 momentti 2 kohta), mutta oman pääomanehtoisen rahoituksen kuluista ei voi tehdä menovähennystä.¹⁴¹ Kun mietitään korkojenvähennysoikeuden rajoituksia tai alikapitalisointiin liittyvää ongelmaa niin yksi vaihtoehto säätelyssä olisikin, ainakin verotuksen neutraalisuuden kannalta, yhtenäistää oman ja vieraan pääoman verokohtelua. Tämä voi tapahtua joko laajentamalla vähennysoikeus koskemaan myös oman pääomanmuotoista rahoitusta tai rajoittamalla lainan korkoihin liittyvää vähennysoikeutta.

¹³⁸ VM 2002 ja VM 2010.

¹³⁹ Tästä enemmän kappaleissa 3.2.1 ja 3.2.2.

¹⁴⁰ Hinn 2008, s. 20.

¹⁴¹ Äimä 2010, s. 91.

Tämä lisäisi kannusteita tekemään investointipäätökset puhtaasti liiketaloudellisiin perustein.¹⁴² Kansantaloudessa tämän tulisi ainakin teoriassa lisätä taloudellista tehokkuutta. Vähennysoikeuden ulottaminen oman pääomanehtoisen rahoituksen kuluihin kuitenkin kaventaisi valtion veropohjaa.

3.1.2 Syrjintäkielto

Lähtökohtaisesti syrjintäkiellon periaate edellyttää, että kahden keskenään verrannollisessa asemassa olevan verosubjektin kohtelu on verotuksessa samanlainen.¹⁴³ Yleensä syrjintäkielto liitetään kansainvälisiin tilanteisiin. Esimerkiksi ulkomaisessa omistuksessa olevan suomalaisen tytäryhtiön ja kotimaisessa omistuksessa olevan suomalaisen tytäryhtiön verokohtelun tulisi olla samanlainen silloin, kun ne ovat verrannollisessa asemassa. Syrjintäkielto estää sen, että koronvähennysoikeuden rajoitus kohdistettaisiin pelkästään suomalaisen tytäryhtiön ulkomaiselle emoyhtiölle maksamiin korkoihin. Sisäisiin korkoihin liittyvässä keskustelussa Suomessa on ollut kuitenkin intressinä puuttua nimenomaisesti ulkomaille tapahtuviin korkomaksuihin ja rajoittaa niistä tehtävää korkojenvähennysoikeutta¹⁴⁴.

Eurooppa vero-oikeus

EY:n perustamissopimuksen mukaan kaikki kansalaisuuteen perustuva syrjintä on kiellettyä yleisen syrjintäkiellon ”*lex generalis*” perusteella. EY:n perustamissopimuksen mukaista syrjintäkieltoa sovelletaan, jos perustamissopimuksen erityismääräykset eivät sovellu käsiteltävään asiaan.¹⁴⁵ EY:n perustamissopimuksessa on neljä perusvapautta, jotka ovat siihen liittyviä erityismääräyksiä ”*lex specialis*”. Näitä ovat EY 39 artikla työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta, EY 43 artikla sijoittautumisvapaudesta, EY 49 artikla palvelujen vapaasta liikkuvuudesta ja EY 56 artikla pääomien ja maksujen vapaasta liikkuvuudesta.¹⁴⁶ Konsernin sisäisiin korkoihin on esimerkiksi sovellettu sijoittautumisvapauden sisältävää EY 43 artiklaa.

¹⁴² Ks. Hinny 2008, s. 32, esimerkiksi Yhdysvalloissa on ehdotettu koronvähennysoikeuden epäämistä jotta eri rahoitusvaihtoehtojen verokohtelu olisi neutraalia.

¹⁴³ Äimä 2010, s. 38.

¹⁴⁴ Ks. Malmgren 2009, s. 1, missä todetaan, että käytännössä mahdolliset elinkeinotulon korkovähennysrajoitukset koskisivat lähinnä ulkomaille maksettujen korkotulojen vähennystä. Ks. myös esim. Finanssialan Keskusliitto 2009; EK 2009 ja Veronmaksajain Keskusliitto 2009.

¹⁴⁵ Ks. esimerkiksi C-105/07, *N.V. Lammers & Vann Cleef v. Belgische staat*, kohta 14.

¹⁴⁶ Äimä 2010, s. 66-67.

Asiassa C-324/00, *Lankhorst-Hohorst*, saksalainen tytäryhtiö oli saanut lainan Alankomaissa sijaitsevalta emoyhtiöltä. Verottaja katsoi, että osa lainasta oli katsottava peiteltyksi voitonjaoksi ja tätä osaa lainasta tulisi verottaa 30 prosentin verokannan mukaan. Puhtaasti kotimaisissa tilanteissa korot oli mahdollista vähentää täysimääräisesti kuluina Saksan yhtiöveron hyvitysjärjestelmän mukaisesti. EY-tuomioistuin katsoi, että tämä rajoitti sijoittautumisvapautta, joka kielletään EY 43 artiklassa. Päätöksessään EY-tuomioistuin totesi, että Saksan yhteisöverolain (*Körperschaftsteuergesetz*) 8 a §:n 1 momentin 2 kohdan mukainen toimenpide oli ristiriidassa EY 43 artiklan kanssa.¹⁴⁷

Asiassa C-105/07, *N.V. Lammers & Vann Cleef v. Belgische staat* Belgian veroviranomainen katsoi, että osa belgialaisen tytäryhtiön alankomaalaiselle emoyhtiölle maksamasta korosta tuli katsoa osingoksi ja verottaa tämän mukaisesti Belgian tuloverolain (*code des impôts sur les revenus*) 18 § 1 momentin 3 kohdan nojalla. Asiassa alankomaalainen emoyhtiö oli belgialaisen tytäryhtiön hallituksen jäsen. Veroviranomainen katsoi lain luetelmakohdan perusteella, että osa tytäryhtiön maksamasta korosta voitiin katsoa osingoksi. Kyseenomainen lainkohta ei kuitenkaan pätenyt kotimaisen emoyhtiön ollessa hallituksen jäsen. Päätöksessään EY-tuomioistuin katsoi, että kuvatuunlainen menettely oli EY 43 ja 48 artiklan vastainen.¹⁴⁸

Perusvapauksien soveltamisella ei ole keskinäistä prioriteettijärjestystä. Käytännössä riittää, että kansallinen säännös on ristiriidassa vain yhden perusvapauden kanssa. Tällöin tuomioistuimella ei ole tarvetta arvioida kansallisen säädöksen yhteensopivuutta muiden perusvapauksien kanssa.¹⁴⁹ EY-tuomioistuimen käytännön perusteella konsernin sisäisiä korkomaksuja tulisi tarkastella sijoittautumisvapauden valossa. Lähtökohtaisesti alikapitalisointisäännöksiä ja koronvähennysoikeuden rajoitusten ei tulisi rajoittaa yhteisön alueella toimivan yrityksen mahdollisuutta sijoittautua haluamaansa jäsenvaltioon.

EY:n perustamissopimuksen ja oikeuskäytännössä luoduilla, niin sanotuilla *rule-of-reason* – oikeuttamisperusteilla, voidaan tietyin edellytyksin sallia verovelvollisten eriävä kohtelu.¹⁵⁰ Eriävällä tai syrjivällä kohtelulla tulee tällöin pyrkiä perustamissopimuksen mukaiseen legitiimiin tavoitteeseen tai sitä voidaan pitää perusteltuna yleistä etua koskevista pakottavista

¹⁴⁷ Ks. C-324/00, *Lankhorst-Hohorst*, kohdat 29 ja 32. Ks. myös tähän liittyen Äimä 2007, s. 55-56 missä mainitaan, että useat EU-valtiot muuttivat alikapitalisointisäännöksiään *Lankhorst-Hohorst* tuomion seurauksena.

¹⁴⁸ C-105/07, *N.V. Lammers & Vann Cleef v. Belgische staat*, kohdat 8 ja 20-24.

¹⁴⁹ Äimä 2010, s. 67.

¹⁵⁰ Äimä 2010, s. 68.

syistä. Kyseisellä rajoituksella on kuitenkin voitava taata kyseessä olevan tavoitteen toteutuminen, eikä sillä saada ylittää sitä, mikä on tarpeen tämän tavoitteen saavuttamiseksi.¹⁵¹ Esimerkiksi valtion verotulojen menetystä ei ole katsottu yleistä etua koskevana pakottavana syynä.¹⁵²

EY-tuomioistuimen oikeuskäytännössä eriävää kohtelua verotuksessa on perusteltu sillä, että yhtiöt ovat olleet verotuksellisesti eri tilanteissa ja niihin on voitu tämän takia soveltaa eri verotusperiaatteita.

Asiassa C-282/07, *Belgian valtio – SPF Finances vs. Truck Center SA*, luxemburgilainen yhtiö omisti belgialaisesta yhtiöstä 48 prosenttia ja antoi tälle lainan, joka oli 50 miljoonaa Belgian frangia. Ulkomaille maksetuista koroista tehtiin irtaimen omaisuuden tuoton perusteella pidätys. Vastaavaa pidätystä ei tehty kotimaisissa tilanteissa, joihin sovellettiin tarvittaessa yhtiöveron mukaista verotusta. Kuvatonlainen verotus ei välttämättä tuottanut etua kotimaiselle koronsaajayhtiölle. EY tuomioistuimen mukaan yhtiöiden tilanteita ei voitu objektiivisesti rinnastaa toisiinsa. Belgian valtio on eri asemassa suhteessa Belgiassa oleviin yhtiöihin ja ulkomailla oleviin yhtiöihin. Belgiassa asuville yhtiöille Belgia on asuinvaltio ja ulkomailla asuville lähdevaltio. Lisäksi katsottiin, että verotettaessa ulkomaille suuntautuvia korkomaksuja oikeusperusta ei ole sama kuin mitä kotimaisissa tilanteissa. Belgialaisen ja luxemburgilaisen yhtiön toisistaan eriävät verotusmenetelmät ”*ilmentävät niiden tilanteiden erilaisuutta, joissa nämä yhtiöt ovat veron kantamiseen nähden*”. Asiassa yhtiöiden erilainen verokohtelu oli perusteltua, koska ne eivät olleet verrannollisessa asemassa, eikä Belgian verotus näin rajoittanut EY 43 artiklan mukaista sijoittautumisvapautta, eikä EY 56 artiklan mukaista pääomien vapaata liikkuvuutta.¹⁵³

Äimän mukaan tapausta on pidettävä yksittäistapauksena, eikä sen perusteella voida vetää johtopäätöksiä siitä, että verovelvollisten erilainen kohtelu olisi poikkeuksetta mahdollista.¹⁵⁴

Verosopimusoikeus

Verosopimusoikeudessa syrjäntäkielto perustuu OECD malliverosopimuksen 24 artiklaan. Kyseisen artiklan mukaan ”*toisen sopimusvaltion kansalaiseen ei saa kohdistaa ankarampaa*

¹⁵¹ Ks. esim. asia C-446/03, *Marks & Spencer*, kohta 35 ja

¹⁵² Ks. esim. asia C-319/02, *Manninen*, kohta 49.

¹⁵³ Ks. C-282/07, *Belgian valtio – SPF Finances vs. Truck Center SA*, kohdat 12, 35 ja 41-50.

¹⁵⁴ Ks. Äimä 2010, s. 69. Ks. myös CFE 2009, s. 491, esimerkiksi lainanantajan kuluista ei ollut mitään informaatiota. Lisäksi toisessa valtiossa (Luxemburg) toimitetusta verotuksesta ei ollut mitään informaatiota.

verotusta tai verotukseen liittyvää velvoitetta kuin sopimusvaltion omaan kansalaiseen”.¹⁵⁵ OECD:n malliverosopimuksen 24 artikla sisältyy myös lähes kaikkiin Suomen solmimiin verosopimuksiin.¹⁵⁶

Jos suomalaisen tytäryhtiön ja ulkomaisen emoyhtiön asuinvaltion ja Suomen väliseen verosopimukseen sisältyy syrjinnän kieltävä lauseke, lienee selvää, etteivät Suomen eivätkä verosopimusvaltion veroviranomaiset voi ryhtyä soveltamaan joitakin alikapitalisoinnista johtuvia koron vähennysrajoituksia eivätkä myöskään voi käsitellä maksettua korkoa osinkona.¹⁵⁷ Suomen oikeuskäytännössä on tapauksia missä verosopimusten syrjintäkielto on ollut esteenä korkojenvähennysoikeuden rajoittamiselle¹⁵⁸.

Yhteenvedoa syrjintäkiellosta

Syrjintäkiellolla on merkittäviä vaikutuksia sille missä laajuudessa mahdollisia koronvähennysoikeuden rajoituksia ja alikapitalisointisäännöksiä voidaan Suomessa toteuttaa. Lähtökohtaisesti sisäisten korkojen verokohtelun tulisi olla sama minkä tahansa EU jäsenvaltion yhtiölle kuten myös niille yhtiöille joiden asuinvaltion ja Suomen väliseen verosopimukseen on sisällytetty syrjinnän estävä kohta. Lainsäädännön tulisi taata muista jäsenvaltioista tuleville yhtiöille sijoittautumisvapaus ja turvata verosopimusvaltioista tuleville yhtiöille sama verokohtelu kuin mitä verrannollisessa asemassa oleville kotimaisille yhtiöille. Ennen kaikkea syrjintäkiellon takia puhtaasti kansainvälisiin tilanteisiin säädettävä säädös on käytännössä mahdoton. Jos tähän kuitenkin päädyttäisiin ja säännös ulotettaisiin koskemaan jäsenvaltioista ja verosopimusvaltioista tulevia yhtiöitä ja kotimaisia yhtiöitä, heräisi kysymys säännöksen verovaikutuksista. Luultavasti tällainen säädös koskisi vain hyvin pientä EU:n ja verosopimusvaltioiden ulkopuolisten yhtiöiden määrää. Huomionarvoista on myös se, että näihin yhtiöihin voitaisiin mahdollisesti soveltaa erityisiä veronkierron estäviä säädöksiä ja yleistä veronkierron estävää VML 28 §:ä niissä tilanteissa, joissa voidaan selkeästi katsoa, että konsernin sisäisellä velkarahoituksella pyritään välttämään lähdevaltion eli tässä tapauksessa Suomen verotusta¹⁵⁹.

¹⁵⁵ OECD 2010, s. 35-36; Ks. myös Äimä 2010, s. 52.

¹⁵⁶ Ks. Andersson 2003, s. 463, kvalifioitu syrjintäkielto sisältyy useaan Suomen solmimaan verosopimukseen.

¹⁵⁷ Andersson 2003, s. 463.

¹⁵⁸ Ks. esim. KHO 1983 II 529, KHO 1983 II 515 ja KHO 1166/2005 (ei julk.).

¹⁵⁹ Ks. tähän liittyen KHO 2002:26, mistä voidaan päätellä, että veronkiertoa koskevia erityissäädöksiä voidaan soveltaa myös Euroopan unionin sisällä.

Ks. myös Andersson 2003, s. 467-468, minkä mukaan KHO:n ratkaisu 2002:26 olisi mahdollista tulkita sijoittautumisvapauden kanssa ristiriitaiseksi, jos se päättyisi EY-tuomioistuimen ratkaistavaksi.

3.1.3 Verotuksen tehokkuus

Yksi hyvän verojärjestelmän ominaisuuksista on sen tehokkuus. Verojärjestelmän tehokkuudella voidaan tarkoittaa sitä, miten verotus vaikuttaa tehokkaaseen resurssien kohdistumiseen. Tehokas verojärjestelmä ei ohjaa taloudellista päätöksentekoa, vaan esimerkiksi sijoittautumis- ja investointipäätökset tehdään taloudellisin perustein. Verojärjestelmän tehokkuudella voidaan myös tarkoittaa verotuksen hallinnollista tehokkuutta. Hallinnollisesti tehokas verojärjestelmä aiheuttaa mahdollisimman vähän kustannuksia verohallinnolle ja verovelvolliselle.¹⁶⁰

Resurssien tehokas kohdentuminen

Verotus luo väistämättä jonkin verran vääristymiä ja aiheuttaa hyvinvointitappioita. Vääristymillä voidaan tarkoittaa resurssien tehotonta kohdistumista. Tällä on vaikutusta talouskasvuun. Tehokkaassa verojärjestelmässä yrityksen eri rahoitusmuodot ovat verotuksellisesti yhtäläisessä asemassa.¹⁶¹ Tällä hetkellä Suomen rajojen ulkopuolelle maksetut korvaukset pääoman käytöstä eivät ole yhtäläisessä asemassa.

Hallinnollinen tehokkuus

Verotuksen tehokkuudella voidaan tarkoittaa myös jonkin tietyn veron tuottamaa verohyötyä. Verohyötyä kasvattavat verotulot ja pienentävät veron keräämisestä aiheutuvat kustannukset. Kustannuksia voivat olla esimerkiksi ne hallinnolliset menot joita jonkin tietyn veron kerääminen aiheuttaa Verohallinnolle. Verotuksen hallinnollisella tehokkuudella on merkitystä jälkikäteen tehtävässä analyysissa. Jos esimerkiksi huomataan, että sisäisiin korkoihin liittyvä sääntely ei ole hallinnollisesti tehokas niin tämän tulisi johtaa muutoksiin sääntelyssä.¹⁶²

Verojärjestelmän hallinnolliseen tehokkuuteen voidaan liittää verotuksen ennustettavuus. Ennustettava ja tehokas verojärjestelmä ei aiheuta toimijoille ylimääräisiä kustannuksia. Kustannuksia voi aiheutua veroviranomaiselle verojen määräämisestä, perinnästä ja valvonnasta. Verovelvolliselle voi aiheutua kustannuksia ilmoitusvelvoitteesta ja erillisselvityksistä. Ennustettavuus voi vähentää sitä resurssitarvetta, jota yritys käyttää

¹⁶⁰ VM 2010, s. 33-35.

¹⁶¹ VM 2010, s. 33-34.

¹⁶² Ks. tähän liittyen kappale 4.1, Euroopassa on tällä hetkellä käynnissä arviointia koronvähennysoikeuteen tehtyjen rajoitusten veroseuraamuksista.

veroseuraamusten arviointiin. Kaikilla yrityksillä ei kuitenkaan ole resursseja arvioida eri toimintojen mahdollisia veroseuraamuksia. Näin verojärjestelmän ennustettavuus lisää myös siihen liittyvää tasa-arvoisuutta.¹⁶³

Yhtenä vaihtoehtona alikapitalisointiongelmaan on esitetty toimialakohtaisia rajoja sallituille vieraan- ja oman pääoman määrille. Verottajan kannalta tämä ei kuitenkaan ole hallinnollisesti tehokas ratkaisu, koska se vaatisi paljon resursseja verohallinnolta ja sen tekninen toteutus voisi olla hankalaa.¹⁶⁴ Myöskään sisäisiin korkoihin mahdollisesti liittyvän siirtohintadokumentoinnin vaatiminen kaikkien pienimmiltä yrityksiltä ei ole välttämättä kaikkeinärkevin ratkaisu, kun ottaa huomioon näiden yritysten ja verohallinnon resurssit.

3.1.4 Verokilpailu

Mietittäessä alikapitalisointisäännöksiä ja konsernin sisäisiin korkomaksuihin liittyviä vähennysoikeuden rajoituksia, tulee ottaa huomioon myös se, miten tämä vaikuttaa Suomen kilpailuasemaan.¹⁶⁵ Nykyään pääomat voivat liikkua rajojen yli entistä helpommin. Tietoliikenneyhteyksien kehitys on mahdollistanut toimintojen entistä helpomman liikkuvuuden esimerkiksi EU:n rajojen sisällä. Maailmantalouden integraatio on johtanut siihen, että valtioiden rajat ylittävien kauppaa-, tulo- sekä tuotannontekijävirtojen volyymi on kasvanut merkittävästi. Kaikki tämä on seurausta globalisaatiosta, joka on johtanut myös kansainvälisen verokilpailun kiristymiseen¹⁶⁶.

Kansantalouksien avautuminen on myös kiristänyt kansainvälistä kilpailua. Tämä on heijastunut myös monikansallisten yritysten verokannusteisiin: verotekijöiden vaikutus investointi- ja rahoituspäätöksiin on kasvanut.¹⁶⁷ Tietoteknisen kehityksen seurauksena nykyisin on aikaisempaa oleellisesti helpompaa, että yrityksen ja konsernin erilaiset toiminnot, niihin liittyvät riskit ja omaisuus sijoitetaan eri maihin¹⁶⁸. Kansainvälisen verokilpailun vaikutus on viime aikoina ollut voimakkainta yritys- ja pääomaverotuksessa¹⁶⁹. Osaltaan nämä seikat asettavat vaatimuksensa myös verojärjestelmälle. Jos verojärjestelmä ei pärjää kansainvälisessä vertailussa tai on epäedullinen yrityksille, voi tämä johtaa siihen, että

¹⁶³ VM 2010, s. 35.

¹⁶⁴ Ks. Konserniverokeskus 2009 ja Verohallitus 2009, jotka molemmat toivovat, että sääteily olisi mahdollisimman selkeää. Monimutkainen järjestelmä lisää verohallinnon työtaakkaa ja sen tarvitsemia resursseja.

¹⁶⁵ Ks. VM 2009, s. 3.

¹⁶⁶ Äimä 2007, s. 52.

¹⁶⁷ VATT 2009, liite 1, s. 1-2.

¹⁶⁸ Penttilä 2007, s. 94.

¹⁶⁹ Ks. tähän liittyen Arvela 2003, s. 4.

maahan investoidaan vähemmän tai sijoitaututaan uudelleen johonkin muuhun valtioon. Kansainvälisen vero-oikeuden kehitys asettaa verojärjestelmälle itse asiassa melko tiukat raamit joiden sisällä toimia.¹⁷⁰

Tällä hetkellä liberaali koronvähennysoikeus lienee Suomen yhtiöverojärjestelmän paras kilpailuetu.¹⁷¹ Tämän voidaan nähdä olevan eräänlainen verojärjestelmän kannustin joka mahdollisesti houkuttelee yrityksiä Suomen verotuksen piiriin tai investoimaan Suomeen. Toisaalta se voi myös kannustaa verosuunniteluun, joka voi ohjata verotuloja pois Suomesta esimerkiksi konsernin sisäisten korkomaksujen muodossa.

Kansainvälisessä verokilpailussa pärjäämiseen auttaakin juuri erilaisten verokannustimien käyttö.¹⁷² Yksi esimerkki tästä on Belgian fiktiivinen korkovähennys joka on osoittautunut verotehokkaaksi ratkaisuksi¹⁷³. Fiktiivisellä korkovähennyksellä oman ja vieraan pääoman verokohtelua tuodaan lähemmäs toisiaan mahdollistamalla fiktiivisesti määritellyn vähennyksen tekeminen omalle pääomalle. Jos Suomi mahdollisesti päätyisi Belgian malliin, niin Suomen asema verokilpailullisesti vahvistuisi.¹⁷⁴

Toisaalta fiktiivinen korkovähennys kaventaa valtion veropohjaa. Tämä on nykyisen trendin vastaista, missä valtiot pyrkivät lisäämään verokilpailukykyään laskemalla yhteisöverokantoja. Usein nämä verokantojen alentamiset rahoitetaan laajentamalla veropohjaa. Yksi tapa turvata veropohjaa on säätää veronkierron estäviä säännöksiä tai laajentaa niitä. Lainsäätäjä voi esimerkiksi estää ulkomaille tapahtuvan voittojen tuloutuksen yleisellä veronkiertosäännöksellä¹⁷⁵. On myös mahdollista säätää erityisiä veronkierron estäviä säännöksiä. Yksi näistä on koronvähennysoikeuden rajoittaminen. Esimerkiksi Euroopassa valtiot ovat laajentaneet veropohjaansa alikapitalisointisäännöksin. Samalla yhteisöverokannat ovat olleet laskussa.¹⁷⁶

Suomessa on ollut viime aikoina puhetta yhteisöverokannan laskusta. Tämä parantaisi Suomen asemaa verokilpailussa. Samalla voitaisiin turvata veropohjaa rajoittamalla koronvähennysoikeutta. Tämä on perusteltua, kun ottaa huomioon yleisen kehityksen

¹⁷⁰ Ks. tähän liittyen VM 2010, s. 11.

¹⁷¹ Äimä 2010a, s. 185.

¹⁷² Ks. tähän liittyen VM 2010, s. 11, jonka mukaan veropohjien liikkuvuus on johtanut muiden muassa erityisillä veroeduilla tapahtuvaan verokilpailuun.

¹⁷³ Ks. tästä lisää kappaleessa 4.1.

¹⁷⁴ Äimä 2010a, s. 184.

¹⁷⁵ Suomessa VML 28 §.

¹⁷⁶ Ks. van den Berg van Saporoea 2009, s. 3.

Euroopan tasolla. Fiktiivinen korkovähennys on Suomen kannalta melko epärealistinen, koska Suomi ei perinteisesti ole ollut finanssikeskus.

EU:n tasolla erilaisiin verohuojennuksiin sisältyy myös omat riskinsä, jos säännösten EY-oikeudellisesta hyväksyttävyydestä valtiotukisäännösten kannalta ei ole täyttä varmuutta. Riskin toteutuminen voi pahimmillaan johtaa saatujen etujen palauttamisvelvollisuuteen.¹⁷⁷

3.2 Lainsäädännöllistä taustaa konsernin sisäisten korkojen verokohteluun

Kuten tutkimuksessa on jo tullut esille, ei Suomessa ole alikapitalisointisäännöksiä, jotka rajoittaisivat mahdollisuuksia valita suomalaisen tytäryhtiön rahoitusrakenne. Aiemmassa sääntelyssä varallisuusverolain (1537/92) 36 §:n nojalla ulkomaalaisesta riippuvaisen verovelvollisen varallisuusverotuksessa oli mahdollista evätä sellaisen velan vähennysoikeus, jota oli pidettävänä pääomansijoituksena täällä olevaan liikkeeseen.

Suomessa ei ole myöskään rajoitettu korkojen vähennysoikeutta. Suomessa omaksutun käytännön mukaan korot ovat laajasti veronalaisia. Samalla niihin liittyy laaja vähennysoikeus. Tutkielman aiheen kannalta merkittävä poikkeus tähän on korko- ja rojaltidirektiivin (2003/49/EY) perustuva rajoitetusti verovelvollisen saamien korkotulojen lähdeverovapaus. Sisäisessä lainsäädännössä tämä sisältyy TVL 9 §:n 2 momenttiin.

3.2.1 Sisäinen korko elinkeinotoiminnan tulonlähteenä

Elinkeinotulon veronalaisuudesta säädetään EVL 4 §:ssä. Elinkeinotuloon liittyvästä omaisuudesta saatujen korkojen veronalaisuudesta säädetään EVL 5 § 3 kohdassa. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että korkoihin kohdistuu yhteisöverokannan mukainen verokanta joka on Suomessa 26 prosenttia¹⁷⁸. Tällä on merkitystä, kun konsernin sisällä mietitään mahdollista korkojen tuloutus-valtiota¹⁷⁹.

TVL 9 § 1 momentin 2 kohdan mukaan ulkomainen yhteisö joka ei ole verovuonna asunut Suomessa on rajoitetusti verovelvollinen täältä saadusta tulosta. Konsernitasolla tämä tarkoittaa sitä, että suomalaisen tytäryhtiön ulkomainen emoyhtiö on rajoitetusti verovelvollinen täältä saadusta tulosta. TVL 9 § 1 momentin 2 kohdan mukaisesti rajoitetusti verovelvollista voidaan verottaa vain tuloeristä jotka jollain tavoin liittyvät Suomeen. Eräiden

¹⁷⁷ Penttilä 2007, s. 94, ei ole täysin poissuljettua, että koronvähennysoikeuteen liittyviä kannustimia voitaisiin tulkita valtion myöntämä tukena.

¹⁷⁸ Äimä 2010, s. 323.

¹⁷⁹ Ks. tähän liittyen kappale 2.3.2.

tulojen veronalaisuus on kuitenkin poissuljettu ja siten rajoitetusti verovelvolliselle verovapaista, vaikka ne epäilemättä liittyvät täältä saatuun tuloon. TVL 9 § 2 momentin mukaisesti näitä ovat korkotulot pankkitalletuksista, obligaatioista, debentureista, muista joukkovelkakirjalainoista ja (muista) sellaisista lainoista, joita ei ole katsottava lainansaajan omaan pääomaan rinnastettavana pääomansijoituksena, sekä ulkomaankaupan tilisaamisia. Tätä on pidetty toivottavana, koska Suomi tarvitsee pääomaköyhänä valtiona ulkomaista luototusta.¹⁸⁰

TVL 10 § 6 kohdan mukaan Suomesta saaduksi tuloksi luetaan osinko, osuuspääoman korko ja muu niihin rinnastettava tulo joka on saatu suomalaiselta osakeyhtiöltä, osuuskunnalta tai muulta yhteisöltä. Myös osuus suomalaisen yhtiön tuloon luetaan Suomesta saaduksi tuloksi. TVL 10 § 7 kohdan mukaan Suomesta saaduksi tuloksi luetaan myös korkotulo, jos velallinen on Suomessa asuva yhteisö. Käytännössä tällä säännöllä on erittäin vähäinen merkitys, koska useimmat korkotulot ovat jo TVL 9 §:ssä säädetty verovapaiksi.¹⁸¹

Rajoitetun verovelvollisuuden takia ulkomaista emoyhtiötä ei voida velvoittaa maksamaan veroa sen Suomessa sijaitsevan tytäryhtiön tai kiinteän toimipaikan sille maksamasta korkotulosta. Sisäisessä lainsäädännössä on käytännössä luovuttu oikeudesta verottaa rajoitetusti verovelvollisen Suomesta saamia korkotuloja.¹⁸²

Osaltaan korkotulojen lähdeverovapaus perustuu siihen, että kansainvälisessä verotuksessa korostetaan asuinvaltion verotusoikeutta, jolloin yleisesti verovelvolliset maksavat asuinvaltioon veroa maailmanlaajuisesta tulostaan. Tätä periaatetta voidaan kutsua myös pääoman tuontineutraliteetiksi (CIN-periaate).¹⁸³ Tämä periaate on teollisuusvaltioiden suosiossa sillä useimmat teollisuusvaltiot ovat pääoman viejiä. Pääomaa tuovat kehitysmaat taasen noudattaisivat mielellään lähdevaltioperiaatetta kansainvälisessä verotuksessa.¹⁸⁴ Esimerkiksi vuonna 2009 suorien sijoitusten kanta Suomesta ulkomaille oli lähes 88 miljardia euroa. Samana vuonna ulkomaisten suorien sijoitusten kanta Suomeen oli noin 59 miljardia euroa.¹⁸⁵ Tässä tilanteessa Suomen on kannattavaa noudattaa asuinvaltioperiaatetta kansainvälisessä verotuksessa maksimoidakseen verotulonsa, eikä yrittää turvata verotulojaan

¹⁸⁰ Andersson – Linnakangas 2006, s. 25-26. Ks. tähän liittyen myös VM 2009, s. 9.

¹⁸¹ Ks. Andersson – Linnakangas 2006, s. 31.

¹⁸² Myrsky – Linnakangas 2009, s. 75; Ks. myös Viitala 2008, s. 278, jonka mukaan ainoastaan omaan pääomaan viittaavan velan korkoihin voidaan kohdistaa lähdevero. Velan uudelleen klassifioinnista omaksi pääomaksi ei kuitenkaan ole viime aikaista oikeuskäytäntöä.

¹⁸³ Äimä 2010, s. 31.

¹⁸⁴ Ks. esim. Myrsky – Linnakangas 2009, s. 16.

¹⁸⁵ Suomen Pankki 2011.

ulottamalla verotusoikeuttaan rajoitetusti verovelvollisen Suomesta peräisin oleviin tuloihin.¹⁸⁶

TVL 9 § 3 momentin perusteella konsernin suomalainen tytäryhtiö on verovelvollinen kaikesta tulosta joka voidaan lukea kuuluvaksi tähän kiinteään toimipaikkaan. Tällöin, jos tämä tulo on esimerkiksi konsernin sisäisistä lainoista saatua korkotuloa, on täällä sijaitseva tytäryhtiö Suomessa verovelvollinen tästä tulosta.¹⁸⁷

3.2.2 Sisäiseen korkoon liittyvä vähennysoikeus

Yleissäännös menon tai menetyksen vähennyskelpoisuudesta sisältyy EVL 7 §:ään. Tämän mukaan elinkeinotulolähteestä ovat vähennyskelpoisia tulon hankkimisesta johtuneet menot tai menetykset. Menon ja menetyksen vähennyskelpoisuus on hyvin laaja. Vähennyskelpoisia voivat olla muiden muassa sellaiset menot mitkä eivät ole tuottaneet tuloa, kunhan ne ovat suoritettu todellisessa ja vakaassa tulonhankkimis- tai säilytystarkoituksessa. Lisäksi vähennyskelpoisiksi voidaan katsoa sellaiset menot, jotka ovat kerryttäneet tai säilyttäneet tuloa, vaikka niitä ei olisi suoritettu tässä tarkoituksessa.¹⁸⁸

Korkokulujen vähennyskelpoisuudesta on säädetty erikseen EVL 18 § 1 momentin 2 kohdassa. Kyseisen lainkohdan mukaan korkokulut ovat vähennyskelpoisia silloinkin, kun korot riippuvat yrityksen tuloksesta.¹⁸⁹ Korko on verotuksessa vähennyskelpoinen, kunhan se vain on elinkeinotoiminnasta johtuneen velan korkoa. Elinkeinotoiminnasta johtunutta velkaa on se velka, jota on käytetty elinkeinotoiminnan rahoitukseen.¹⁹⁰ Yleisesti voidaan sanoa, että kaikki yrityksen rahoittamiseen otetut velat ovat elinkeinotoiminnasta johtuneita.¹⁹¹

Lainaan voi liittyä vaihto-oikeus, mikä voi tarkoittaa esimerkiksi oikeutta muuttaa velka yhtiön osakkeiksi. Kyseisen lainan korko on siihen asti verotuksessa vähennyskelpoinen

¹⁸⁶ Nykyisen kansainvälisen järjestelmän voidaan katsoa suosivan teollisuusmaita. Sinänsä se on luonnollista, koska monet kansainvälisen verotuksen periaatteista johdetaan teollisuusmaiden oman etujärjestön OECD:n suosituksista.

¹⁸⁷ Ks. Myrsky – Linnakangas 2009, s. 255.

¹⁸⁸ Andersson – Ilkkala – Penttilä 2009, s. 190-191.

¹⁸⁹ Ks. Andersson – Ilkkala – Penttilä 2009, s. 366. Ks. myös tähän liittyen Viitala 2008, s. 282. On mielenkiintoista miettiä mikä vaikutus tällä on ollut sille, että oikeuskäytännössä ei ole juurikaan puututtu alikapitalisointiin uudelleen klassifioimalla korko osingoksi. Se, että korolla on ollut esimerkiksi yksi omaan pääomaan viittaavaa ominaisuus, ei ole johtanut uudelleen klassifiointiin.

¹⁹⁰ Myrsky – Linnakangas 2010, s. 169.

¹⁹¹ Andersson – Ilkkala – Penttilä 2009, s. 364.

kunnes lainasopimukseen liittyvän vaihto-oikeuden mukaisesti velkoja vaatii lainapääoman muuttamista osake- tai muuksi pääomaksi.¹⁹²

Oikeuskäytännössä myös ulkomaille maksettu korkotuki, eli koron perimättä jättäminen, on katsottu Suomen verotuksessa vähennyskelpoiseksi eräksi. Tapauksessa KHO 1983 II 529 katsottiin, että suomalainen emoyhtiö sai vähentää verotuksessaan ulkomaiselta tytäryhtiöltä perimättä jääneen koron, kun huomioitiin tytäryhtiön heikko taloudellinen tilanne. KHO katsoi, että tämä oli perusteltua taloudellisen toiminnan turvaamiseksi. Täten korko oli vähennyskelpoinen EVL 7 §:n nojalla elinkeinotoimintaan liittyvänä kustannuksena. Tapaus osoittaa hyvin sen, kuinka laajasti korkoihin tai ylipäänsä menon tai menetyksen liittyvää vähennysoikeutta voidaan soveltaa.¹⁹³

Yksi näkökulma koronvähennysoikeuteen on se, että vähennysoikeus voidaan nähdä valtion kannustimena rahoittaa investoinnit velkarahalla. Tällöin voitaisiin katsoa, että korkovähennys on valtion myöntämää tukea velkarahoitukselle.¹⁹⁴ Tuloverotuksen puolella asuntolainan korkovähennykseen liittyy vastaavia piirteitä.

3.2.3 Vähennysoikeuteen liittyvät poikkeukset

Tässä käyn läpi nykylainsäädäntöön liittyviä poikkeuksia elinkeinotoimintaan liittyvien korkojen vähennysoikeudesta. Näitä poikkeuksia ei voida pitää koronvähennysoikeuden rajoittamiseen tai alikapitalisointiin liittyvinä säännöksinä. Siksi esitänkin vähennysoikeuteen liittyvät poikkeukset lyhyesti.¹⁹⁵

Korkojen vähennysoikeus perustuu sille, että siihen liittyvä velka on otettu elinkeinotoiminnan rahoittamiseksi. Jos velkaa ei ole otettu elinkeinotoiminnan rahoittamiseksi, ei siihen liittyvä korko ole verotuksessa vähennyskelpoinen. Käytännössä nämä tilanteet lienevät kuitenkin harvassa.

Toinen tärkeä peruseriaate vähennysoikeuteen liittyvistä poikkeuksista on symmetriaperiaate. Symmetriaperiaatteen mukaisesti tulosta ei voida tehdä vähennystä, jos vastaavasta tulosta ei makseta veroa. Tämä pätee myös korkoihin: verovapaata korkotuloa

¹⁹² Andersson – Ilkkala – Penttilä 2009, s. 366-367.

¹⁹³ Ks. Keskuskauppakamari 2010, pääministeri Kiviniemen puheen perusteella voidaan päätellä, että tästä halutaan pitää myös jatkossa kiinni.

¹⁹⁴ Hanny 2008, s. 33.

¹⁹⁵ Alla listatut tapaukset eivät kata kaikkia tilanteita, mutta antavat hyvän yleiskuvan koronvähennysoikeuteen liittyvistä poikkeuksista.

vastaava korkomeno ei ole vähennyskelpoinen.¹⁹⁶ Mielestäni tämä periaate luo tavallaan pohjan vähennysoikeuteen liittyville poikkeuksille.

Lähinnä vähennysoikeuteen liittyvät poikkeukset ovat erityistapauksia. Perussääntö on se, että korot ovat laajasti, lähes poikkeuksetta, vähennyskelpoisia Suomen verotuksessa. Vastaavasti korkotuloihin liittyy laaja verovelvollisuus.

Viivästyskorko

EVL 16 § 5 kohdan mukaan vähennyskelpoisia eivät ole sakot, seuraamusmaksut ja muut sanktionluonteiset maksut. Viivästyskorko voidaan laskea luettavaksi tähän ryhmään. Tämä tarkoittaa, että ulkomaisen emoyhtiön myöntämästä lainasta maksettu viivästyskorko ei ole vähennyskelpoinen korko suomalaisen tytäryhtiön verotuksessa.

Se miten viivästyskorko määräytyy voi riippua lainaehtoista. Markkinaehtoperiaatteen voitaisiin katsoa edellyttävän, että myös konsernisuhteessa myönnettyistä lainoista peritään viivästyskorkoa.

Ikuiset lainat tai muuten normaaleista ehdoista poikkeavat lainat

Ikuisissa lainoissa pääomaa ei palauteta lainkaan. Ikuisten lainojen osalta takaisinmaksu tapahtuu korkojen kautta.¹⁹⁷ Konserniyritysten välisessä ikuisessa lainassa voi herätä kysymys pääomaerän todellisesta luonteesta. Tämä varsinkin silloin, jos ikuisen lainan tuotto perustuu osittain tai kokonaisuudessaan yrityksen tulevaisuudessa toteutuvaan tulonmuodostukseen.

Yksityistalouden rahoittaminen yrityslainoilla

Yksityisliikkeiden ja henkilöyhtiöiden osalta on mahdollista, että niiden oma pääoma on negatiivinen yksityisottojen johdosta. Oman pääoman muodostuminen negatiiviseksi voidaan katsoa tarkoittavan sitä, että kaikkia yksityisottoja ei ole voitu rahoittaa tulorahoituksella vaan yksityistaloutta on rahoitettu yrityksen ottamalla lainalla. Tällöin lainan korot eivät ole täysimääräisesti vähennyskelpoisia.¹⁹⁸ Periaatteessa lainat voivat olla myös konsernisuhteessa annettuja. Luultavasti nämä tapaukset ovat kuitenkin hyvin harvassa.

¹⁹⁶ Andersson – Linnakangas 2006, s. 206.

¹⁹⁷ Mannio 1997, s. 179.

¹⁹⁸ Myrsky – Linnakangas 2010, s. 170-171.

3.3 Sisäisiin korkoihin liittyvä siirtohinnoittelu

Sisäisiin korkoihin liittyvä siirtohinnoittelu ja siihen liittyvä markkinaehtoperiaate ovat sikäli relevantteja aiheita tämän tutkimuksen kannalta, että niitä on käytetty joissain maissa koron uudelleen klassifioinnin perusteena osingoksi, kun on puututtu alikapitalisointiin ja sitä kautta rajoitettu korkojen vähennysoikeutta.¹⁹⁹ Koron markkinaehtoisuus on myös edellytys sille, että korko on verotuksessa vähennyskelpoinen²⁰⁰. Tämän tutkielman laajuus huomioonottaen ei ole kuitenkaan mahdollista ottaa sisäisiin korkoihin liittyvää siirtohinnoittelua ja siihen liittyvää markkinaehtoperiaatetta syvällisempään tarkasteluun.

Siirtohinnoilla voidaan tarkoittaa etupiiriyritysten välisiä korvauksia suoritetuista toiminnoista, tase-erien käytöstä ja kannetuista riskeistä.²⁰¹ Tässä yhteydessä etupiiriyritykset rajoittuvat konsernisuhteessa oleviin yrityksiin.

Tuloverotuksessa on keskeistä erityisesti konsernien sisäisen tavara- ja palvelukaupan siirtohinnoittelu. Usein emoyhtiön ja sen ulkomaisen tytäryhtiön väliset verotusongelmat liittyvät yritysten välisiin peiteltyihin voitonsiirtoihin. Peitellyllä voitonsiirrolla vaikutetaan emo- ja tytäryhtiön sijaintivaltioiden verotusoikeuteen.²⁰² Siirtohinnoittelun avulla on mahdollista toteuttaa peiteltyjä voitonsiirtoja ja siksi siirtohinnoittelu vaikuttaakin oleellisesti siihen mihin valtioon verotulot kertyvät.²⁰³ Siirtohinnoittelu vaikuttaa myös valtion veropohjaan.²⁰⁴

Yritysten intresseissä on tulouttaa voitot siihen valtioon missä tuloon kohdistuu mahdollisimman kevyt kokonaisverotus. Sisäisten korkojen osalta siirtohinnoittelulla voidaan tulouttaa voittoja matalan verokannan valtioon esimerkiksi perimällä normaalia korkeampaa tai matalampaa korkoa. Suomen valtion intresseissä on estää sisäisten korkojen siirtohinnoittelun avulla tapahtuva voittojen tulouttaminen ulkomaille ja rajoittaa markkinaehtoperiaatteen ylimenevältä osalta korkojen vähennysoikeutta. Yksi vaihtoehto olisi uudelleen klassifioida markkinaehtoisen koron ylittävä osuus osingoksi, jolloin tähän osaan

¹⁹⁹ Ks. tähän liittyen kappaleen 4.1 ensimmäinen kohta.

²⁰⁰ Malmgren 2009, s. 6.

²⁰¹ Knuutinen 2005, s. 549.

²⁰² Myrsky – Linnakangas 2009, s. 266.

²⁰³ HE 107/2006.

²⁰⁴ VM 1995, s. 51.

emoyhtiölle maksettavasta korkotulosta ei liittyisi korkojenvähennysoikeutta. Tämän ei voida kuitenkaan katsoa olevan käytäntönä Suomessa²⁰⁵.

Määriteltäessä siirtohinnoittelussa sovellettavaa koron tasoa tulisi vertailukohtaa hakea markkinoilta tai konsernin muista vastaavista sisäisistä rahoitustapahtumista. Jos siirtohinnan määrittelyssä ei voida löytää mitään luotettavaa vertailukohtaa, tulisi sisäisen koron määrittelyssä käyttää jotain yleisesti tunnetuista siirtohinnoittelumenetelmistä. Sisäiseen korkoon on yleisimmin sovellettu vertailukelpoisen riippumattoman hinnan menetelmää²⁰⁶.

Sisäiset korot voidaan lukea liiketoimiksi.²⁰⁷ Tällöin sisäisten korkojen hinnoitteluperiaatteista tulisi periaatteessa tehdä VML 14 a §:n perusteella siirtohintadokumentointi.²⁰⁸ VML 14 a § edellyttää, että verovelvollisen on tehtävä selvitys VML 31 §:ssä tarkoitetuista etuyhteydessä tehdyistä liiketoimista, joissa toinen osapuoli on ulkomainen. Selvitys on tehtävä myös ulkomaisen yrityksen ja sen Suomessa sijaitsevan kiinteän toimipaikan välisistä liiketoimista. VML 14 b § on lueteltu ne asiat jotka siirtohinnoitteludokumentointiin tulee sisällyttää ja se milloin siirtohinnoitteludokumentointia ei edellytetä. Sisäisten korkojen osalta siirtohinnoitteludokumentoinnilla voitaisiin verovelvollista edellyttää laatimaan asiakirjat joiden avulla voidaan todeta ne periaatteet joita verovelvollinen noudattaa siirtohinnoittelussa ja arvioida, ovatko konsernisuhteessa myönnettyt lainat markkinaehtoperiaatteen mukaisia²⁰⁹. Dokumentoinnin tarkoituksena on osoittaa toisistaan riippuvaisten yritysten välillä tehtyjen liiketoimien markkinaehtoisuus.²¹⁰ Tämä antaa verovelvolliselle suojaa veroviranomaisten jälkikäteen tekemiä siirtohintaoikaisuja vastaan. Toisaalta dokumentointi helpottaa veroviranomaista tutkimaan siirtohinnoittelun markkinaehtoisuutta. Siirtohinnoitteludokumentointi tulisi laatia jokaiselle verovuodelle erikseen.²¹¹ VML 14 a § 2 momentti vapauttaa kuitenkin pienet ja keskisuuret yritykset siirtohinnoitteludokumentointivelvoitteesta.

Edellyttämällä siirtohinnoitteludokumentointi sisäisistä koroista voitaisiin todistustaakkaa siirtää yrityksille. Dokumentoinnissa voitaisiin edellyttää esimerkiksi yritystä esittämään sisäisiin lainoihin liittyviä lainaehtoja tai esittämään ne perusteet joilla sisäiset korot voidaan

²⁰⁵ Ks. Kappale 2.3.1.

²⁰⁶ Äimä 2010, s. 444.

²⁰⁷ Ks. Myrsky – Linnakangas 2009, s. 275, minkä mukaan kaikki rahoitustoimet katsotaan liiketoimiksi.

²⁰⁸ Äimä 2010a, s. 178.

²⁰⁹ HE 107/2006.

²¹⁰ Myrsky – Linnakangas 2007, s. 132.

²¹¹ Myrsky – Linnakangas 2009, s. 283.

katsoa markkinaehtoisiksi. Tämä voisi mahdollisesti auttaa verottajaa tunnistamaan milloin jonkin erän muoto ei vastaa sen todellista sisältöä, esimerkiksi milloin voidaan katsoa, että lainaksi luokiteltu rahoituserä onkin tosiasiaassa yhtiöön tehty pääomansijoitus. Tavallaan voisi kuvitella, että edellyttämällä siirtohinnoitteludokumentaatiota voitaisiin puuttua alikapitalisointiin uudelleen klassifioimalla lainarahoitusta pääomasijoitukseksi.

Tehtäessä VML 31 §:n mukainen siirtohintaoikaisu sisäisiin korkoihin tulisi oikaisun mukaiselta koron määrältä maksaa täällä lähdevero.²¹²

3.3.1 Markkinaehtoperiaatteen mukainen korko

Lainojen hinnoittelu voi olla monimutkaista. Esimerkiksi markkinaehtoisen koron tasoon vaikuttaa senhetkinen markkinatilanne. Lisäksi yksittäisen lainan kohdalla lainaehdoilla on vaikutusta koron tasoon.²¹³ Jotkut pitävätkin markkinaehtoperiaatetta virheellisenä, koska erillinen yksikkö -lähestymistapa²¹⁴ ei voi aina ottaa huomioon esimerkiksi liiketoimintojen integroinnista saatavia sarjatuotannon etuja.²¹⁵ Perinteisesti korkojen markkinaehtoisuutta on pyritty määrittelemään vallitsevien markkinakorkojen avulla. Vuonna 2008 alkanut finanssikriisi on pakottanut yritykset tarkastelemaan rahoitustransaktioitaan uudelleen. Avoin kysymys on muun muassa se, että miten jo olemassa olevia konsernin sisäisiä lainoja tulisi kohdella. On jossain määrin epäselvää miten näitä lainoja tulisi tarkistaa markkinatilanteen valossa tai miten mahdolliset uudet lainat tulisi hinnoitella.²¹⁶

Lähtökohtaisesti konsernin sisäisen korkotason markkinaehtoisuus tulisi määrittää luotonsaajan maksukyvyyn ja luottoluokituksen sekä yksittäiseen luottoon liittyvien muuttujien avulla.²¹⁷ Konsernin sisäisessä rahoituksessa ongelmana voi kuitenkin olla jo sopivan viitekoron löytäminen tytäryhtiölle myönnettävään lainaan. Jos ajatellaan itse lainasopimusta, niin yleensä niissä voidaan sopia varsin yksityiskohtaisesti lainanehdoista. Tehtäessä konsernin sisäistä lainasopimusta näin ei välttämättä aina menetellä. Konsernin sisäisestä lainasopimuksesta saattaa myös puuttua kohtia, joita vastaavaan lainaan tavallisesti sisällytettäisiin tai sitten siinä voi olla kohtia, jotka eivät normaalisti sisältyisi vastaavaan

²¹² Myrsky – Linnakangas 2009, s. 256.

²¹³ Hanny 2008, s. 33.

²¹⁴ Liittyy verotuksen erillisyyden periaatteeseen. Tätä periaatetta on verotuksessa sovellettu ainakin kiinteisiin toimipaikkoihin jotka nähdään verotuksen näkökulmasta erillisesti verovelvollisiksi kiinteän toimipaikan tuloista.

²¹⁵ Knuutinen 2005, s. 550.

²¹⁶ Karjalainen 2010, s. 378.

²¹⁷ Karjalainen 2010, s. 382.

markkinaehtoiseen lainaan. Voi olla esimerkiksi niin, että lainasopimuksesta on jätetty määrittelemättä tarkka laina-aika. Tämä vaikeuttaa markkinaehtoisen koron määrittämistä, koska markkinoilta ei välttämättä löydy vertailukohtaa.²¹⁸ Konsernitasolla esimerkiksi tarkan laina-ajan puuttumista lainasopimuksesta voidaan perustella sillä, että se on yksi integraatiosta saavutettavista hyödyistä. Lainan kustannukset ovat vähäisemmät, kun lainan jokaisesta kohdasta ei tarvitse erikseen neuvotella. Eri asia on milloin tällä pyritään peittämään rahoituksen todellisia tarkoituksia neuvottelemalla laina niin, että on hankalaa määritellä onko se vieraaseen pääomaan luettavaa lainaa vai onko siinä sellaisia piirteitä, että se itse asiassa on omaan pääomaan viittaava rahoitusmuoto, jolloin siihen liittyvä koronvähennysoikeus voitaisiin evätä sillä perusteella, että se on voitonjakoa ja voitaisiin näin luokitella verotuksessa osingoksi.

Oikeuskäytännössä on katsottu, että laina on ollut markkinaehtoinen, kun korko on ollut helibor korko + 0,20 prosenttia, lainoilla on ollut luottolimiitti, lainoilla on edellytetty vakuuksia ainoastaan luottolimiitin ylimenevältä osalta, luotot ovat olleet irtisanottavissa sopimusrikkeen johdosta ja korot on tullut maksaa tappiosta huolimatta. Lisäksi se, että oman ja vieraan pääoman suhde on ollut 1:15, ei johtanut siihen, että osaa luotoista olisi katsottu pääomansijoituksiksi. Tarkastelun alla ollut yhtiö perusteli tältä osin markkinaehtoisuutta sillä, että kyseenomainen rahoitusrakenne oli tyypillinen yhtiön toimialalla.²¹⁹

Suomen sisäisessä lainsäädännössä siirtohinnoitteluun liittyvä markkinaehtoperiaate sisältyy VML 31 §:ään joka käsittelee siirtohintaoikaisua. VML 31 § mukaan etuysteydessä olevien välisiin liiketoimiin on tehtävä siirtohintaoikaisu, jos ne poikkeavat siitä, mitä sovittaisiin riippumattomien osapuolten välillä. VML 31 § soveltuu myös konsernin sisäisiin liiketoimiin ja näin myös sisäisiin korkoihin²²⁰.

Markkinaehtoperiaate on ilmaistu myös tonnistoverolain 16 §:ssä. Kyseenomainen lainkohta edellyttää, että konsernisuhteessa tehdyissä liiketoimissa on noudatettava ehtoja, joita toisistaan riippumattomien osapuolten välillä olisi noudatettu. Tonnistoverolain 16 §:n mukaan tonnistoverovelvollinen on myös velvollinen laatimaan kirjallisen selvityksen konsernin sisäisten liiketoimien hinnoitteluperusteista.

²¹⁸ Knuutinen 2005, s. 551.

²¹⁹ KHO 1999:19.

²²⁰ Äimä 2010, s. 472.

Markkinaehtoperiaatteen mukaisesta korosta puhuttaessa viitataan usein OECD:n malliverosopimukseen ja sen 9 artiklaan.²²¹ Kyseinen periaate on implementoitu lähes kaikkien maiden verosopimuksiin ja kansalliseen lainsäädäntöön²²². Koron markkinaehtoisuuden vaatimus sisältyy myös OECD:n malliverosopimuksen 11 artiklan 6 kohtaan²²³.

OECD on myös julkaissut ohjeita liittyen siirtohinnoitteluun ja markkinaehtoperiaatteen soveltamiseen. Nämä auttavat tulkitsemaan OECD:n malliverosopimuksen 9 artiklaa. Yksi ohjeiden tarkoituksista on auttaa markkinaehtoperiaatteen soveltamisessa etuyhteydessä tehtyjen liiketoimien siirtohinnoitteluun. OECD pyrkii ohjeillaan osoittamaan monikansallisille yrityksille ja viranomaisille tapoja ratkaista siirtohinnoitteluun liittyviä ongelmia. Tämä tapahtuu muun muassa antamalla työkaluja markkinaehtoisen hinnan määrittelyssä.²²⁴ OECD:n antamat ohjeet eivät ole sitovaa kansainvälistä oikeutta, mutta niillä voi olla hyvinkin laaja vaikutus tulkittaessa taloudellisia ilmiöitä.

3.3.2 Markkinaehtoperiaatteesta poikkeava koron taso

Jos konserniyritysten välisessä lainanannossa sovellettava korko poikkeaa siitä mitä riippumattomien osapuolten välillä olisi sovittu, tulee maksettua korkoon tehdä VML 31 §:n mukaisesti siirtohinnoitteluvoikaisu jotta sovittu korko vastaisi sitä mitä riippumattomien osapuolten välillä olisi voitu katsoa sovitun.

Lähdeverolain 3 § 2 momentin mukaan VML 31 §:n nojalla lisätyn tulon määräisen edun osalta on voimassa se, mitä samassa laissa säädetään osingosta.

Suomessa on hyvin vähän oikeuskäytäntöä missä olisi puututtu esimerkiksi liian suureen koron tasoon.²²⁵ Korkein hallinto-oikeus on oikeuskäytännössä suositellut tutkimaan verotusta toimitettaessa, että maksettava korko ei ylitä käypää arvoa.²²⁶ Korkein hallinto-oikeus julkaisi kuitenkin vuoden 2010 lopulla tapauksen missä puututtiin liian suureen koron tasoon. Tapauksessa KHO 2010:73 konserni oli uudelleenjärjestänyt rahoituksensa minkä seurauksena suomalainen tytäryhtiö maksoi pois pankkilainansa ja rahoitti uudelleen toimintaansa ruotsalaiselta emoyhtiöltä otetulla lainalla. Ennen uudelleenjärjestelyä

²²¹ Ks. OECD 2010, s. 27-28 ja 181.

²²² Äimä 2010, s. 439.

²²³ Ks. OECD 2010, s. 29-30.

²²⁴ OECD 2010a, s. 20.

²²⁵ Knuutinen 2005, s. 552.

²²⁶ KHO 1999:19.

suomalainen tytäryhtiö maksoi korkoa pankkilainoille 3,135-3,25 prosenttia, yhtiön pitkäaikaiset lainat olivat runsaat 36 miljoonaa euroa ja yhtiön omasta puolestaan antamat vakuudet olivat 41 miljoonaa euroa. Uudelleenjärjestelyn jälkeen yhtiön pitkäaikaiset lainat olivat 38 miljoonaa euroa ja konserniin kuuluvien yritysten puolesta antamat vakuudet olivat noin 300 miljoonaa euroa. Tytäryhtiön taserakenne ei muuttunut merkittävästi uudelleenjärjestelyssä. Konserniyhtiön välisissä lainoissa käytettiin korkoprosenttia 9,5. Korkoprosenttiin olivat vaikuttaneet ulkopuolisilta otettujen pankkilainojen, riskilainojen sekä osakkailta saatujen lainojen korkoprosentit. Ottamalla huomioon aikaisemman rahoituksen hinta ja vakuuksien osaltaan osoittama luottokelpoisuus korkein hallinto-oikeus katsoi, että yhtiön toiselle konserniyhtiölle maksamien korkojen on katsottava ylittäneen selvästi määrän, joka olisi maksettu toisistaan riippumattomien yritysten välillä.²²⁷ Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että konsernin sisäisissä rahoitustransaktioissa ei voida käyttää automaattisesti samaa korkotasoa, jota konserni käyttää muissa lainoissa. Ratkaisun voidaan katsoa myös viestivän sitä, että konsernien tulisi tulevaisuudessa kiinnittää enemmän huomiota lainojensa markkinaehtoisuuteen.

Yllä olevasta tapauksesta ei tule ilmi se, oliko kyseessä alikapitalisointitilanne. Tämä on kuitenkin hyvä esimerkki siitä, kuinka ulkomaille suuntautuviin korkomaksuihin liittyvä vähennysoikeutta voidaan rajoittaa markkinaehtoperiaatteen avulla vaikkakaan kyse ei olisi alikapitalisoinnista. Mielenkiintoista on myös se, että korkein hallinto-oikeus suositteli jo päätöksessään KHO 1999:19 tutkimaan koron markkinaehtoisuutta. Yllä oleva tapaus antaa kuitenkin viitteitä siitä, että koron vähennysoikeutta voitaisiin rajoittaa nykylainsäädännönkin puitteissa. Konsernin sisäiset rahoitustapahtumat ovat yhä enemmän verottajan mielenkiinnon kohteena. Verotarkastusten yhteydessä korkotasosta esitetään yhä useammin kysymyksiä ja puututaan herkemmin niihin tilanteisiin, missä korko poikkeaa markkinaehtoperiaatteen mukaisesta tasosta.²²⁸

Huolimatta oikeuskäytännön kehittymisestä ja verottajan aktiivisuuden lisääntymisestä, olisi oikeusvarmuuden kannalta tärkeää, että koron vähennysoikeuden rajoittamisesta tehtäisiin säädös. KHO:n päätös antaa kuitenkin pelivaraa säädöksen toteuttamisen aikataululle. Todennäköisesti yritykset tarvitsevat tarpeeksi pitkän sopeutumisajan säädökseen totuttautumisessa. Sinä aikana koron vähennysoikeutta voitaisiin rajoittaa yllä olevan

²²⁷ KHO 2010:73.

²²⁸ Karjalainen 2010, s. 378.

esimerkin (KHO 2010:73) mukaisesti kiinnittämällä huomiota sisäisten korkojen markkinaehtoisuuteen.

3.4 Lyhyesti veronkiertoon liittyvästä lainsäädännöstä

Vaikka Suomessa ei ole tällä hetkellä muodollisia alikapitalisointisäännöksiä, voidaan alikapitalisointitilanteita jossain määrin tarkastella nykylainsäädännön valossa. Periaatteessa alikapitalisointia tulisi voida rajoittaa veron kiertämistä estävillä määräyksillä²²⁹. Tällöin tulevat kysymykseen ainakin yleinen veronkierron estävä VML 28 § ja siirtohintaoikaisua koskeva VML 31 §. Näiden perusteella tulisi olla esimerkiksi mahdollista uudelleen klassifioida konsernin sisäisiä korkomaksuja osingoksi markkinaehtoperiaatteen perusteella.²³⁰

Konsernin sisäisessä rahoitustapahtumassa lainaksi kirjatulla rahoitusinstrumentilla voi olla niin paljon oman pääoman ominaisuuksia, että sitä on käsiteltävä VML 28 §:n nojalla omana pääomana. Tällöin olosuhteelle on annettu ”*sellainen oikeudellinen muoto, joka ei vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta*”, ja verotuksessa on meneteltävä ”*niin kuin asiassa olisi käytetty oikeaa muotoa*”. Ongelmana on se, että on vaikeaa esittää kaikkiin tapauksiin soveltuvaa kriteeriä. Kutakin lainasopimusta tulisi arvioida yksittäin. Tällöin analysoinnin kohteena voisi olla esimerkiksi lainan voittosidonnaisuus ja laina-aika.²³¹

Verohallinto kokeekin, että VML 28 §:n soveltaminen on hyvin epävarmaa. Oikeuskäytännössä on olemassa ainoastaan yksittäisiä hallinto-oikeuden päätöksiä, joissa korkojen vähennyskelpoisuuteen on puututtu VML 28 §:n nojalla. Toisaalta on ollut päätöksiä joissa on sallittu monikymmenkertainen velan osuus verrattuna oman pääoman määrään. Verottaja kokee VML 28 §:n ja siihen liittyvän oikeuskäytännön sen verran epäselväksi, että sen on vaikea niiden perusteella puuttua konsernin sisäisiin korkomaksuihin tai

²²⁹ Ks. Äimä 2010, s. 380.

²³⁰ Viitala 2008, s. 277.

²³¹ Andersson 2003, s. 462.

alikapitalisointiin.²³² Oikeustapausten vähäinen määrä viittaisi siihen, että VML 28 §:n soveltamisessa rajat ylittäviin tilanteisiin on tavallista suurempi kynnyksen²³³.

Edellä kuvailussa tapauksessa KHO 2010:73 ulkomaille maksettuihin korkoihin sovellettiin VML 31 §:ää siirtohinnoitteluoikaisusta. KHO:n ratkaisussa korkojenvähennysoikeus evättiin sen nojalla, että ne olivat huomattavasti korkeampia verrattuna aiempiin korkoihin, joita yritys maksoi ennen rahoituksen uudelleenjärjestelyä. Lisäksi käytetyt vakuudet osaltaan viittasivat siihen, että yritys oli luottokelpoinen ja koron taso oli liian suuri. Tapauksessa on suoritettu yksittäisen tapauksen edellyttämää harkintaa, joten sen yleistä prejudikaatti arvoa voidaan pitää kyseenalaisena. Käytännössä kyseessä onkin yksittäistapaus, jonka perusteella ei voida vetää yleisiä johtopäätöksiä esimerkiksi hyväksyttävästä koron tasosta. VML 31 §:n sovelluksessa alikapitalisointiongelmaan on kuitenkin se etu, että siihen ei lähtökohtaisesti sisälly syrjintää. Markkinaehtoperiaatetta voidaan soveltaa yhtä hyvin niin rajat ylittäviin kuin kotimaisiin tilanteisiin.

Konsernin sisäisiä korkomaksuja on myös mahdollista tarkastella peiteltyä osingonjakoa koskevan VML 29 §:n valossa. Tämä ei ole kuitenkaan relevanttia, koska säännös koskee osakeyhtiön osakkaalle tai tämän omaiselle maksamaa rahanarvoista etuutta, joka perustuu osakkuusasemaan ja jonka hinnoittelu poikkeaa olennaisesti tavanomaisesti tai etuus on annettu vastikkeetta.²³⁴ Edun saaja on verovelvollinen käyvän hinnan ja käytetyn hinnan välisestä erotuksesta. Korke- ja rojaltidirektiivin (2003/49/EY) perustuvan korkojen lähdeverovapauden perusteella on kuitenkin epätodennäköistä, että tämä olisi käytännössä mahdollista kansainvälisissä tilanteissa.

Ongelmana korkovähennyksen epäamisessä ja/tai luonnehtimisessa voitonjaoksi on se, että kansainvälisissä tilanteissa ne johtavat hyvin helposti kaksinkertaiseen verotukseen, koska sama rahasuoritus saatetaan verottaa emoyhtiön asuinvaltiossa sen korkotulona. Periaatteessa tällainen konfliktitilanne tulisi ratkaista siten, että asuinvaltio noudattaa lähdevaltion määritelmää konfliktitilanteessa. Nämä tilanteet on mahdollista välttää, jos ne on huomioitu verosopimuksissa. Jos näin ei ole, on vaarana se, että verovelvollinen jää kärsimään valtioiden

²³² Konserniverokeskus 2009, s. 5. Ks. myös Penttilä 2009, missä hän arvioi sääntelytarpeen vähenevän, jos KHO:sta tulisi ratkaisu missä sovelletaan VML 28 §:ää kansainväliseen rahoitusjärjestelyyn. Toisaalta hän myös epäilee tätä ratkaisua oikeusvarmuuden kannalta.

²³³ Penttilä 2007, s. 99; Ks. myös Andersson 2003, s. 461, alikapitalisointiin ei ole juurikaan puututtu 1970-luvun jälkeen. Osasyynä tähän on luultavasti se, että useisiin tärkeimpiin verosopimuksemme on otettu niin sanottu kvalifioitu syrjintäkielto, jonka tarkoituksena on nimenomaan estää soveltamasta alikapitalisointiseuraamuksia.

²³⁴ Ks. Äimä 2010, s. 381, missä todetaan, että yhteisön verottaminen peitelystä osingosta on melko harvinaista.

erimielisyydestä.²³⁵ Lisäksi veronkiertosäännöksissä vaikuttaa olevan alikapitalisointi tilanteissa ongelmana niiden yleinen sovellettavuus. Tällä on oikeuden ennustettavuutta ja oikeusvarmuutta heikentävä vaikutus.²³⁶

²³⁵ Andersson 2003, s. 463-464.

²³⁶ Ks. Helminen 2009, s. 2, oikeusvarmuudesta, ennustettavuudesta ja legaliteettiperiaatteesta johtuen on perusteltua, että yleisiä veronkiertosäännöksiä ei ole sovellettu nykyistä laajemmin.

4. Kansainvälistä vertailua sisäisiin korkoihin liittyvästä sääntelystä

4.1 Yleistä kansainvälisen sääntelyn kehityksestä

Alikapitalisointiin ja kansainväliseen koronmaksuliikenteeseen liittyvä sääntely on kiristynyt ajan mittaan.²³⁷ Sääntelyn kiristämisen valinneiden maiden joukossa erityisesti korkokattosääntely on saavuttanut suosiota. Näillä säädöksillä voidaan yleisesti rajoittaa koronvähennysoikeutta tai ne voivat olla jokin tietty prosenttiosuus operationaalisen toiminnan tuloksesta. Tämä sääntely on korvannut käytäntöä jossa korkoja uudelleen klassifioitiin osingoksi korkojenvähennysoikeuden epäämiseksi²³⁸. Sääntelyn suosiosta kertoo se, että jo lähes 75 prosenttia EU:n jäsenvaltioista soveltaa korkokattosääntelyä.²³⁹

Kansainvälisesti korkokattosääntelyn mallina ovat olleet Yhdysvaltojen *interest stripping*-säännöt. Näiden sääntöjen mukaan vieraan pääoman määrä suhteessa omaan pääomaan ei saa ylittää suhdelukua 1,5:1. Lisäksi velkapainotteisten yritysten korkojenvähennysoikeutta on rajoitettu enintään puoleen verotuksen tuloksenlaskentasääntöjen mukaisesta tulosta. Sääntöjen tarkoituksena on estää Yhdysvaltojen veropohjan rapautuminen estämällä velkapainotteiset sijoitukset Yhdysvaltalaisiin tytäryhtiöihin.²⁴⁰

Myös verokeidas-valtioihin ja alhaisen verokannan maihin suuntautuvien korkomaksujen vähennysoikeutta on pyritty rajoittamaan. Muita esimerkkejä sääntelyn kiristymisestä on raportointivelvollisuuksien lisääntyminen ja CFC -yhtiöihin (*controlled foreign company*) liittyvän sääntelyn tarkentaminen. Se, että sääntelyä kiristetään, ei ole kuitenkaan ainoa kehityssuunta. Nykyään verolakeja myös muutetaan aiempaa nopeammin. Näin voidaan paremmin vastata markkinoiden kehitykseen.²⁴¹

Toinen suunta kansainvälisen sääntelyn kehityksessä on jo edellä mainittu Belgian toimintatapa. Vuonna 2005 Belgiassa tehtiin säännös omalle pääomalle tehtävästä fiktiivisestä korkovähennyksestä. Vastaavanlainen säännös säädettiin Brasiliassa jo 90-luvulla.

²³⁷ Hinn 2008, s. 22.

²³⁸ Ks. Andersson 2003, s. 460, aiemmin jotkin maat katsoivat, että alikapitalisointiin voitiin puuttua katsomalla osa emoyhtiön myöntämästä lainasta omaksi pääomaksi. Ks. myös tästä esimerkkinä Asia C-324/00, *Lankhorst-Hohorst*.

²³⁹ Hinn 2008, s. 23-24.

²⁴⁰ Äimä 2010a, s. 181-182.

²⁴¹ Hinn 2008, s. 27.

Fiktiivisellä korkovähennyksellä pyritään saamaan oman- ja vieraan pääoman erien verokohtelu neutraalimmaksi. Tämän voidaan katsoa lisäävän taloudellista tehokkuutta, koska eri rahoitusvaihtoehtojen verokohtelulla ei ole vaikutusta investointipäätökseen. Toisaalta voidaan nähdä, että kyse on aggressiivisesta verokilpailusta.

Belgiassa on huomattu olevan joitakin viitteitä siitä, että fiktiivinen korkovähennys olisi lisännyt investointeja. Toisaalta on myös huomattu, että se on murentanut veropohjaa²⁴². Luultavasti tilannetta arvioidaan uudestaan, kunhan saadaan lisänäyttöä mallin vaikutuksista. Myös Italiassa ja Isossa-Britanniassa on käyty keskustelua fiktiivisestä korkovähennyksestä.²⁴³

Myös Belgian naapurimaassa Alankomaissa on jossain määrin innovatiivinen verotus korkoihin liittyen. Alankomaissa on käytössä ”*interest box*” –säännöstö, jota sivusin jo kappaleessa 2.3.2. Kaikki yhtiöt, jotka maksavat yhteisöveroa Alankomaihin, kuuluvat sovelluksen piiriin. ”*Interest box*” –säännösten mukaisesti yhtiön maailmanlaajuisista korkotuloista vähennetään maailmanlaajuiset korkomenot. Tästä syntyy tulojäännös (olettaen korkotulot korkomenoja suuremmiksi) johon kohdistuu viiden prosentin verokanta.²⁴⁴

EU:n sisällä maiden sääntelyyn on vaikuttanut erityisesti EY-tuomioistuimen oikeuskäytäntö. Erityisesti sijoittautumisvapauteen ja ei-syrjivään kohteluun liittyvät esimerkitapaukset ovat huomionarvoisia säädeltäessä kansainvälistä koronmaksuliikennettä.²⁴⁵

Säätelyn lisääntyminen tai kiristyminen ei ole ainoastaan vaikuttanut tehtyihin korkovähennyksiin tai valittuihin rahoitusrakenteisiin. Sääntely on monimutkaistunut, mikä on johtanut epävarmuuden lisääntymiseen ja heikentänyt ennustettavuutta. Tulevaisuuteen liittyvä epävarmuus voidaan katsoa riskitekijänä joka vaikuttaa investoinnin nykyarvoon ja sitä kautta investointipäätökseen. Tämän voidaan katsoa olevan sääntelyn tehokkuuteen liittyvä ongelmakohta ja siksi huomionarvoinen asia mietittäessä mahdollista sääntelyä liittyen alikapitalisointiin ja koronvähennysoikeuteen.²⁴⁶

²⁴² Ks. tähän liittyen kappale 3.1.4, jonka mukaan Belgian malli on huomattu verotehokkaaksi.

²⁴³ Hinny 2008, s. 32.

²⁴⁴ Äimä 2010, s. 415-416.

²⁴⁵ Tästä esimerkiksi HE 107/2006, siirtohinnoittelua koskevan lain esitöissä otettiin huomioon asia C-324/00 *Lankhorst-Hohorst* mainitsemalla erikseen, että säädöksen tulisi ottaa kohta missä mainitaan erikseen, että se koskee myös kotimaisia tilanteita.

²⁴⁶ Hinny 2008, s. 27.

4.2 Vertailtavat valtiot ja taustaa vertailuvaltioiden sääntelylle

4.2.1 Saksa

Saksa on pyrkinyt lisäämään verojärjestelmänsä kilpailukykyä laskemalla yhteisöveroprosenttinsa (*corporate tax rate*) 15 prosenttiin. Lisäksi saksalaiset yritykset maksavat kuntien määräämää ja perimää elinkeinoveroa (*trade tax*), joka on keskimäärin noin 15 prosenttia. Verotulojansa turvatakseen Saksa on laajentanut veropohjaansa ja samalla rajoittanut verosuunnittelumahdollisuuksia.²⁴⁷

Huolimatta uudistuksista, Saksa on edelleen korkean verokannan maa. Yhteisöjen on arveltu maksavan Saksassa tulosta veroa hieman alle 30 prosenttia. Tämän takia yrityksillä on kannustin allokoida tulojaan Saksan ulkopuolelle. Saksassa on ainakin aiemmin ollut normaalia rahoittaa yritystoiminta matalan verokannan valtiosta, jotta vältettäisiin Saksan korkea veroaste. Tähän on voitu pyrkiä esimerkiksi alikapitalisoimalla saksalainen tytäryhtiö. Saksassa on paljon keskisuuria yrityksiä, joilla on tyypillisesti ollut pieni omavaraisuusaste, noin 18 prosenttia.²⁴⁸

Saksassa alikapitalisointitilanteisiin pyrittiin puuttumaan pitkään hallinnollisten ohjeiden perusteella, kunnes Bundes Finanzhof vuonna 1992 antamallaan päätöksellä kumosi tämän käytännön. Seuraavana vuonna parlamentti hyväksyi alikapitalisointia koskevan lainsäädännön, jonka perusteella yhtiöverotusta koskevaan lakiin (*Körperschaftsteuergesetz, KStG*) lisättiin 8a §. Kyseistä säännöstä sovellettiin vieraasta pääomasta maksettuihin korvauksiin joiden saajana oli sellainen etuyhteydessä oleva maksajayhtiön osakas, joka ei ollut oikeutettu yhtiöveron hyvitykseen.²⁴⁹ Käytännössä yhtiöverotuksen hyvitysjärjestelmään kuulumattomalle osakkeenomistajalle maksettua vieraan pääoman korvausta voitiin verottaa tietyn edellytyksin peiteltyinä voitonjakona.²⁵⁰

Ulkomaisiin emoyhtiöihin ei yleensä sovellettu yhtiöveron hyvitystä, kun taas suurimpaan osaan kotimaisista yhtiöistä sitä sovellettiin. Tämä johti lopulta siihen, että EY tuomioistuin katsoi asiassa C-324/00, *Lankhorst-Hohorst*, että KStG 8a §:n 1 momentin 2 kohdan mukainen toimenpide oli EY 43 artiklaan sisältyvän sijoittautumisvapauden vastainen.

²⁴⁷ Striegel 2008, s. 313.

²⁴⁸ Striegel 2008, s. 315-316. Saksan yrityssektorin osalta on syytä huomioida se, että tässä esitetty tieto on peräisin vuodelta 2008 ja on mahdollista, että esimerkiksi keskisuurten yritysten omavaraisuusaste on muuttunut vuoteen 2011 mennessä.

²⁴⁹ VM 1995, s. 74-75. Etuyhteys edellytti, että osakas omisti vähintään 25 prosenttia yhtiöstä.

²⁵⁰ Ks. asia C-324/00, *Lankhorst-Hohorst*, kohta 3.

Kyseinen lainkohta mahdollisti sen, että ulkomaisessa omistuksessa olevaan yhtiöön kohdistui ankarampi verotus kuin puhtaasti kotimaisessa omistuksessa olevaan yhtiöön.²⁵¹

Nykyään Saksassa on säädetty korkokulujen vähennysoikeuden rajoituksista. Tämä korvaa aiemman käytännön, jossa ulkomaille suuntautuvia korkomaksuja rajoitettiin alikapitalisointisäännöksin.²⁵²

4.2.2 Ruotsi

Ruotsissa säädettiin vuonna 2008 korkokatosta, jolla pyrittiin leikkaamaan korkojenvähennyskelpoisuutta lähinnä keinotekoisissa järjestelyissä.²⁵³ Tätä ennen kaikki korkomenot olivat vain vähäisin poikkeuksin vähennyskelpoisia niille yhtiöille joiden asuinvaltiona oli Ruotsi. Ennen vuotta 2008 ruotsalaiset yritykset maksoivat korkotuloista veroa 28 prosentin verokannan mukaan. Luonnolliset henkilöt maksoivat korkotuloista veroa 30 prosenttia. Ruotsissa katsottiin, että kuvatuinen verorakenne korkojen osalta ei kannustanut verosuunnitteluun esimerkiksi ohjaamalla luonnollisen henkilön korkotulo alemman verokannan piiriin. Kansainvälisissä tilanteissa tilanne oli kuitenkin toinen.²⁵⁴

Ruotsissa asuvat yritykset harjoittivat ennen vuotta 2009 ”velkavivutettuun” rahoitukseen perustuvaa verosuunnittelua. Tilanne oli kutakuinkin vastaava, kuin mitä Suomessa tällä hetkellä. Rajoitetusti verovelvollisen Ruotsista saama korkotulo oli lähdeverovapaata ja koron vähennysoikeutta ei ollut rajoitettu elinkeinoverotuksessa. Etuyhteyssuhteessa koron suuruutta rajoitti markkinaehtoperiaate. Kansainvälisiin tilanteisiin liittyvää ongelmaa korosti vielä se, että suuri osa Ruotsin yrityksistä on kansainvälisiä ja kansainvälinen kauppa on tärkeä osa Ruotsin kansantaloutta.²⁵⁵

Käytännössä koronvähennysoikeuden rajoitukset koskivat Ruotsissa vain muutamia erityistapauksia²⁵⁶. Lähinnä nämä olivat tapauksia, joissa osakkeenomistajan yhtiöön tekemä pääomansijoitus oli tosiasiallisesti oman pääomanehtoinen sijoitus yhtiöön. Tämä ei kuitenkaan rajoittanut hybridi-instrumenttien käyttöä yhtiön rahoituksessa, koska käytännössä

²⁵¹ Ks. asia C-324/00, *Lankhorst-Hohorst*, kohdat 28, 29 ja 45.

²⁵² Striegel 2008, s. 317.

²⁵³ Äimä 2010, s. 395.

²⁵⁴ Jonsson – Melz 2008, s. 701.

²⁵⁵ Ks. Äimä 2010, s. 393; Jonsson – Melz 2008, s. 703 ja Skatteverket 2008, s. 5. Vrt. kappaleet 3.2.1 ja 3.2.2. Vrt. myös Suomesta KHO 2010:73, missä korkein hallinto-oikeus rajoitti koronvähennysoikeutta sillä perusteella, että korot eivät olleet markkinaehtoisia.

²⁵⁶ Vrt. kappale 3.2.3.

pääomansijoitus katsottiin velaksi, jos siihen liittyi muodollinen takaisinmaksuvelvollisuus. Lisäksi ennen vuotta 2008 Ruotsissa oli hyvin vähän oikeustapauksia, joissa koronvähennysoikeuteen olisi puututtu.²⁵⁷

Vuonna 2008 *Skatteverket* arvioi, että korkovähennyksin tapahtuva verosuunnittelu söi Ruotsin veropohjaa 25 miljardilla kruunulla²⁵⁸. Verotuloja Ruotsin valtio menetti kyseisen arvion mukaan noin 7 miljardia kruunua ($28\% * 25\text{mrkr} = 7\text{mrdrkr}$).²⁵⁹ Mielenkiintoista on myös se, että vielä vuonna 2007 Ruotsissa katsottiin, että koronvähennysoikeuden rajoituksia ei ollut näköpiirissä.²⁶⁰

4.2.3 Tanska

Vuodesta 2005 vuoteen 2008 Tanskassa oli vakaa taloudellinen kasvu. Samalla inflaatio ja korot olivat matalalla tasolla. Alhainen korkotaso johti osaltaan siihen, että julkisesti noteerattujen yhtiöiden määrä Kööpenhaminan pörssissä laski noin 200 yhtiöön. Taloudellinen kasvu ja suhteellisen alhaiset rahoituskustannukset vaikuttivat siihen, että ulkomaiset sijoittajat hankkivat suhteellisen suuriakin tanskalaisia yrityksiä. Tunnetuimmat esimerkit ovat tanskalainen telekommunikaatioyritys TDC ja kansainvälinen ISS -konserni. Yritystojen jälkeen kohdeyritykset poistettiin Kööpenhaminan pörssistä. Tyypillisesti suuri osa kohdeyrityksen nettovarallisuudesta siirrettiin osinkojen muodossa uusille (ulkomaisille) omistajille. Lisäksi kohdeyritykset ottivat isoja lainoja sekä kansainvälisiltä että kotimaisilta markkinoilta.²⁶¹

Tanskalaisia yrityksiä kannatti ostaa niiden tuloksellisuuden takia. Ulkomaisille sijoittajille tämä merkitsi tuottoisaa investointia. Lisäksi Tanskassa oli mahdollista ”velkavivuttaa” tai alikapitalisoida tanskalainen kohdeyritys. Sijoittajille tämä oli hyvä keino parantaa entisestään oman pääoman tuottoa. Samalla voitiin minimoida verorasitusta tulouttamalla voittoja pois Tanskasta matalamman verokannan piiriin.

Ennen vuotta 2007 Tanskan laaja verosopimusverkosto mahdollisti kansainvälisten sijoitusten strukturoinnin tanskalaisen holdingyhtiön välityksellä. Tätä voidaan verrata Suomessa

²⁵⁷ Ks. Jonsson – Melz 2008, s. 702.

²⁵⁸ $1\text{€}=0.110605\text{ SEK}$ (7.4.2011). Nykyvaluuttakurssein 25 miljardia kruunua on noin 3 miljardia euroa.

²⁵⁹ Ks. *Skatteverket* 2008, s. 5. Nykyvaluuttakurssein 7 miljardia kruunua on hieman alle 800 miljoonaa euroa. Vrt. kohdassa 2.3.5 tekemääni arvioon, jonka mukaan Suomi menettää holdingyhtiöiden kautta tapahtuvassa verosuunnittelussa verotuloja noin 100 miljoonaa euroa vuosittain.

²⁶⁰ Jonsson – Melz 2008, s. 712.

²⁶¹ Hansen – Stockholm 2008, s. 267.

tehtävään konsernin uudelleenstrukturoidiin, jota kuvailin aiemmin kappaleessa 2.3.4. Periaatteessa Tanskassa oli samat verosuunnittelumahdollisuudet, kuin mitä Suomessa on nykyään. Vuonna 2007 Tanskassa säädettiin korkokattosäännös, jolla estettiin ”velkavivulla” tehtyjä pääomansijoituksia. Säännöksellä rajoitettiin erityisesti pääomasijoittajien tanskalaisten yritysten kautta tekemiä yritysostoja. Tämä toteutettiin liittämällä koron vähennyskelpoisuus lainan suuruuteen ja tase-eriin.²⁶² Samalla yhteisöveroprosentti laskettiin 28 prosentista 25 prosenttiin.²⁶³

Ennen Vuotta 2007 rajat ylittäviin pääomakorvauksiin liittyvä sääntely keskittyi lähinnä osinkomaksuihin ja tappionsiirtoihin. Kuitenkin, vuonna 2004 Tanskan implementoidessa korko- ja rojaltidirektiivin (2003/49/EY) lainsäädäntöönsä, se samalla tarkisti yhtiöverolakiaan estämään korkomaksuista tehtävät tulonsiirrot alhaisen verokannan valtioon (*Act. no. 221 of 31 March 2004*). Tämän johdosta Tanskassa voitiin periä lähdevero väliyhteisöille maksetuista korkomaksuista. Korkotulot on kuitenkin vapautettu lähdeverosta, jos niihin voidaan soveltaa korko- ja rojaltidirektiiviä (2003/49/EY).²⁶⁴

4.3 Vertailuvaltioiden alikapitalisointiin ja koronvähennysoikeuteen liittyvä lainsäädäntö

4.3.1 Saksan *Zinsscharke* –sääntely

Saksassa korkojen vähennysoikeutta rajoitetaan korkokattosääntelyllä (*Zinsscharke*), joka otettiin käyttöön 1. tammikuuta 2008. Saksan korkokattosääntely kattaa kaiken kotimaisen liiketoiminnan. Sen on yleisesti ymmärretty kattavan tulot kaupankäynnistä tai liiketoiminnasta siten kuin on säädetty Saksan tuloverolaissa.²⁶⁵

Saksassa vähennettävät nettokorkokulut voivat olla korkeintaan 30 prosenttia tilikauden käyttökatteesta (*earnings before interest, taxes, depreciation and amortization, EBITDA*) kuitenkin siten, että miljoonaan euroon asti korot voidaan vähentää vapaasti. Rajan ylimenevältä osalta korot eivät ole vähennyskelpoisia. Tämä pätee kuitenkin ainoastaan konserniyrityksiin. Lisäksi edellytetään, että yrityksellä on toimialalle normaali pääomarakenne ja että rahoitusmenot liittyvät liiketoimintaan. Korkokattosääntelyn mukaista koronvähennysoikeuden rajoitusta ei sovelleta, jos yritysryhmään kuuluvan yrityksen

²⁶² Ks. tähän liittyen Äimä 2007, s. 57.

²⁶³ Ks. esim Beech-Bruun 2007, s. 2.

²⁶⁴ Hansen- Stockholm 2008, s. 269 ja 274.

²⁶⁵ van den Berg van Saparoen 2009, s. 5. Ks. myös Striegel 2008, s. 316.

pääomarakenne on koko yritysr ryhmän pääomarakenteen mukainen. Yrityksen oman ja vieraan pääoman suhde voi poiketa korkeintaan yhdellä prosentilla koko yritysr ryhmän oman ja vieraan pääoman suhteesta.²⁶⁶

Taloudellisen taantumana takia Saksa nosti korkokattosäätelyyn liittyvän rajan kolmeen miljoonaan euroon. On myös luultavaa, että lisää muutoksia on tulossa 2010 vuoden aikana, koska säätelyn on huomattu vaikeuttaneen yritysten toimintaedellytyksiä.²⁶⁷

Carry forward -oikeuden²⁶⁸ mukaisesti korkomenot, jotka ylittävät 30 prosenttia yhtiön käyttökatteesta, voidaan vähentää tulevina vuosina, ellei vähennysoikeutta menetä yritysjärjestelyn tai muun omituksenmuutoksen vuoksi. *Carry forward* -oikeus voidaan evätä muun muassa sen takia, että yritys lakkaa olemasta osa yritysr ryhmää.²⁶⁹

Erotuksena alikapitalisointisäännöksistä, korkokattosäätely koskee kaikkea korkokulua ja liiketoimintaa. Säätely koskee kaikkea velkarahoitusta, eikä pelkästään osakkeenomistajalta saatua vieraan pääoman rahoitusta. Osakkeenomistajalta saatujen lainojen kohdalla on kuitenkin huomionarvoista, että korkokattosäätelyyn liittyvät poikkeukset konserniin kuulumisesta ja sallitusta pääomarakenteesta eivät päde, jos yli 10 prosenttia nettokorkokuluista on maksettu etu-yhteydessä saadusta lainasta. Jos nettokorkokuluista yli 10 prosenttia koostuu etuyhteydessä²⁷⁰ annetusta lainasta, eivät korkokulut ole vähennyskelpoisia rajan ylittävältä osalta.²⁷¹

Korkojen vähennyskelpoisuuteen liittyy lisäksi monia yksittäisiä periaatteita ja sääntöjä, jotka on otettava huomioon:²⁷²

- Saksassa ei ole käytössä fiktiivistä korkovähennystä. Ainoastaan todellisuudessa maksetut korkomaksut voidaan vähentää verotuksessa,
- Valmistusperiodin aikana kertyneet korkomaksut voidaan vähentää osana kiinteän pääoman kulua (Saksan tuloverolaki (*einkommensteuergesetz*, *EStG*) 6 § 4 kohta),

²⁶⁶ Ks. Hinny 2008, s. 25; Äimä 2010a, s. 182; Striegel 2008, s. 317 ja 323 ja van den Berg van Saparoen 2009, s. 6.

²⁶⁷ Äimä 2010a, s. 182.

²⁶⁸ Oikeus siirtää vähennyskeltvottomat menot seuraavalle/seuraaville verovuosille.

²⁶⁹ Äimä 2010, s. 391-392.

²⁷⁰ EStG 4h § ja KStG 8a § mukaan Saksassa etuyhteys edellyttää 25 prosentin omistusosuutta.

²⁷¹ van den Berg van Saparoen 2009, s. 6.

²⁷² Ks. Striegel 2008, s. 323-324.

- Tulokseen perustuvia korkoja ei pääsääntöisesti kohdella erilailla verrattuna sopimusperusteiseen, kiinteään korkoprosenttiin,
- Vaihtovelkakirjaluontoista lainaa kohdellaan verotuksessa velkana aina siihen asti, kun se vaihdetaan omistukseen yhtiössä,
- Subordinoidut lainat (esimerkiksi pääomalaina) käsitetään vieraaksi pääomaksi. EStG 5 § 2 kohdan mukaan subordinoituja lainoja ei voida käsitellä velkana tai vieraana pääomana, jos sitoumukseen liittyvät maksut perustuvat ainoastaan tulevaisuudessa tapahtuvaan tulonmuodostukseen,
- Myös diskonttolainoille voidaan laskea vuosittainen korkovähennys,
- Konsernin sisäisten lainojen korot voidaan vähentää verotuksessa, kunhan niiden avulla ei suoriteta laitonta voitonjakoa ja markkinaehtoperiaatetta kunnioitetaan,
- Pääsääntöisesti myös hybridilainoista voidaan tehdä korkovähennys,
- Varojen lainaamisesta matalan korkotason valuutassa ja niiden edelleen sijoittamisesta korkean korkotason valuuttaan syntyntä, euroissa laskettavaa korkohyötyä tai -tappiota, ei käsitellä korkotulona tai -kuluna verotuksessa ja
- Valuuttariskin suojaksi otetuilla hedge-instrumenteilla ei ole vaikutusta koronmäärittelylle,

Lisäksi EStG 3c §:n 1 kohdan mukaan menoa ei voida vähentää verotuksessa, jos sitä vastaava tulo on verovapaata. EStG 2a § 1 s.1 mukaan ulkomaisia tappioita ei voida kattaa kotimaiseen tuloon perustuvilla korkomaksuilla.

Laskettaessa korkokattosäätelyn mukaista korkovähennyksen maksimirajaa, samaan yritysryhmään kuuluvat yritykset käsitetään yhdeksi liiketoimintaa harjoittavaksi taloudelliseksi yksiköksi. Emo- ja tytäryhtiön tulot lasketaan yhteen, mikä nostaa EBITDA:a. Jos taloudellinen yksikkö käsittää koko konsernin, voidaan välttyä korkokattosäätelyn asettamilta rajoituksilta. Sama ei kuitenkaan päde rajat ylittäviin tilanteisiin, jos yritysryhmä jättää tekemättä konsolidoidun konsernitilinpäätöksen. Tämä voi johtaa siihen, että rajat ylittäviin tilanteisiin Saksan korkokattosäätely on epäedullisempi verrattuna puhtaasti kotimaisiin tilanteisiin. Tämä herättää kysymyksiä säännöksen yhteensopivuudesta EY 43 artiklaan sisältyvän sijoittautumisvapauden kanssa. Lisäksi koronvähennysoikeuden rajoituksesta poikkeamiselle asetettu edellytys yrityksen pääomarakenteen yhdenmukaisuudesta koko yritysryhmän pääomarakenteen kanssa saattaa olla EY-oikeuden vastainen. Voi olla mahdollista, että Saksassa vaadittu pääomarakente vaikuttaa yritysryhmän

muissa maissa olevien yhtiöiden pääomarakenteeseen ja rajoittaa näin sijoittautumisvapautta.²⁷³

Kansainvälisissä verosuhteissaan Saksa on pyrkinyt lisäämään tietojenvaihtoa. Saksan viranomaiset ovat myös pyrkineet parantamaan tietojenvaihtoa yhtiöiden ja niiden neuvonantajien kanssa. Tämän järjestelyn seurauksena yhtiön ja sen neuvonantajien on nykyään mahdollista informoida viranomaisia verotehokkaista järjestelyistä. Tämän käytännön tarkoituksena on se, että viranomaiset ovat tietoisia haitallisista verosuunnittelumahdollisuuksista ja voivat tehdä tähän liittyen tarpeelliset korjaukset lakiin. Nämä korjaukset voivat vaikuttaa jälkikäteisesti jo toteutuneeseen transaktioon, kunhan lakiin tehtävät muutokset saavat lainvoimaisuutensa ennen kalenterivuoden loppua. Siirtohinnoitteluun viranomaiset ovat puuttuneet vaatimalla yhä enenevässä määrin siirtohinnoitteluun liittyvä dokumentointia.²⁷⁴

4.3.2 Korkotulojen lähdeverotus Saksassa

Rajoitetusti verovelvolliselle maksetusta korkotulosta ei tavallisesti peritä lähdeveroa. Verosopimusten mukaiset lähdeverokannat vaihtelevat 0-25 prosentin välillä. Ulkomaille maksettu korkotulo on vapautettu lähdeverosta periaatteessa yli 30:ssä Saksan solmimassa verosopimuksessa.²⁷⁵

Yritys voi lisäksi vältyä lähdeveron maksamiselta sikäli, kuin se on mahdollista EY-oikeuden perusteella. Yritys voi hakea vapautusta tai hyvitystä lähdeveron maksamisesta ainakin emoyhtiödirektiivin (90/435/EY) ja korko- ja rojaltidirektiivin (2003/49/EY) perusteella. Korko- ja rojaltidirektiivi on implementoitu EStG 50g §:n 1 kohtaan, jonka perusteella lähiyhtiöt voivat vapautua saksalaisen omistusyhteisyrityksen maksaman korkotulon lähdeverotuksesta. Vapautuksen tai hyvityksen hakeminen on mahdollista myös verosopimuksen perusteella. Tässä mainittuihin kansainvälisiin velvoitteisiin perustuva vapautus lähdeveron maksamisesta voidaan evätä EStG 50d §:n 1 kohtaan sisältyvän *anti-treaty shopping* -säännöksen²⁷⁶ nojalla.²⁷⁷

²⁷³ Ks. van den Berg van Saparoen 2009, s. 8 ja Äimä 2010, s. 389-390.

²⁷⁴ Striegel 2008, s. 314.

²⁷⁵ Äimä 2010, s. 318.

²⁷⁶ *Treaty shopping* tarkoittaa tässä verojen minimoimista käyttämällä hyväksi jonkin tietyn maan yrityksille edullista verosopimusverkkoa. *Treaty shopping*:lla on mahdollista ohjata tulot korkean verokannan valtiosta esimerkiksi niin sanottuun veroparatiisiin.

²⁷⁷ Striegel 2008, s. 319.

Kotimaiset yritykset voivat vähentää lähdeveron tuloverotuksessaan. Tässä yhteydessä lähdeverotuksella ei ole suurta merkitystä. Ulkomaisilla yrityksillä on mahdollisuus samaan järjestelyyn, jos niillä on tuloja Saksassa sijaitsevasta kiinteästä toimipaikasta. Jos ulkomaisella yrityksellä ei ole kiinteää toimipaikka Saksassa, on lähdevero lopullinen.²⁷⁸

4.3.3 Ruotsin korkojenvähennysoikeuden rajoitukset

Ruotsissa koronvähennysoikeuden rajoitukset sisältyvät tuloverolain (*inkomstskattelagenin, IL*) 24 luvun 10a-10e §:iin. IL 24 luvun 10a § 1 ja 2 kohdan mukaan sääntelyä sovelletaan intressiyhteydessä oleviin yhtiöihin, kun jommallakummalla yhtiöistä on välitön tai välillinen määräysvalta toisessa yhtiössä tai kun yhtiöt ovat pääasiallisesti saman johdon alla. IL 24 luvun 10b § 1 kohdan mukaan intressiyhteydessä oleva yhtiö ei voi vähentää sellaisen koron menoja, joka on otettu samaan intressiyhteyspiiriin kuuluvan yhtiön osakkeiden hankkimiseksi. IL 24 luvun 10b § 2 kohdan mukaan koron vähennysoikeutta rajoitetaan myös silloin, kun ulkopuoliselta yhtiöltä oleva lyhytaikainen velka on vaihdettu intressiyhteydessä olevalta yhtiöltä otettuun lainaan. IL 24 luvun 10c §:n mukaan ulkopuoliselta otetun lainan koronvähennysoikeutta on rajoitettu, jos toisella intressiyhteisyriksellä on saatavia ulkopuoliselta lainanantajalta²⁷⁹.

Ruotsissa sovellettava korkokattosääntö sisältyy IL 24 luvun 10d §:ään. IL 24 luvun 10d §:n 1 kohdan mukaan korkomeno voidaan yleensä vähentää, jos sitä vastaava tuloa verotetaan vähintään 10 prosentin verokannalla koronsaajayhtiön asuinvaltiossa. Lisäksi IL 24 luvun 10d § 2 kohdan mukaan lainalla, johon korko perustuu, tulee olla pääasiallisesti liiketaloudelliset perusteet.

Ruotsin veroviranomaiset antoivat tammikuussa 2009 tulkintaohjeen, jonka mukaan liiketaloudellisia perusteita arvioidaan kokonaisarviointina. Tällöin otetaan huomioon kaikki olennaiset seikat, kuten konsernin yritys- ja rahoitusrakenne ennen ja jälkeen yritysjärjestelyn, sisäisten lainasuhteiden tarkoitus, lainanantajayhtiön toimiala ja merkitys konsernin rahoituksessa, sekä se kuinka etuyhteydessä olevien välinen rahoitus on yleisesti järjestetty. Lainan liiketaloudellisten syiden määrittelyyn liittyy kuitenkin vielä epävarmuutta. Lisäksi epäselvyyttä on Belgiaan maksettavien korkojen vähennyskelpoisuudesta. Belgian fiktiivisen

²⁷⁸ Striegel 2008, s. 317-319.

²⁷⁹ Tällä voidaan estää niin sanottua *back-to-back* -lainausta.

korkovähennyksen takia efektiivinen verokanta voi olla tietyissä tapauksissa noin 5 prosenttia.²⁸⁰

4.3.4 Tanskassa sovellettava lainsäädäntö

Lisää Tanskassa tehdyistä yritysjärjestelyistä ja vertailua Suomen nykyiseen tilanteeseen

Kävin jo maavertailun alussa hieman läpi Tanskassa tehtyjä yritysjärjestelyjä. Tässä haluan käydä kuitenkin vielä hieman tarkemmin läpi Tanskan tilannetta ennen veroreformia, koska tämä on hyvin oleellista Suomeen tehtävän vertailun kannalta.

Kuten jo edellä mainitsin, vuonna 2007 koronvähennysoikeuteen liittyvää säännöstä muutettiin Tanskassa. Muutoksen tavoitteena oli estää tanskalaisia yhtiöitä ostaneiden ulkomaisten konsernien tekemät rahoitusjärjestelyt, joissa pääomia siirrettiin ulkomaille ja tilalle myönnettiin konsernin sisäistä lainaa. Periaatteessa kysymys oli yritysoston jälkeen tehdystä *debt push down* –järjestelystä. Tällä järjestelyllä oli mahdollista keventää tanskalaisen kohdeyhtiön verorasitusta Tanskassa. Vuoden 2007 veroreformi sai alkunsa tutkimuksesta, missä huomattiin kyseisten järjestelyiden johtaneen ennennäkemättömiin verosäästöihin. Tanskassa tehty tutkimus sisälsi seitsemän erityistapausta, missä kansainvälinen sijoittajaryhmä oli ostanut tanskalaisen emoyhtiön²⁸¹. Tutkimuksessa huomattiin, että järjestelyiden tuloksena kohdeyrityksen varallisuus siirrettiin osinkoina ulkomaille ja kohdeyritys alikapitalisoitiin massiivisilla lainoilla, jolloin koroista tehtävät vähennykset nousivat.²⁸²

Aiemmin kappaleessa 2.2.1 tuli ilmi, että vuosina 2004-2008 ulkomaisten tytäryhtiöiden määrä on kasvanut Suomessa huomattavasti. Samalla ulkomaisten tytäryhtiöiden liikevaihto on kasvanut merkittävästi verrattuna muuhun yritys sektoriin verrattuna. Yksi selitys tälle on se, että ulkomaalaiset sijoittajat ovat ostaneet suomalaisia yrityksiä. Kappaleessa 2.3.5 esitetty tukee tätä päätelmää. Suomessa on huomattu, että ulkomaiset sijoittajat perustavat Suomeen hyvinkin velkapainotteisia holdingyhtiöitä, jotka ostavat suomalaisen, liiketoimintaa harjoittavan yhtiön konsernin sisällä myönnetyllä lainalla. Holdingyhtiön velkapainotteisuus johtaa hyvinkin suuriin korkotasoihin (12-15 prosenttia).

²⁸⁰ Äimä 2010, s. 396.

²⁸¹ Vrt. Konserniverokeskus 2009, s. 4, missä konserniverokeskus oli tutkinut 23 holding-tyyppistä yhtiötä, joiden tekemät korkovähennykset olivat merkittäviä liikevaihtoon nähden.

²⁸² Hansen – Stokholm 2008, s. 269-270.

Kappaleessa 2.3.5 kävin läpi myös konserniverokeskuksen lausunnossa esille tulleita lukuja liittyen holding-tyyppisten yhtiöiden suorittamiin korkomaksuihin ulkomaille. Konserniverokeskuksen tietojen perusteella suurin osa ulkomaille suuntautuvista korkomaksuista maksetaan ulkomaille suomalaisten holdingyhtiöiden kautta. Tanskaan tilanne vertautuu siten, että ensin tehdään kohdemaahan yritysjärjestely, jolla hankitaan liiketoimintaa harjoittava kohdeyhtiö. Tämän jälkeen kohdeyhtiön rahoituksessa suoritetaan *debt push down* -järjestely. Tämä on kannattavaa koroista tehtävän vähennyksen takia. Lisäksi Suomeen kannattaa tällä hetkellä investoida, koska Suomi on Euroopan mittakaavassa kilpailukykyinen talous. Täällä on mahdollista tehdä tulosta, joka voidaan tulouttaa konsernin sisäisin korkomaksuin ulkomaille. Rajoittamaton koronvähennysoikeus osaltaan parantaa tänne tehtävän sijoituksen tuottoa. Tilanne on verrattavissa Tanskan tilanteeseen vuosina 2005-2008.

Tanskan alikapitalisointi- ja korkokattosäätely

Malmgrenin (2009) mukaan Tanskassa on käytössä niin sanotut perinteiset alikapitalisointisäännökset. Tällä hän tarkoittaa sitä, että alikapitalisointisäännöksellä rajoitetaan vieraan pääoman määrää suhteessa omaan pääomaan.²⁸³ Tämä ei kuitenkaan anna täsmällistä kuvaa Tanskan alikapitalisointisäännöksistä. Tanskassa oli kylläkin ensin perinteinen alikapitalisointisäännös. Vuonna 2007 tätä täydennettiin korkokattosäätelyllä (*Act no. 540 of 6 June 2007*)²⁸⁴. Huomionarvioista on se, että korkokattosäätelyä sovelletaan vasta sitä edeltäneen alikapitalisointisäännöksen jälkeen²⁸⁵.

Korkokattosäännöksen tavoitteena oli estää edellä kuvatut *debt push down* -järjestelyt Tanskassa, missä ulkomaiset sijoittajat ostivat tanskalaisia yhtiöitä, siirsivät varat ulkomaille ja alikapitalisoivat tanskalaisen kohdeyhtiön. Verrattuna alikapitalisointisäännöksiin korkokattosäätely on tarkemmin kohdennettu. Toisaalta korkokattosäätely voidaan nähdä alikapitalisointisäännökseen liittyvänä tarkennuksena. Tanskan alikapitalisointisäännöksen ja korkokattosäännöksen kutsuminen perinteiseksi alikapitalisointisäännökseksi antaa liian yksioikoisen kuvan Tanskan alikapitalisointisäännöksistä ja koronvähennysoikeuden rajoituksista.

²⁸³ Malmgren 2009, s. 16-17

²⁸⁴ Ks. tähän liittyen Hansen – Stokholm 2008, s. 269

²⁸⁵ Bech-Bruun 2007, s. 2.

Alikapitalisointisäännös sisältyy Tanskan yhtiöverolain (*selskabsskatteloven, SEL*) 11 §:ään. SEL 11 § 1 kohdan mukaan vieraan ja oman pääoman suhde voi olla korkeintaan 4:1. Vieraan pääoman tai velkapääoman osuuden ylittäessä laissa määritellyn rajan, ei sen korkoja voida vähentää verotuksessa. Tämä ei kuitenkaan sovellu lainoihin, jotka ovat alle 10 miljoona DKK²⁸⁶. Yli 20 miljoona DKK suuruisen lainan osalta korkokulujen vähennyskelpoisuus on taas rajoitettu 6,5 prosenttiin Tanskassa asuvan yhtiön liikeomaisuudesta²⁸⁷. Yhtiön on mahdollista vähentää suhdeluvun ylittävät korot, jos se pystyy osoittamaan vastaavien korkojen vähennyskelpoisuuden riippumattomien osapuolten välillä.²⁸⁸

Korkokattosääntely sisältyy SEL 11B §:ään ja SEL 11C §:ään. Tanskan korkokatto koostuukin kahdesta erillisestä säännöstä. SEL 11B §:n 1 kohtaan sisältyvän ensimmäisen säännön mukaan korko, johon liittyvä laina ylittää yhtiön liikeomaisuuden (*assets*)²⁸⁹, ei ole vähennyskelpoinen verovelvollisen yhtiön verotuksessa. Lisäksi SEL 11B §:n mukaan nettorahoituskulut voidaan vähentää ainoastaan standardikorkoon asti²⁹⁰. Jos standardikorko on esimerkiksi 6,5 prosenttia, ei nettorahoituskuluista tehtävä vähennys voi ylittää 6,5 prosenttia yhtiön liikeomaisuudesta.²⁹¹

Alikapitalisointisäännöksestä SEL 11B § eroaa siten, että sitä voidaan soveltaa verovelvollisen kaikkiin velkoihin, riippumatta velallisen ja lainanantajan suhteesta.

²⁸⁶ 1 €=7.45625 DKK (3.3.2011). 10 miljoonaa DKK on noin 1,3 miljoona euroa.

²⁸⁷ Äimä 2007, s. 57.

²⁸⁸ Ks. Malmgren 2009, liite 1.

²⁸⁹ Ks. Hansen – Stokholm 2008, s. 272-273 liikeomaisuuden laskentaperusteista. Yhtiön tai konsernin liikeomaisuus lasketaan yhteen korkokaton määrittelemistä varten. Jos tanskalaisella konsernilla on kiinteä toimipaikka ulkomailla, ei kiinteän toimipaikan liikeomaisuus tule automaattisesti mukaan kokonaislaskelmaan. Ulkomailla sijaitsevan kiinteän toimipaikan liikeomaisuus tulee mukaan laskelmiin ainoastaan silloin, kun konserni tekee vapaaehtoisesti rajat ylittävän konsolidoidun konsernitilinpäätöksen. Tanskalaiseen yhtiöön ulkomailta siirretty liikeomaisuus tulee mukaan laskelmiin, kunhan varat ovat ensin olleet vähintään kaksi vuotta tanskalaisessa yhtiössä. Myös konsernin keskinäiset omistukset otetaan mukaan laskelmiin.

Tanskalaisen yhtiön omistamat ulkomaisen yhtiön osakkeet arvostetaan 20 prosenttiin niiden arvosta, jos ulkomainen yhtiö ei ole osa vapaaehtoista konsolidoitua konsernitilinpäätöstä. Käytännössä näin tapahtuu melko harvoin. Tämä tarkoittaa, että laskettaessa korkokattoa, puhtaasti kotimaisille yhtiöille/konserneille se on useissa tilanteissa automaattisesti suurempi verrattuna kansainvälisiin tilanteisiin. Tämä voi tarkoittaa sitä, että Tanskan säännös ei ole täysin yhteensopiva EY-oikeuden kanssa.

Ks. myös Äimä 2010, s. 386, laskettaessa yhtiön liikeomaisuutta on tase-eristä vähennettävä vuosittain jaettavat osingot. Laskettaessa tase-erään perustuvaa korkokattoa, ei laskelmiin oteta mukaan kassavirtoja, saatavia eikä lainoja.

²⁹⁰ Esimerkiksi vuonna 2007 standardikorko oli 6,5 prosenttia.

²⁹¹ Hansen – Stokholm 2008, s. 271-272, nettorahoituskulut lasketaan SEL 11B § 4 kohdan mukaan. Kyseisen lainkohdan mukaan nettorahoituskulut sisältävät (a) veronalaiset korkotulot ja vähennyskelpoiset korkomenot, (b) tietyt vähennyskelpoiset provisiot, (c) velkoihin ja tiettyihin rahoitussopimuksiin liittyvät veronalaiset voitot ja tappiot (d) tietyt rahoituskulut liittyen leasingiin (IAS 17 mukaisesti) ja (e) osakkeeseen liittyvät voitot ja/tai tappiot, sekä veronalaiset osingot, jotka on saatu maksuksi osakkeista ja jotka on myyty ne alun perin liikkeelle laskeneelle yhtiölle.

Sovellettaessa korkokattoa, on mahdollista tehdä minimivähennys. Konsernikohtainen nettorahoituskulujen minimivähennys verovuotta kohden oli vuonna 2007 20,000,000 DKK. Verovelvollisen on mahdollista vähentää ainakin tämä summa kutakin verovuotta kohden. Minimivähennystä tullaan kuitenkin tarkistamaan vuosittain. Yksittäiselle konserniyritykselle minimivähennys määräytyy sen mukaan, miten se on osallistunut koko konsernin tulonmuodostukseen.²⁹²

SEL 11C §:ään sisältyvän toisen säännön mukaan koroista tehtävä vähennys voi olla korkeintaan 80 prosenttia yrityksen liiketoiminnan veronalaisesta tulosta (*EBIT, earnings before interest and taxes*). Tämä on niin sanottu EBIT -sääntö.

Korkokattosäätelyn lainvalmisteluvaiheessa muutosehdotukset kokivat kovaa kritiikkiä elinkeinoelämän puolelta. Tämän johdosta alkuperäiseen ehdotukseen tehtiin pieniä muutoksia. Perusperiaatteiltaan lakimuutos ja siihen liittyvä veroministeriön ehdotus vastaavat kuitenkin toisiaan. Lainmuutoksen johdosta Tanskassa koettiin perustavanlaatuinen muutos verotusperiaatteissa. Aiemmin korot olivat poikkeuksetta vähennyskelpoisia. Uuden korkokattosäätelyn johdosta korkovähennys alkaa olla suuremmille konserneille pikemminkin poikkeus, kuin normaalikäytäntö.²⁹³

²⁹² Hansen – Stokholm 2008, s. 271-272.

²⁹³ Ks. Hansen – Stokholm 2008, s. 270.

5. Lainsäädännöllisten vaihtoehtojen tarkastelua liittyen konsernin sisäisten korkojen verokohteluun

Seuraavaksi tarkastelen lainsäädännön vaihtoehtoja puuttua sisäisten korkojen avulla tapahtuvaan verotuksen välttämiseen. Tämä tapahtuu läpikäymällä eri vaihtoehtoja jotka perustuvat Malmgrenin tekemään muistioon ”Korkovähennysrajoitukset elinkeinotulon verotuksessa” ja siihen liittyviin lausuntoihin. Malmgren on listannut muistiossaan eri vaihtoehtoja millä voitaisiin rajoittaa korkoihin liittyvää vähennysoikeutta. Ihanteellinen tilanne, liittyen sisäisiin korkomaksuihin, olisi se, että lainsäädännöllä pystyttäisiin puuttumaan ainoastaan puhtaasti keinotekoisiiin järjestelyihin.²⁹⁴

5.1 Tuloslaskelmaan perustuva korkovähennysrajoitus

Yksi sääntelyn vaihtoehto on asettaa jokin yleinen, tuloslaskelmaan perustuva, rajoitus korosta tehtäville vähennyksille. Tällaista rajoitusta voidaan kutsua myös korkokattosääntelyksi. Esimerkiksi Italiassa ja Saksassa korkovähennyksiä rajoitettiin siltä osin kuin nettokorkokulut ylittivät 30 prosenttia EBITDA:sta.²⁹⁵

Jos sääntelyssä päädyttäisiin esimerkiksi siihen, että korkomaksut voivat olla vain jokin tietty prosentti operationaalisesta tuloksesta, voisi tämä aiheuttaa joillekin yrityksille ongelmia huonoina vuosina. Ajatellaan esimerkiksi, että korkovähennykset voivat olla korkeintaan jokin tietty prosentti operationaalisesta tuloksesta. Tämä tarkoittaisi sitä, että huonona vuonna, kun yrityksen operationaalinen tulos on heikko, niin myös koroista tehtävä maksimivähennys on pienempi kuin mitä hyvänä vuonna, jolloin operationaalinen tulos on hyvä. Jos tytäryhtiön emoyhtiöltä ottama laina on markkinaehtoinen ja vuosittaiset korkomaksut ovat vakiomääräisiä riippumatta tuloksesta ja muutenkin lainalla on liiketaloudelliset perusteet, voisi jokin tietty, operationaaliseen tulokseen sidottu korkovähennyksen enimmäismäärä vaikeuttaa näiden yhtiöiden toimintaa sen kustannuksella, että pyritään estämään keinotekoiset järjestelyt.

Tällä olisi myös suhdanteita kiihdyttävä vaikutus. Jos näyttää siltä, että taloudellinen tilanne on heikentymässä, ei kannata ottaa lainaa, koska suuret korkomaksut voivat johtaa tappioihin, jotka syövät yrityksen omaa pääomaa. Investointien lykkäämisellä voi olla laskusuhdannetta

²⁹⁴ Hinnny 2008, s. 28. Ks. myös esim. VM 2009, s. 2 ja Finanssialan Keskusliitto 2009.

²⁹⁵ Malmgren 2009, s. 20.

voimistava vaikutus. Jos näyttää siltä, että operationaalinen tulos on lähitulevaisuudessa heikko, ei konsernisuhteessa kannata ottaa lainaa emoyhtiöltä. Tällöin konsernin verosuunnittelun kannalta olisi oleellisempaa se, miten muualla syntyneet voitot saataisiin siirrettyä tappiollisen toiminnan tulokseksi. Jos taas noususuhdanteessa yritys pystyy tekemään hyvää operationaalista tulosta, kannattaa ottaa lainaa ja alikapitalisoida. Tällöin korkomaksut kasvavat, operationaalisesta tuloksesta pystytään tekemään mahdollisimman suuri korkovähennys ja näin pystytään minimoimaan verotuksesta aiheutuva taakka.²⁹⁶

Tämä on hyvä esimerkki sääntelyn kohdistamisen tärkeydestä. Kansantalouden kannalta ei ole mielekästä toteuttaa sääntelyä jolla puututaan väärinkäytöstilanteisiin, mutta jolla samanaikaisesti tavallaan rangaistaan niitä yhtiöitä jotka eivät ole syyllistyneet veronkiertoon ja jotka ovat tehneet rahoituspäätökset puhtaasti liiketaloudellisin perustein. Korkokattosääntely voi olla myös tulkinnallisesti hankalaa ja johtaa kaikissa tapauksissa rajanveto-ongelmiin.²⁹⁷

Tuloslaskelmaan perustuvalla koronvähennysrajoituksella voitaisiin kuitenkin estää aiemmin esille tullut holdingyhtiö-rakenteisiin liittyvä verosuunnittelu. Jos holdingyhtiö on perustettu Suomeen ainoastaan verosuunnittelun tarpeisiin, eikä sillä ole varsinaista operationaalista liiketoimintaa, ei holdingyhtiö voisi käytännössä tehdä myöskään vähennyksiä korkokuluista.

Todennäköisesti säädös kohdistettaisiin niihin tilanteisiin missä velkoja ja velallinen ovat etuyhteydessä, koska näissä tilanteissa motiivi veroetujen tavoittelemiseen on suurin. Vielä ei ole kuitenkaan selvää miten tuloslaskelmaan perustuva koronvähennysrajoitus sopisi yhteen eurooppaoikeuden kanssa tai mikä on EY-tuomioistuimen kanta kyseenomaiseen säädökseen. Luultavasti ainakin EY-tuomioistuin tulee tarkastelemaan asiaa sijoittautumisvapauden kannalta. Suomessa tulisikin tarkastaa ja seurata mikä on kansainvälinen kehitys ja mitkä ovat eurooppaoikeuden tulkintoja liittyen tuloslaskelmasta tehtävään korkovähennysrajoitukseen.

5.2 Koronvähennysoikeuden kohdennettu rajoittaminen

Aiemmin on jo tullut esille, että sisäisten korkojen osalta lainsäätäjän yksi keskeisistä motiiveista on kohdistaa korkojenvähennysrajoitukset erityisesti ulkomaille maksettavien

²⁹⁶ Periaatteessa tuloslaskelmaan perustuva korkojenvähennysoikeuden rajoitus voi lisätä kannustimia toteuttaa konsernin sisäisiin korkoihin liittyvää verosuunnittelua tuloslaskelman avulla.

²⁹⁷ Kukkonen – Walden 2010, s. 34.

korkotulojen vähentämiseen.²⁹⁸ Tämän voidaan ajatella turvaavaan osaltaan valtion verotuloja. Toisaalta voidaan ajatella, että se on yksi keino vastata kansainväliseen verokilpailuun. Ottaen huomioon sen, mitä tuli esille syrjintäkiellon yhteydessä²⁹⁹, on kuitenkin melko epärealistista olettaa, että korkojenvähennysoikeuden rajoitusten kohdistaminen erityisesti ulkomaille maksettaviin korkotuloihin olisi mahdollista.

Kohdennettu koronvähennysoikeuden rajoitus voisi kohdistua vain tiettyihin liiketoimiin. Kohdennetulla säännöksellä ei puututtaisi esimerkiksi kotimaisen yhteisön oman ja vieraan pääoman suhteeseen, EBITDA:n ylittävien korkokulujen vähennysoikeuteen eikä hybridirakenteisiin. Kohdennettua korkovähennyksen rajoitusta voitaisiin käyttää esimerkiksi tilanteisiin, joissa etuyhteydessä olevien yritysten välillä on tehty liiketoimi Suomen verotuksessa vähennyskelpoisten korkokulujen luomiseksi ja liiketoimi rahoitetaan etuyhteydessä olevien yritysten välisellä velalla. Esimerkiksi Ruotsissa ja Hollannissa on päädytty tämänkaltaiseen sääntelyyn.³⁰⁰ Koronvähennysoikeuden rajoituksen voidaan myös katsoa lisäävän ainakin jossain määrin eri rahoitusmuotojen neutraalisuutta verotuksessa.³⁰¹

Malmgren on listannut edellytyksiä korkovähennysten rajoittamiselle³⁰²:

- ”liiketoimi on tehty ja laina on otettu yksinomaan ja pääasiassa tarkoituksessa pienentää verotettavaa tuloa velallisen asuinvaltiossa,
- määritellään mitä liiketoimia rajoitus koskee,
- liiketoimi on tehty etuyhteydessä olevan tahon kanssa,
- laina on otettu etuyhteydessä olevalta yritykseltä,
- liiketoimelle ja lainalle ei ole liiketaloudellisia syitä tai korkotuloa ei veroteta velkojan asuinvaltiossa vähintään tietyllä laissa määritellyllä verokannalla ja
- rajoitusten alaisille etuyhteystoimille säädettäisiin minimiraja, jonka alittaviin määriin ei puututtaisi.”

Yritysten etuyhteysasema voitaisiin määritellä samalla tavalla, kuten se on määritelty VML 31 §:n 2 momentissa. Lähtökohtana olisi yli 50 prosentin välitön tai välillinen osuus

²⁹⁸ Ks. tähän liittyen Malmgren 2009, s. 3. Ks. myös Keskuskauppakamari 2010, missä pääministeri Kiviniemi ehdottaa, että konsernin sisäiseen rahoitukseen liittyviä verosuunnittelumahdollisuuksia voitaisiin vähentää ”ottamalla käyttöön hallitulla tavalla kohdennettuja rajoituksia ulkomaille maksettavien korkomenojen vähennysoikeuteen”.

²⁹⁹ Ks. kappale 3.1.3.

³⁰⁰ Malmgren 2009, s. 19.

³⁰¹ Keskuskauppakamari 2010.

³⁰² Malmgren 2009, s. 20.

pääomasta tai äänimäärästä.³⁰³ Toisaalta voitaisiin myös viitata osakeyhtiö- ja kirjanpitolakien konsernikäsitteisiin.³⁰⁴

Malmgrenin tekemän muistion lausunnoissa ehdotus koronvähennysoikeuden kohdennetusta rajoittamisesta saavutti suurimman suosion. Toisaalta nykylainsäädäntö ainakin osittain tarjoaa niitä edellytyksiä, mitkä myös Malmgren on listannut.³⁰⁵ Esimerkiksi elinkeinoverotuksessa koronvähennysoikeus perustuu sille, että laina ja sille maksettava korko liittyvät jollain tapaa elinkeinotoimintaan.³⁰⁶ Tällöin sellainen velka, joka on otettu ainoastaan siinä tarkoituksessa, että siihen liittyvät korot voidaan vähentää verotuksessa ja näin saavuttaa minimiverotus, ei tulisi katsoa elinkeinotoimintaan liittyvänä velkana, eikä siihen liittyviä korkoja tulisi voida vähentää verotuksessa. Käytännössä tämän osoittaminen on hyvin hankalaa. Oikeuskäytännön perusteella korot ovat täysimääräisesti vähennyskelpoisia, kunhan niihin liittyvä laina on markkinaehtoinen³⁰⁷.

Korkojenvähennysoikeuteen liittyvän sääntelyn ajoituksella on myös merkitystä. Mahdolliset korkojenvähennysoikeuden rajoitukset tulisi ajoittaa oikein. On mahdollista, että rajoitukset voivat vaikeuttaa joidenkin yritysten rahoituksen saatavuutta. Tämän takia olisi tärkeää, että mahdolliset korkojenvähennysoikeuden rajoitukset osuisivat taloudelliseen nousukauteen.³⁰⁸ Laskusuhdanteessa tehdyt rajoitukset voisivat osaltaan vaikeuttaa talouden elpymistä.

5.3 Perinteiset alikapitalisointisäännökset

Kuten on jo aiemmin tullut esille, alikapitalisoinnilla tosiasiallisesti oman pääomanehtoinen rahoitus puetaan juridisesti vieraan pääoman muotoon, jotta saavutettaisiin mahdollisimman matala verotus. Vieras pääoma on verotuksessa edullisempi, koska siihen liittyvät korot ovat verotuksessa vähennyskelpoisia kunhan ne vain liittyvät elinkeinotoimintaan ja ovat markkinaehtoisia. Monesti voi kuulostaa siltä, että alikapitalisoinnissa on jotain laitonta. Verosuunnitteluun liittyvän kappaleen yhteydessä tuli kuitenkin ilmi, että veropakko voi olla joko laillista tai laitonta. Suomessa oman ja vieraan pääoman suhteeksi on sallittu jopa

³⁰³ Malmgren 2009, s. 20.

³⁰⁴ Ks. kappale 1.4.2.

³⁰⁵ Ks. Verohallitus 2009, s. 1, jonka näkemyksen mukaan korkokuluihin voidaan puuttua VML 28 §:n, VML 31 §:n ja väliyhteisösäännösten nojalla, mutta niiden soveltaminen on epäselvää.

³⁰⁶ Ks. kappale 3.2.2.

³⁰⁷ Ks. Konserniverokeskus 2009 ja Verohallitus 2009. Ks. tähän liittyen myös KHO 2010:73, missä rajoitettiin koronvähennysoikeutta markkinaehtoperiaatteen nojalla.

³⁰⁸ Äimä 2010a, s. 183.

1:15³⁰⁹. Suomi on myös luopunut TVL 9 § 2 momentin nojalla rajoitetusti verovelvollisen korkotulon lähdeverotuksesta. Suomalaisen tytäryhtiön alikapitalisointi on tällä hetkellä laillinen ja tehokas tapa kiertää Suomessa tapahtuvaa verotusta.

Alikapitalisointiongelma on erityisen merkityksellinen kansainvälisissä tilanteissa, joissa osinkojen ja korkojen verokohtelu oleellisesti eroavat toisistaan.³¹⁰ Esimerkiksi korot voivat olla vähennyskelpoisia ja lähdevaltion verotuksessa verovapaita, kun taasen osingot ovat lähdeverovapaita, mutta niihin ei liity vähennysoikeutta. Perinteisillä alikapitalisointisäännöksillä rajoitetaan nimenomaisesti ulkomaille maksettavien korkojen vähennyskelpoisuutta siltä osin, kun vieraan ja oman pääoman suhde ylittää jonkin, lainsäädännössä ennalta määritellyn rajan tai muutoin katsotaan, että vieraan ja oman pääoman välinen suhde ei ole markkinaehtoinen.³¹¹ Markkinaehtoisen koron ylittävää osaa voidaan pitää peiteltyinä voitonjakona³¹².

Tunnetuin tapa puuttua alikapitalisointiin onkin määrittellä jokin tietty suhdeluku vieraan ja oman pääoman määrille.³¹³ Toinen yleinen tapa on lähestyä asiaa subjektiivisesti ja tarkastella asioita tapauskohtaisesti. OECD on suositellut jälkimmäistä lähestymistapaa.³¹⁴ Käyttämällä subjektiivista lähestymistapaa oikeuskäytännön vaikutus korostuu. Subjektiivisen lähestymistavan käytössä on vaarana oikeusvarmuuden ja ennustettavuuden heikentyminen.

Vuoden 1995 verotuksen uudistamistyöryhmä katsoi, että jokin tietty suhdeluku olisi ollut sopivin vaihtoehto mahdolliselle alikapitalisointisääntelylle Suomessa. Ylimenevältä osalta koronvähennysoikeus olisi evätty. Yritykselle olisi kuitenkin jätetty mahdollisuus osoittaa, että alikapitalisointia ei ollut suoritettu veronkiertotarkoituksessa.³¹⁵

Vieraan ja oman pääoman suhteellisille osuuksille voidaan myös määrittellä jokin tietty markkinaehtoperiaatteen mukainen arvo.³¹⁶ Tällöin alikapitalisointi on mahdollista nähdä

³⁰⁹ KHO 1999:19.

³¹⁰ Kukkonen – Walden 2010, s. 33.

³¹¹ Malmgren 2009, s. 20.

³¹² Äimä 2007, s.56.

³¹³ Ks. tähän liittyen van den Berg van Saparoea, s. 3, missä mainitaan, että esimerkiksi Ranskassa sallittu vieraan ja oman pääoman suhde on 1,5:1, Italiassa 4:1 ja Espanjassa 3:1.

³¹⁴ Knuutinen 2005a, s. 189.

³¹⁵ VM 1995, s. 78.

³¹⁶ Ks. tähän liittyen van den Berg van Saparoea 2009, s. 3, missä mainitaan, että esimerkiksi Iso-Britannia soveltaa markkinaehtoperiaatetta.

siirtohinnoitteluun liittyvänä ongelmana. Erotuksena jonkin tietyn suhdeluvun määrittämiselle, markkinaehtoperiaatteen mukainen pääomarakenne siirtäisi todistustaakan yritykselle.³¹⁷

Jonkin tietyn suhdeluvun käytössä on alikapitalisointiin liittyvässä keskustelussa nähty olevan ongelmia. Usein esille tulee kysymys miten jotkin tietyt suhdeluvut oman ja vieraan pääoman määrille sopisivat eri toimialoille.³¹⁸ Toinen vasta-argumentti staattisille oman ja vieraan pääoman rajoille on se, että ne voisivat toimia jonkinlaisena *safe harbour*-sääntönä³¹⁹. Nyt, kun oikeustila on hieman epäselvä johtuen puuttuvasta lainsäädännöstä ja rajallisesta oikeuskäytännöstä olisi joillain yrityksillä mahdollista muuttaa rahoitustaan velkapainotteisemmaksi. Tällä hetkellä jotkin yritykset eivät kuitenkaan ehkä uskalla tehdä tätä, koska kyseisillä yrityksillä ei ole oikeusvarmuutta nykyisestä laintilasta ja siten toimien mahdollisista seurauksista. Mahdolliset staattiset rajat voisivat näin itse asiassa lisätä yritysten velanottoa joissain tapauksissa, kun yrityksillä olisi selkeä tieto siitä kuinka paljon yritys voisi ottaa lainaa. Toisaalta lisääntynyt oikeusvarmuus voisi myös mahdollistaa verottajan puuttumista konsernien sisäisistä korokuluista tehtäviin vähennyksiin³²⁰.

Alikapitalisointiin on myös mahdollista puuttua uudelleen klassifioimalla alikapitalisoidun yrityksen maksama korko osingoksi. Tällä on merkitystä ainakin korkoihin liittyvän vähennysoikeuden kannalta.³²¹ Käytännössä tämä voisi toteutua niin, että jonkin tietyn rajan ylittävä korko uudelleen klassifioitaisiin osingoksi ja näin evättäisiin tältä koron osalta korkoihin liittyvä vähennysoikeus.

Eräänlainen äärimmäinen vaihtoehto on, että sallitaan alikapitalisointi. Tämänlainen sääntely tai sääntelemätön tilanne voidaan katsoa myös yhdeksi verokilpailun muodoksi.³²²

³¹⁷ Hanny 2008, s. 26.

³¹⁸ Äimä 2010, s. 376-377.

³¹⁹ *Safe harbour*-säännöllä tarkoitetaan tässä jotain tiettyä, lainsäädännössä määriteltyä enimmäismäärää vieraalle pääomalle. *Safe harbour*-säännöstä voi tulla standardi velkarahoituksen määrälle. Katsottaessa yrityssektoria kokonaisuudessaan velkarahoituksen käyttö voi tämän johdosta itse asiassa nousta, kun myös ei-alikapitalisoidut yhtiöt lisäävät velkarahoitusta muuttuneen lainsäädännön johdosta. Vrt. VM 1995, s. 75, missä määritellään *safe haven* -sääntöä. VM:n määritelmän mukaan *safe haven* -säännöt määrittelevät lainsäädännön soveltamisalueella sellaisen vieraan ja oman pääoman suhteen, johon kaikissa tilanteissa voidaan vedota. Verovelvolliselle suhdeluku osoittaa sellaisen velkarahoituksen määrän, joka ainakin hyväksytään verotuksessa.

³²⁰ Verohallitus 2009, s. 3.

³²¹ Ks. tähän liittyen Mannio 1997, s. 27.

³²² Knuutinen 2005a, s. 196.

Puhtaasti kansainvälisiin tilanteisiin kohdistetun alikapitalisointisäännöksen toteutus voisi olla Suomessa hankalaa, kun ottaa huomioon EY-tuomioistuimen päätökset asioissa C-324/00, *Lankhorst-Hohorst* ja C-524/04 *Test Claimants in the Cap Group Litigation*.³²³ Kyseenomaisissa tapauksissa veroviranomainen oli katsonut, että alikapitalisoimalla yritys voitiin siirtää voittoja ulkomaille. Tämän takia rajoitettiin ulkomaille maksettavien korkojen vähennysoikeutta määrittelemällä osa koroista voitonjaoksi verotuksessa. EY-tuomioistuin kuitenkin katsoi, että tämä oli EY 43 artiklaa koskevan sijoittautumisvapauden vastainen, koska sama rajoitus ei koskenut puhtaasti kotimaisia alikapitalisointitilanteita.

Toisaalta EY-tuomioistuimessa on myös tapauksia joissa erilainen verokohtelu on katsottu perustelluksi.³²⁴ Valtiovarainministeriön rahoitusosasto katsoo Malmgrenin muistioon liittyvässä lausunnossaan, että muihin kuin täysin kansallisiin tilanteisiin soveltuva alikapitalisointisäännös olisi mahdollinen esimerkiksi seuraavissa tilanteissa: (a) kansallisen säännöksen tarkoituksena on estää veronkiertäminen, (b) verovelvollisella on mahdollista ilman liiallista hallinnollista menettelyä esittää näyttöä liiketoimen liiketaloudellisista syistä, (c) jos liiketoimella ei ole liiketaloudellisia perusteita, voidaan korkoja pitää verotuksessa vähennyskelvottomana voitonjakona ja (d) korkokulut voivat olla vähennyskelvottomia vain siltä osin kuin ne ylittävät sen määrän minkä voitaisiin katsoa sovitun riippumattomien osapuolten välillä.³²⁵

Syrjäntäkieltoon liittyvän kappaleen 3.1.2 perusteella on kuitenkin melko riskialtista asettaa säännös, joka mahdollisesti rajoittaa EY 43 artiklan mukaista sijoittautumisvapautta. Jo kansalliseen lainsäädäntöön tehtävä oikeuksia rajoittava säännös veronkiertoperusteella voi olla tässä tapauksessa arveluttava. EY tuomioistuin on oikeuskäytännössään todennut, että rajoittavaa säädöstä ei voida perustella veronkierrolla, jos hyödyn saava yhtiö maksaa veroja sijoittautumisvaltiossaan.³²⁶ Toisaalta sisämarkkinoiden toimivuuden kannalta voisi olla perusteltua puuttua veronkiertoon. Rajanvedot ovat hyvin hankalia.³²⁷

³²³ Myrsky – Linnakangas 2009, s. 295. Ks. myös esim. asia C-196/04 *Cardbury Schweppes*.

³²⁴ Esim. asia C-282/07, *Belgian valtio – SPF Finances vs. Truck Center SA*.

³²⁵ VM 2009, s. 4.

³²⁶ Ks. asia C-347/04, *Rewe Zentralfinanz*.

³²⁷ Ks. Andersson 2003, s. 463 ja 466, minkä mukaan koronvähennysoikeuden epäminen ja alikapitalisoinnista määrättävät seuraamukset ovat selvästi syrjiviä, koska ne kohdistuvat vain ulkomaalaisten, mutta ei suomalaisten omistamiin yhtiöihin. Tavallaan alikapitalisointisäännöksissä on sisäänrakennettu syrjäntäominaisuus, joka ei ole hyväksyttävää EU:n perussäännön kannalta. Mahdollisesti hyväksyttävä säännös kohdistuisi vain selviin veronkierto- ja väärinkäytöstapauksiin.

Lisää rajoituksia mahdolliseen alikapitalisointisääntelyyn tuovat Suomen solmimat verosopimukset. Suomen oikeuskäytännössä verosopimuksiin liittyvää syrjäntäkieltoa on pidetty perusteena muun muassa sille, että ulkomaille maksetut korot on saatu vähentää verotuksessa.³²⁸

Jos Suomessa päädyttäisiin rajoittamaan korkojenvähennysoikeutta alikapitalisointiväitteellä, tulisi sääntelyn kattaa myös puhtaasti kotimaiset tilanteet, kun ottaa huomioon EY-tuomioistuimen päätökset. Luultavasti korkojenvähennysrajoituksen tulisi kattaa kaikki yritystoiminnassa maksettavat korot, jotka liittyvät elinkeinotoimintaan. Pelkästään konsernisuhteessa maksettavien korkojen vähennysrajoitus suosisi muita yritys rakenteita liikaa konsernirakenteen kustannuksella ja voisi näin olla EY-oikeuden vastainen. On kuitenkin syytä epäillä, että lainsäätäjät vaikeuttaisi koko yritys sektorin toimintaa rajoittamalla korkojenvähennysoikeutta sillä perusteella, että se kannustaa alikapitalisointiin kansainvälisessä konsernirahoituksessa ja sitä kautta mahdollistaa Suomen verotuksen kiertämisen.

5.4 Rajoitetusti verovelvollisen korkotulojen lähdeverotus

Aiemmin on tullut ilmi, että Suomi on lainsäädännössään tavallaan luopunut korkotulojen lähdeverotuksesta. Tämä osaltaan mahdollistaa sen, että konsernisuhteessa myönnetään lainoja joihin liittyvistä koroista tehdään menovähennys ja jotka tämän jälkeen maksetaan lähdeverovapaasti ulkomaiselle emoyhtiölle. Yksi vaihtoehto puuttua korkotulojen ulosvirtaukseen olisikin kohdistaa rajoitetusti verovelvollisen täältä saamaan korkotuloon lähdevero. Tämä voisi tapahtua esimerkiksi niin, että TVL:n säädöksiä muutettaisiin niin, että lähdeveroa voitaisiin periä rajoitetusti verovelvollisen korkotulosta, jos rajoitetusti verovelvollisen asuinvaltion verotus on matalaa, asuinvaltiolla ja Suomella ei ole tietojenvaihtosopimusta ja korko- ja rojaltdirektiivi ei voida soveltaa korkomaksuihin.³²⁹ Käytännössä tämä koskisi ETA-alueen ulkopuolisia, sekä verosopimuksettomia valtioita.

Korkotulojen lähdeverotuksella voitaisiin pyrkiä selkeästi estämään erilaiset väärinkäyttötilanteet.³³⁰ Korkotulojen lähdeverotus kohdistuisi erityisesti niin sanottuihin verokeidasvaltioihin suuntautuvien korkomaksujen verotukseen. Nämä ovat valtioita jotka eivät kuulu ETA-alueeseen, joiden kanssa Suomella ei ole verosopimusta ja joissa suorien

³²⁸ Ks. esim. KHO 1983 II 515 ja 1999:19.

³²⁹ Malmgren 2009, s. 21.

³³⁰ Äimä 2010a, s. 183.

sijoitusten virta on suuri verrattuna bruttokansantuotteeseen. Voisi kuvitella, että kyseisiin tilanteisiin voitaisiin soveltaa veronkierron estävää yleissäännöstä, VML 28 §:ä. Oikeuskäytännössä on katsottu, että VML 28 §:n yleistä veronkiertosäännöstä voidaan soveltaa silloin, kun jollekin toimelle ei ole liiketaloudellisia perusteita³³¹. Eri asia on, että milloin VML 28 § soveltuisi sisäisten korkojen ulkomaille tulouttamiseen. Verottajan kannalta on epäselvää milloin voidaan katsoa, että sellaisella järjestelyllä, jossa korkokuluja tuloutetaan ulkomaille, ei ole liiketaloudellisia perusteita. Voisi kuvitella, että ainakin täysin keinotekoiset järjestelyt joilla vältetään Suomen verotus, voitaisiin lukea veronkierroksi. Kuten edellä on kuitenkin jo mainittu, niin verottaja kokee nykyisen tilanteen VML 28 §:n soveltamisen osalta epäselväksi.³³²

Lähdeverotuksen kannattavuus on kuitenkin kyseenalaista, jos esimerkiksi muut ETA-valtiot eivät ryhdy vastaavaan sääntelyyn. Tällaisessa tilanteessa yritysten olisi helppoa välttää korkoihin liittyvä lähdeverotus yksinkertaisesti muuttamalla toiseen ETA-valtioon, jossa ei ole korkoihin kohdistuvaa lähdeveroa.³³³ Lisäksi, kuten edellä tuli jo esille, lähdeverovelvollisuuden ulottaminen rajoitetusti verovelvollisiin koskisi käytännössä verosopimuksettomia valtioita verosopimusten määräysten ja korko- ja rojaltidirektiivin johdosta (2003/49/EY).³³⁴

Mitä todennäköisimmin korkotulojen lähdeverotus nostaisi ulkomaisten lainojen korkoa lähdeveroa vastaavalla määrällä.³³⁵ Tämä luonnollisesti vähentäisi Suomessa tehtäviä investointeja ja heikentäisi näin veron fiskaalista hyötyä.

³³¹ Ks. Malmgren 2009, s. 7.

³³² Ks. esim. Verohallitus 2009 ja Konserniverokeskus 2009.

³³³ Äimä 2010a, s. 183.

³³⁴ VM 2009, s. 5. Ks. myös Helminen 2009, laajempi korkotulojen lähdeverottaminen olisi joka tapauksessa verosopimuksista ja EY:n korko- ja rojaltidirektiivistä johtuen vain hyvin rajoitetusti mahdollista.

³³⁵ Andersson – Linnakangas 2006, s. 26.

6. Johtopäätökset

Suomessa tulisi ehdottomasti toteuttaa koronavähennysoikeutta rajoittava säännös, jolla voitaisiin estää alikapitalisoinnin tapahtuvaa verosuunnittelua kansainvälisissä tilanteissa. Nykyisenkaltainen tilanne on selkeä veropohjassa oleva aukko, koska konsernisuhteessa ulkomaille maksettavat korot ovat vähennyskelpoisia verotuksessa, mutta niistä ei synny vastaavaa verotuloa. Parhaimmassa tai pahimmissa tapauksessa nämä korkomaksut ovat saajan asuinvaltiossa erityisen verohuojennuksen kohteena tai jopa verovapaita.

Rajoituksia voidaan perustella myös hyvän verojärjestelmän kannalta. Tällä hetkellä eri pääomaerien kustannusten verokohtelu ei ole neutraalia. Tämä voi ohjata taloudellista päätöksentekoa. Yhteiskunnan kannalta ei ole toivottavaa luoda yrityksille verosuunnittelumahdollisuuksia, jotka saattavat löyhentää yritysten moraalialueita veronmaksajina. Nykyisen lainsäädännön ja oikeuskäytännön perusteella asiaan voitaisiin puuttua joissakin tapauksissa veronkiertosäännösten nojalla. Tämä ei ole kuitenkaan kestävä oikeusvarmuuden ja ennustettavuuden kautta.

Tilastojen valossa alikapitalisointi ei vaikuta olevan merkittävä ongelma. On myös kyseenalaista tuottaisiko sääntely verotuloja valtiolle. Tilastot koskevat suurta joukkoa yrityksiä, jolloin väärinkäyttötapaukset hukkuvat massaan. Tämä ei tarkoita sitä ettei ongelmaa olisi olemassa. Verotulojen kohdalta vaarana on se, että ongelma kasvaa tulevaisuudessa ja Suomesta tulee maa, jonne keskitetään kansainvälisten konsernien lainarahoitusta.

Sääntelyssä voitaisiin ensin turvautua minimisääntöksiin, joka kohdistettaisiin selkeisiin veronkierto- ja väärinkäyttötapauksiin. Suomessa vaikuttaa siltä, että tätä tapahtuu holdingyhtiöiden kautta. Tällöin tulisi kysymykseen esimerkiksi yrityksen liikevoittoon sidottu korkokattosääntely. Esimerkkiä voitaisiin ottaa Tanskassa toteutetusta sääntelystä.

Ongelmia sääntelyyn tuottavat kansainväliset velvoitteet, erityisesti verosopimuksiin liittyvä syrjäntäkielto ja EY 43 artikla sijoittautumisvapaudesta. Joka tapauksessa koronavähennysoikeudenrajoitukset kohdistuisivat lähinnä kansainvälisiin tilanteisiin. Tällä ei voida kuitenkaan perustella sitä, miksei Suomi seuraisi lainsäädännössään kansainvälistä kehitystä.